

T.C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM SANATLARI PROGRAMI

DİVRİĞİ'DE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNİN
TİPOLOJİK GELİŞİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Seda ŞENOL
20026049

Danışman
Prof. Dr. Zeki SÖNMEZ

İSTANBUL -2005

ÖZET

Bu araştırmanın konusunu, tarihsel geçmişi Hititlere kadar uzanan yerleşim bölgelerinden biri olan Divriği'deki eski evler oluşturmaktadır. Kent, esas kimliğini Mengüceklı Beyliği'nin Divriği koluna başkentlik yaptığı zamanlarda kazanmıştır.

Divriği evleri; çoğunlukla iki katlı, hımış tekniğinde, toprak damla örtülü olan Selçuklu yapı tarzını çağımıza ulaştıran örnekler olduğu için, Türk ev mimarisi içinde önemli bir yere sahiptir. Konut dokusu, coğrafi konumu nedeniyle diğer bölgelerden fazla etkilenmeden, yerel yapı gelenekleri çerçevesinde şekillenerek gelişmiştir.

Aynı malzemedен yapılan evlerde sınıflama kat sayısına göre belirlenmiştir. Plan şekilleri dış sofalı ve iç sofalı görünüme sahip klasik Türk evinin mekansal dağılımını gösteren şekildedir. Bu plan tiplerine göre evler; tek katlı evler, iki katlı evler ve üç katlı evler olarak üç gruba ayrılmaktadır. Geleneksel Anadolu konut mimarisinde Divriği evlerine özgü bir mekan olan toyhane, plan elemanları içinde önemli bir yere sahiptir.

İç mekan süslemelerini oluşturan, alçı ocaklar, çiçeklikler, ahşap tavanlar, kapılar, dolaplar, estetik ve teknik açıdan incelik ve motiflerin zenginliği ile Divriği evlerine ayrı bir güzellik katmıştır. XIII yy. Anadolu Selçuklusunun sivil mimari kültürünü günümüze yansıtan Divriği evleri bu önemli özelliği nedeniyle ilgiyi ve korunmayı hak eden ender bölgelerden biri olarak önemli bir kültür mirasımızdır.

ANAHTAR KELİMELELER: Divriği, Konut, Mimari

SUMMARY

This research is based on the antique Divriği houses, dating back to residential region of Hittite civilization. The town Divriği then had its origin when it was the capital of Divriği region of Mengücek ruler.

Divriği houses, mostly two storeys, with “hımış” building technique, covered with soiled roof dated back to Seljuk’s building style. Therefore it plays an important part in the Turkish architecture. The texture of the houses has been structured within locally traditional frame work without being much effected by the other regions; because of it is geographical position.

The houses built with the same material are classified by the width and number of the storey in the house plan. The unit of the selamlık (the part of a large Muslim house reserved for males) with outer sofa (hall) and the units for harem (women’s apartments) with inner sofa are of residence distribution of the Turkish house. Types of plans are divided in to three groups; one storey houses, two storey houses and multi unit houses. In the traditional Anatolian housing architecture the “toyhane”, identified with Divriği houses, plays an important part in the elements of house plans.

The inner residence ornamentations such as limestone fire place, flower holders, wooden ceilings, doors, wardrobes enhanced the Divriği houses in motives and also from the technical point of view. The Divriği houses, mirroring the XIII century Anatolian Seljuk civilization architecture, are of our rare cultural heritage deserving utmost care and protection.

Key words: Divriği, House, Architecture

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VI
PLAN LİSTESİ.....	VII
RESİM LİSTESİ.....	X
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	1
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	1
2. DİVRİĞİ ŞEHRİNİN KONUMU, COĞRAFİ YAPISI ve EKONOMİK YAŞAMI.....	3
3. DİVRİĞİ'NİN TARİHİ.....	7
4. DİVRİĞİ'DE GELENEKSEL ve GÜNDELİK YAŞAM.....	12
5. ANADOLU TÜRK KONUT MİMARİSİ İÇİNDE DİVRİĞİ EVLERİ.....	15
5.1. Divriği Evlerinin Kentsel Gelişimi ve Yerleşim Düzeni.....	16
5.2. Divriği Evlerinin Genel Özellikleri.....	17
5.2.1. Divriği Evlerinde Kullanılan Malzemeler	17
5.2.2. Divriği Evlerinin Yapımında Kullanılan Teknikler.....	19
5.2.2.1. Divriği Evlerinde Kullanılan Aletler.....	20
5.2.3. Divriği Evlerinde Kullanılan Yapı Elemanları.....	25
5.2.3.1. Yapı Elemanlar.....	25
5.2.3.2. Yardımcı Yapı Elemanlar.....	33
5.2.4. Divriği Evlerinde Cephe Düzenlemeleri.....	42
5.2.5. Divriği Evlerinde Yapı Gelenekleri ve Ustalar.....	42
5.2.6. Divriği Evlerinin Bölümleri.....	45
5.2.7. Divriği Evlerinde Süsleme Özellikleri.....	60
6. DAHA ÖNCE İNCELENMİŞ OLAN DİVRİĞİ EVLERİ'NİN BUGÜNKÜ DURUMU.....	72
7. DİVRİĞİ EVLERİ KATALOĞU.....	77.

7.1. Alegil Evi.....	77
7.2. Budaklı Evi.....	83
7.3. Faik Şenol Evi / Nurhan Özyaygün Evi.....	88
7.4. Mehmet Şenol Evi.....	91
7.5. Ayangil Evi.....	95
7.6. Hacı Mazunlar Evi.....	100
7.7. Haşgelezade / Efrayim Yurtsever Evi.....	104
7.8. Haşgelezade Evi.....	109
7.9. Ömer Bey Evi.....	112
7.10. Çavdarlı Evi / Tapikler Evi.....	118
7.11. Hahamoğlu Evi / Remzi Çandar Evi.....	123
7.12. Hacı İbrahimler Evi / Kadioğlu Evi.....	127
7.13. Mandılı Evi / Kırksekizler Evi.....	131
7.14. Sancaktarlar Evi / Eşkincılar Evi / Kırksekizler Evi.....	137
7.15. Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi.....	141
7.16. Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi.....	146
7.17. Çankayalar Evi.....	150
7.18. Çerçioğulları Evi.....	154
7.19. Abdaloğulları Evi.....	158
7.20. Arabacılar Evi.....	162
7.21. Özyıldırımlar Evi.....	166
7.22. Sayarlar Evi.....	172
7.23. Alanlı Evi.....	174
7.24. Çavuşoğlu Evi.....	185
7.25. Güllüoğulları Evi.....	192
7.26. Ayanoğlu Evi / Saatçiler Evi.....	198
7.27. Nazlılar Evi / Hacı İbrahimler Evi.....	201
7.28. Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi.....	204
7.29. Aydınlı Evi.....	209
7.30. Halifere Evi.....	213
7.31. Sağırılıoğlu Evi / Türkmen Evi.....	216
7.32. Halifere Evi / Tapikler Evi.....	220

7.33. Bedrettin Nebipaşaoğulları Evi.....	224
7.34.Nebipaşaoğulları Evi.....	228
7.35. Hamulluoğlu Evi.....	234
7.36. Eşkincılar Evi.....	237
7.37. Hahamoğlu Evi / Kasapoğlu Evi.....	239
7.38. Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi.....	243
7.39. Katırcıoğlu Evi.....	247
7.40. Kozoğlu Evi / İbrahim Erçelik Evi	252
8. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	256
9. DİVRİĞİ KONUT MİMARİSİ SÖZLÜĞÜ.....	260
10.KAYNAKLAR.....	264
11. ÖZGEÇMİŞ.....	267

ÖNSÖZ

Divriği, tarih boyunca önemli kültür merkezlerinden biri olmuştur. Çeşitli ekonomik bunalımlar, doğal afetler yaşamış olsa da sahip olduğu geleneksel değerleri kaybetmeden günümüze ulaşmıştır.

Divriği, başta Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası olmak üzere tarihi eser açısından zengin bir bölgedir, konut dokusu da bu zenginlikten etkilenmiştir. Çalışmada, Divriği konut mimarisinin yapı ve süsleme özellikleri katalog çalışması ile tanıtılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmayı yöneten değerli hocam Prof. Dr. Zeki Sönmez'e, çalışma sırasında görüşlerini belirten Araş.Gör.Nurcan Yazıcıya'ya, Divriği'de çalışmalarda yardımlarını esirgemeyen, yapı ustası Cemil Demirkale' ye, Mustafa Pazarbaşına, Özaygün Ailesine ayrıca dedem Abdurrahim Tömek ve anneannem Münevver Tömek'e, kuzenim İpek Bozkurt'a, göstermiş oldukları hoşgörü ile evlerini çalışmamı sağlayan Divriği'lilere ve bu çalışmanın yazım aşamasındaki bütün sıkıntılarımı paylaşan ve hiçbir konuda desteklerini esirgemeyen aileme göstermiş oldukları anlayış ve destekten ötürü teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırmanın konusunu, tarihsel geçmişi Hititlere kadar uzanan yerleşim bölgelerinden biri olan Divriği'deki eski evler oluşturmaktadır. Kent, esas kimliğini Mengüceklı Beyliği'nin Divriği koluna başkentlik yaptığı zamanlarda kazanmıştır.

Divriği evleri; çoğunlukla iki katlı, hımış tekniğinde, toprak damla örtülü olan Selçuklu yapı tarzını çağımıza ulaştıran örnekler olduğu için, Türk ev mimarisi içinde önemli bir yere sahiptir. Konut dokusu, coğrafi konumu nedeniyle diğer bölgelerden fazla etkilenmeden, yerel yapı gelenekleri çerçevesinde şekillenerek gelişmiştir.

Aynı malzemedен yapılan evlerde sınıflama kat sayısına göre belirlenmiştir. Plan şekilleri dış sofalı ve iç sofalı görünüme sahip klasik Türk evinin mekansal dağılımını gösteren şekildedir. Bu plan tiplerine göre evler; tek katlı evler, iki katlı evler ve üç katlı evler olarak üç gruba ayrılmaktadır. Geleneksel Anadolu konut mimarisinde Divriği evlerine özgü bir mekan olan toyhane, plan elemanları içinde önemli bir yere sahiptir.

İç mekan süslemelerini oluşturan, alçı ocaklar, çiçeklikler, ahşap tavanlar , kapılar, dolaplar, estetik ve teknik açıdan incelik ve motiflerin zenginliği ile Divriği evlerine ayrı bir güzellik katmıştır. XIII yy. Anadolu Selçuklusunun sivil mimari kültürünü günümüze yansıtan Divriği evleri bu önemli özelliği nedeniyle ilgiyi ve korunmayı hak eden ender bölgelerden biri olarak önemli bir kültür mirasımızdır.

ANAHTAR KELİMELELER: Divriği, Konut, Mimari

SUMMARY

This research is based on the antique Divriği houses, dating back to residential region of Hittite civilization. The town Divriği then had its origin when it was the capital of Divriği region of Mengücek ruler.

Divriği houses, mostly two storeys, with “hımiş” building technique, covered with soiled roof dated back to Seljuk’s building style. Therefore it plays an important part in the Turkish architecture. The texture of the houses has been structured within locally traditional frame work without being much effected by the other regions; because of it is geographical position.

The houses built with the same material are classified by the width and number of the storey in the house plan. The unit of the selamlık (the part of a large Muslim house reserved for males) with outer sofa (hall) and the units for harem (women’s apartments) with inner sofa are of residence distribution of the Turkish house. Types of plans are divided in to three groups; one storey houses, two storey houses and multi unit houses. In the traditional Anatolian housing architecture the “toyhane”, identified with Divriği houses, plays an important part in the elements of house plans.

The inner residence ornamentations such as limestone fire place, flower holders, wooden ceilings, doors, wardrobes enhanced the Divriği houses in motives and also from the technical point of view. The Divriği houses, mirroring the XIII century Anatolian Seljuk civilization architecture, are of our rare cultural heritage deserving utmost care and protection.

Key words: Divriği, House, Architecture

PLAN LİSTESİ

- Plan 1- Alegil Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 1a- Alegil Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 2- Budaklı Evi, Selamlık Bölümü
- Plan 2a- Budaklı Evi, Harem Bölümü
- Plan 3- Faik Şenol Evi / Nurhan Özyaygün Ev, Bodrum ve Zemin Kat Planı
- Plan 3a-Faik Şenol Evi /Nurhan Özyaygün Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 4- Mehmet Şenol Evi, Bodrum ve Zemin Kat Planı
- Plan 4a- Mehmet Şenol Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 5-Ayangil Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 5a- Ayangil Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 6-Hacı Mazunlar Evi, Zemin Kat Planı
- Plan 6a- Hacı Mazunlar Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 7-Haşgelezade Evi / Efrayim Yurtsever Evi, Zemin Kat Planı
- Plan 7a- Haşgelezade Evi /Efrayim Yurtsever Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 8-Haşgelezade Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 9- Ömer Bey Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 9a-Ömer Bey Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 10- Çavdarlı Evi / Tapikler Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 11- Hahamoğlu Evi /Remzi Çandar Evi Planı
- Plan 12- Hacı İbrahimler Evi / Kadıoğlu Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 12a- Hacı İbrahimler Evi / Kadıoğlu Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 13- Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 13a- Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 14- Sancaktar Evi / Eşkincılar Evi / Kırksekizler Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 14a- Sancaktar Evi / Eşkincılar Evi / Kırksekizler Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 15- Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Zemin Kat Planı
- Plan 15a- Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 16- Palancılar Evi /Arslanburçlar Evi, Bodrum ve Zemin Kat Planı
- Plan 16a- Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 17- Çankayalar Evi,Selamlık Bölümü Planı

- Plan 18- Çerçioğulları Evi Planı
- Plan 19- Abdaloğulları Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 19a-Abdaloğulları Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 20- Decdelioğlu Evi / Arabacılar Evi Planı
- Plan 21- Özyıldırım Evi Planı
- Plan 22- Sayarlar Evi Planı Çıkartılamamıştır.
- Plan 23- Alanlı Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 23a-Alanlı Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 24-Çavuşoğlu Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 24a-Çavuşoğlu Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 25- Güllüoğulları Evi Harem Bölümü Planı
- Plan 25a-Güllüoğulları Evi, Selamlık Bölümü Planı
- Plan 26-Ayanoğlu Evi / Saatçiler Evi Planı
- Plan 27- Nazlılar Evi / Hacı İbrahimler Evi Planı
- Plan 28- Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi , Selamlık Bölümü Planı
- Plan 28a – Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi, Harem Bölümü Planı
- Plan 29- Aydın Evi, Zemin Kat Planı
- Plan 29a-Aydın Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 30- Halifere Evi, Zemin Kat Planı
- Plan 30a-Halifere Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 31- Sağırlioğlu Evi / Türkmen Evi, Planı
- Plan 32- Halifere Evi / Tapıklar Evi, Planı
- Plan 33- Bedrettin Nebipaşaoğulları Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 34- Nebipaşaoğulları Evi, Zemin Kat Planı
- Plan 34a-Nebipaşaoğulları Evi, Birinci Kat Planı
- Plan 35- Hamulluoğlu Evi, Planı
- Plan 36- Eşkinciler Evi Planı
- Plan 37-Hahamoğlu Evi / Kasapoğlu Evi Planı
- Plan 38-Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi Zemin Kat Planı
- Plan 38a- Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi Birinci Kat Planı

Plan 39- Katircioğlu Evi Zemin Kat Planı

Plan 39a- Katircioğlu Evi Birinci Kat Planı

Plan 40-Kozoğlu Evi / İbrahim Erçelik Evi Planı

RESİM LİSTESİ

Resim 1-Testereler

Resim 2-Balta, Keser, Nacak

Resim 3- Terazî, Çıta Metre, Metre, Uzun Burgu, Kısa Burgu

Resim 4- Nişangeç

Resim 5-Cumba, Fare Kuyruğu, Gönye

Resim 6-Pulanya, Doğrama Kenişi, Boynuzlu Rende, Kollu Rende, Küştüre, Zeh,
Koltuk, Dişi, Düzlek, Düz Taban, Sipersiz Koltuk, Cam Kenişi

Resim 7- Kerpiç Kalıbı

Resim 8- Ana kuzu Duvar

Resim 9- Ana kuzu Duvar

Resim 10-Meteris Duvar

Resim 11- Bağdadi Duvar

Resim 12-Çatı Sundurması

Resim 13- Çatı Saçağı

Resim 14-Boy ve Tepe Pencerelerinin Cephe Üzerinde Görünümü

Resim 15-Avadanlıklı Kapı

Resim 16- Doğrama Kapı

Resim 17- Pervazlı Kapı

Resim 18-Yalancı Doğrama Kapı

Resim 19- Yapı Ustası Cemil Demirkale

Resim 20-Çeşme

Resim 21-At örtmesi

Resim 22- Sahan taşı

Resim 23- Divanhane

Resim 24-Örtme

Resim 25-Örtme

Resim 26- Kürsü

Resim 27- Kürsü

Resim 28- Nimseki

Resim 29-Tavan Bağdadisi ve Bağdadi Kuşağı

- Resim 30- Kırılmalı Tavan
- Resim 31- Çökürtme Düz Tavan
- Resim 32-Çökürtme Düz Tavan
- Resim 33- Baklavalı Çarkıfelekli Tavanlar
- Resim 34-Kartal Kanadı Çarkıfelekli Tavan
- Resim 35-İşlemeli Tavan
- Resim 36- Zilbaharlı İşlemeli Tavan
- Resim 37- Yaşmaklı Ocak ve Deve
- Resim 38- Cephede Ocak Çıkıntısı
- Resim 39 İç Mekanda Çiçeklik, Yüklük ve Göz
- Resim 40- Alegil Ev, Selamlık Cephesi
- Resim 41- Alegil Evi, Yolgeçti
- Resim 42- Alegil Evi, Selamlık Bölümünde Yer Alan Ocak
- Resim 43- Budaklı Evi, Sokak Cephesi
- Resim 44- Budaklı Evi, Mutfak Terekleri
- Resim 45- Faik Şenol / Nurhan Özyaygün Evi, Genel Görünüş
- Resim 46- Mehmet Şenol Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş
- Resim 47- Ayangil Evi, Genel Görünüş
- Resim 48- Ayangil Evi, Selamlık Bölümü Sokak Cephesi
- Resim 49- Ayangil Evi, Divanhane
- Resim 50- Ayangil Evi, Harem Girişi ve Örtme
- Resim 51- Hacı Mazunlar Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş
- Resim 52- Hacı Mazunlar Evi, Balkon ve Giriş Cephesi
- Resim 53- Hacı Mazunlar Evi, arka cepheden görünüş
- Resim 54- Haşgelezade Evi / Efrayim Yurtsever Evi, Sokak Cephesi Genel Görünüş
- Resim 55- Haşgelezade Evi / Efrayim Yurtsever Evi, Avludan Genel Görünüş
- Resim 56- Haşgelezade Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş
- Resim 57- Ömer Bey Ev, Selamlık Bölümü Sokak Cephesinden Genel Görünüş
- Resim 58- Ömer Bey Evi, Arka Cephe ve Harem Girişinden Genel Görünüş
- Resim 59- Ömer Bey Evi, Baş Oda Tavanı
- Resim 60-Ömer Bey Evi, Yaz Odası Yaşmaklı Ocak Kalıntısı
- Resim 61- Çavdarlı Evi / Tapıklar Ev, Sokak Cephesinden Genel Görünüş

- Resim 62- Çavdarlı Evi / Tapikler Evi, Baş oda Tavanı
- Resim 63- Çavdarlı Evi / Tapikler Evi, Çiçeklik
- Resim 64- Hahamoğlu Evi / Remzi Çandar Evi, Sokak Cephesinde Giriş Bölümü
- Resim 65- Hahamoğlu Evi / Remzi Çandar Evi, Toyhanesinden Ocak
- Resim 66- Kadıoğlu Evi, Genel Görünüş
- Resim 67- Kadıoğlu Evi, Genel Görünüş
- Resim 68- Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Genel Görünüş
- Resim 69- Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Divanhane ve Selamlık Girişi
- Resim 70- Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Dış Mutfak
- Resim 71- Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Harem Girişi
- Resim 72- Sancaktar Evi / Eşkincılar Evi / Kırksekizler Evi, Genel Görünüş
- Resim 73- Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş
- Resim 74- Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Baş Oda Tavan Göbeği
- Resim 75- Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Dolap Kapağı
- Resim 76- Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi, Genel Görünüş
- Resim 77- Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi, Çiçeklil
- Resim 78- Çankayalar Evi, Genel Görünüş
- Resim 79- Çerçioğulları Evi, Genel Görünüş
- Resim 80- Çerçioğulları Evi, Toyhane Yük Dolapları ve Tar
- Resim 81- Abdaloğulları Evi, Genel Görünüş
- Resim 82- Abdaloğulları Evi, Toyhane Yük dolapları ve Mutfak Girişi
- Resim 83- Decdelioğlu Evi / Arabacılar Evi, Genel Görünüş
- Resim 84- Decdelioğlu Evi / Arabacılar Evi, Teras
- Resim 85- Özyıldırımlar Evi, Genel Görünüş
- Resim 86- Özyıldırımlar Evi, Mutfak Girişi, Yüklük ve Kiler Girişi
- Resim 87- Özyıldırımlar Evi, İzar Süslemesi
- Resim 88- Özyıldırımlar Evi, Oda Kirişi Üzerinde Yer Alan Omca Damgası
- Resim 89- Sayarlar Evi, Genel Görünüş
- Resim 90- Sayarlar Evi, Çiçeklik
- Resim 91- Alanlı Evi, Arka Cephe Genel Görüş
- Resim 92- Alanlı Evi, Merdiven ve Divanhane
- Resim 93- Alanlı Evi, Örtme Ve Harem Girişi

- Resim 94- Alanlı Evi, Toyhane
- Resim 95-Alanlı Ev, Divanhane Tavanı
- Resim 96-Alanlı Evi, Kış Odası Yaşmaklı Ocak
- Resim 97-Alanlı Evi, Yaz Odası Tavanı
- Resim 98-. Alanlı Evi Yaz Odası Çiçeklik
- Resim 99- Çavuşoğlu Evi, Selamlık Cephesi Genel Görünüş
- Resim100- Çavuşoğlu Evi, Avluda Yer Alan Harem, Ahır Girişi, Merdiven ve Divanhane
- Resim 101- Çavuşoğlu Evi, Baş oda, Yaşmaklı Ocak
- Resim 102-Çavuşoğlu Evi, Kış Odası Tavanı
- Resim 103-Çavuşoğlu Evi, Kış Odasında Yer Alan Yaşmaklı Ocak Kalıntısı
- Resim 104-Güllüoğulları Evi, Genel Görünüş
- Resim 105- Güllüoğulları Evi Baş Oda Tavanı
- Resim 106- Güllüoğulları Evi, Kahve Ocağı Yaşmak Kalıntısı
- Resim 107- Güllüoğulları Evi, Kahve Ocağı Tavanı
- Resim 108-Ayanoğlu Evi / Saatçiler Evi, Genel Görünüş
- Resim 109-Ayanoğlu Evi / Saatçiler Evi, Avlu
- Resim 110- Nazlılar Evi / Hacı İbrahimler Evi, Genel Görünüş
- Resim 111- Nazlılar Evi / Hacı İbrahimler Evi, Çift Kanatlı Avlu Kapısı
- Resim 112- Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi, Genel Görünüş
- Resim 113- Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi, Harem Girişi ve Örtme
- Resim 114-Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi, Baş oda Tavanı
- Resim 115-Aydınlı Evi, Genel Görünüş
- Resim 116-Aydınlı Evi, Taban Göbeği
- Resim 117- Halifere Evi, Genel Görünüş
- Resim 118- Sağırlıoğlu Evi / Türkmen Evi Genel Görünüş
- Resim 119- Halifere Evi / Tapikler Evi, Genel Görünüş
- Resim 120- Halifere Evi / Tapikler Evi, Toyhane
- Resim 121- Halifere Evi / Tapikler Evi, Hava Pencereleri
- Resim 122- Halifere Evi / Tapikler Evi, Ocak Kalıntısı

- Resim 123- Bedrettin Nebipaşaoğlu Evi Genel Görünüş
- Resim 124- Bedrettin Nebipaşaoğlu Evi, Aşağı seki ve Kürsübaşı Tavanı
- Resim 125- Nebipaşaoğulları Evi, Genel Görünüş
- Resim 126- Nebipaşaoğulları Evi, Toyhane
- Resim 127- Nebipaşaoğulları Evi, Yaz Odası Tavanı
- Resim 128- Nebipaşaoğulları Evi, Yaz Odası Tavan Göbeği
- Resim 129- Hamulluoğlu Evi, Genel Görünüş
- Resim 130- Hamulluoğlu Evi, Giriş Bölümü
- Resim 131- Hahamoğlu Evi / Kasapoğlu Evi, Genel Görünüş
- Resim 132- Hahamoğlu Evi / Kasapoğlu Evi, Merdiven ve Divanhane
- Resim 133- Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi, Genel Görüşün
- Resim 134- Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi, Merdiven ve Divanhane
- Resim 135- Katırcıoğlu Evi, Genel Görünüş
- Resim 136- Katırcıoğlu Evi, Giriş ve Örtme
- Resim 137- Katırcıoğlu Evi Baş oda Yaşmaklı Ocak
- Resim 138- Kozoğlu Evi / İbrahim Erçelil Evi Genel Görünüş
- Resim 139- Kozoğlu Evi / İbrahim Erçelik Evi Yaz Odası Ocak Kalıntısı

1. GİRİŞ :

Divriği, Mengüceklî Beyliği'nin merkezlerinden biri olarak, Anadolu'nun doğusunda, İç Anadolu ile Doğu Anadolu sınırında oldukça dağlık bir bölge içinde, kurulmuş şirin bir yerleşme yeridir. Anadolu'da sivil mimarlık dokusu ile önem kazanmış bir çok bölgeye kıyasla, dışa kapalılığı nedeniyle, özgün niteliklerini geleneksel değerlerine sahip çıkarak koruyan ve çağımıza taşıyan bozulmamış konut dokusu ile dikkat çeken bölgelerden biridir.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Yapılan çalışmanın amacı, Türk ev mimarisi içinde malzeme, plan ve süsleme açısından önemli olan, Divriği'nin bugüne kadar yeterli ilgiyi göremediği için bir çoğu harap durumdaki ev mimarisinin, gelecek kuşaklara taşınması için onarım ve yeniden yapılanmasının önemini vurgulamaktır. Tarihi dokunun korunmasının gerekliliğini ortaya koymak amacıyla, bu çalışma yüksek lisans tez çalışması olarak yapılmıştır.Divriği'de konut mimarisi ile ilgili olarak hazırlanmış tek çalışma Necdet Sakaoğlu tarafından yapılmıştır Bu çalışmada daha önce incelenmemiş olan, Divriği kent merkezinde yer alan 40 tane ev seçilerek mimari ve süsleme özellikleri anlatılarak kataloglanmıştır. Divriği evlerinin, yapımında kullanılan malzeme, teknik ve yapı elemanları hakkında yeterli bir çalışma bulunmaması ve katalogda incelenen evler hakkında daha önce hiç çalışma yapılmamış olması bu çalışmayı yapmak için teşvik unsuru olmuştur.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma sırasında öncelikle yazılı kaynaklar taranmıştır. Çalışmanın büyük bir kısmında görüşme tekniği kullanılmıştır. Başta yapı ustası Cemil Demirkale olmak üzere, Divriği ev mimarisi hakkında bilgi sahibi olan Divriği'li büyüklerden Münevver Tömek, Abadurrahim Tömek, Saliha Şenol, Osman Şenol, Nihat Şenol,

Ruhan Özaygün ve Mustafa Pazarbaşı ile görüşülerek yapılan röportajlar sonucunda elde edilen bilgiler tezde veri olarak kullanılmıştır.

İncelenen konutlarda yapım kitabelerine yer verilmemesi nedeniyle evlerin hangi tarihte yapıldığını saptamak için ev sahiplerinin verdiği bilgiler ışığında hareket edilmiştir. Bu verilerin ışığında incelenen evlerin XIX. yüzyıla ait olduğu tespit edilmiştir. Bu evlerden 40 tane örnek kataloglanmış, mimari ve süsleme özellikleriyle değerlendirilmiştir. Katalogda yer alan örnekler, dış ve iç sofalı mekan kurgusuna sahip evlerden oluşan, kat sayısına göre sınıflandırılan üç farklı grubu göstermek amacıyla seçilmiştir.

Bu görüşmeler sonucunda, Divriği tarihine, coğrafi yapısına, ekonomik hayatına ve geleneksel gündelik yaşamına kısaca değinildikten sonra Divriği evlerinin kentsel yayılışı, yerleşim düzeni, genel özellikleri, yapı elemanları, plan elemanları ve süsleme özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha önce incelenmiş olan Divriği evlerinin, bugünkü durumu belirtildikten sonra katalog çalışmasına geçilmiştir. Katalog çalışması için, ev sahipleri ile görüşülmüştür. Görsel malzemenin tamamı katalogda belirtilen inceleme tarihinde tarafımdan çekilmiştir. Çizimlerde tarafımdan çizilmiştir. Fakat bütün bu çalışmalar sırasında evleri incelemek ve fotoğraflamak ev sahibinin mahremiyet anlayışından ötürü sınırlı bir şekilde mümkün olmuştur. Kataloglamadan sonra sözlük kısmı eklenmiştir. Eklenen sözlük terimlerinin bir kısmı yapı ustası Cemil Demirkale'den alınan bilgilerdir. Bir kısmıda Necdet Sakaoğlu'nun hazırlamış olduğu kaynaktan alınmıştır.

2. DİVRİĞİ ŞEHİRİNİN KONUMU, COĞRAFİ YAPISI ve EKONOMİK YAŞAMI

Divriği şehri, Yukarı Fırat Havzasının İç Anadolu sınırına yakın kesiminde Sivas'ın Güney Doğusunda, Çaltı Vadisi tabanında kurulmuş bir ilçedir. Doğusunda Erzincan batısında Kangal kuzeyinde Zara-İmranlı güneyinde ise Malatya bulunmaktadır.

Divriği'nin yüzölçümü 2935 km'dir. Deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1250 metredir. Yükseklik 900-1000 metreden başlar, yüksek ve sert dağlarla çevrili olması ulaşımında zorluklara yol açtığı için ilçenin çevreyle bağlantısı ancak belli bazı geçit ve yollarla mümkün olmaktadır. İlçe, Sivas il merkezine karayolu ile 169 km, demiryolu ile 179 km uzaklıktadır. Divriği, Sivas il merkezinden sonra ilin en büyük ilçesidir. İlçenin 4 bucağı ve toplam 109 köyü ve bu köylere bağlı 84 mezrası bulunmaktadır. 2000 yılı itibari ile ilçe merkezinde 26 mahalle vardır. Bu mahalleler; Abuçimen, Ahmet Paşa, Aşağıhamam, Arhusu Ceditpaşa, Demirdağ, Dillioğlu, Güllübağ, Gökçecamii Hacıosman Mescidi, Hacıkumru İmamoğlu, Kale, Kalealtı, Karayusuf, Karamahmut, Kemankeş, Küçük Hüseyin, Kültürlü Kocapaşa, Mercantepe, Maden, Süleymanağa, Turabali, Ulucamii, Zelihahatun'dur.

Divriği yeryüzü şekilleri bakımından ilin diğer ilçelerine göre daha engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Yüksek dağlarla çevrili ilçe, derin bir vadi tabanına kurulmuştur. En önemli yükseltileri kuzeyde Çengelli Dağı, Deli Dağı, Efendi Dağı, Göl Dağı ve Akdağ; güneyde Yama, Demirli, Geyikli Dağları; güneydoğusunda Sarıçiçek; doğusunda Iğımbat; batıda ise Dumluca / Dumbuca Dağıdır.

Divriği, "Doğu Anadolu Fay Hattı" üzerinde yer alan bölgede olması sonucunda bir çok deprem geçirmiştir. Yakın tarihte geçirmiş olduğu en önemli deprem, 1938 tarihli merkez üssü Erzincan olan depremdir. Bu depremde bir çok ev hasar görmüştür, duvarlarda geniş yarıklar ve çatlaklar oluşmuştur. Halk bu depremden sonra birkaç günü bahçelerde "Çul Çadır" adı verilen çadırlarda geçirmişlerdir. Depremlerin dışında, sel baskınları kentin sivil ve dini mimari eserleri

üzerinde ve ekonomik hayatında olumsuz sonuçlar doğuran afetlerin başında gelir. 1952 tarihli Dumluca/ Dumbuca seli; Dumluca/Dumbuca Dağı'na düşen şiddetli dolunun sağanak yağmurla birleşmesi sonucu büyük hasarlara neden olmuştur.

Şehrin içinden geçen dereler taşmış, evlerin bahçeleri ve ekili araziler zarar görmüştür. Derelerin üzerine kurulmuş olan köprüler kullanılamaz hale gelmiştir. 1963 tarihli Iğımbat Seli ise şehrin doğusunda bulunan Iğımbat Tepesi adı verilen bölgede ki yoğun yağış sonucunda kentin doğusundan gelen sel suları ile Ahmet Paşa mahallesinden geçerek başta çarşı olmak üzere kentin 1/3'nü sular altında bırakmıştır.¹

İlçede tarıma elverişli düzlükler sınırlıdır, en önemli düzlüğü Palanga düzlüğüdür. Diğer önemli düzlükleri Gedikpaşa ve Kesme Köyü civarında yer alan alanlardır. En önemli akarsuyu Kangal ilçesinden doğan Çaltı Çayı (Ulus) ve Çaltı Çayının kolları olan Güneş ve Sincan Çayıdır. Sincan Çayı'nın bir kolu olan Nih Çayı ve Hamu Çayı ise diğer küçük akarsulardır. Nih Çayının ana kaynağı üzerinde Divriği'yi sulayan Mursal Barajı/Göleti kurulmuştur.

Divriği'de İç Anadolu bölgesinin karasal iklim özellikleri hakimdir. İlçede Sivas il merkezine ve diğer ilçelere göre yaz ayları daha uzun ve kurak geçmektedir. Temmuz ve Ağustos ayları en sıcak zamanlardır Sıcaklık 35-40 dereceye ulaşır. Kış ayları soğuk ve kuraktır. İlkbahar ve sonbahar aylarında yağış fazladır. Karasal iklim görüldüğü için bitki örtüsü çok canlı değildir. Vadi içlerinde genellikle söğüt kavak türü ağaç topluluklarına, dağlık bölgelerde ise meşe ve ardıç türü bozuk orman alanlarına rastlanılmaktadır.

¹ Abdurrahim Tömek ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Ocak 2004, İstanbul).

Divriği şehrinin XVI. yüzyıla ait Tahrir defterlerinde mevcut mahallelerin 1530'da 13 mahalleden 12'si Müslüman, 1'i gayrimüslimlerce; 1548'de de 14 mahalleden 13 Müslüman 1'i gayrimüslimlerce meskun olduğu yazılıdır.

Bu mahalleler;Cami-i Kebir, Kaya Mescidi, Paspan, Bezazistan, Kürtüncü, Arhudsu, Kemankeş, Pullur, Kantabay(Kayıtbay), Sinaniye, Eruncaz, Ali Çelebi, Mescid-i Süfla, Ermeniyan Mahalleleridir.² XVII. yüzyılda büyük ve önemli bir şehir olan Divriği, 1800'lerde 8000 Türk 2000 Ermeni olmak üzere 10.000 nüfus barındırmaktaydı. Bu nüfus 1890'da 5600'e, 1925'te 4800'e 1930'larda 3500'e kadar düşmüştür. 1935'ten sonra demiryolunun gelmesi, demir madenin işletmeye açılması gibi gelişmelerle geçici bir artış gösteren nüfusun 1970'te 150 yıl önceki sayıya ulaştığı tespit edilmiştir.³

Divriği'nin 1997 genel nüfus sayımına göre nüfusu 22190 olup ilçe merkezinde 15135 köylerde ise 7055 kişi yaşamaktadır. 2000 yılı genel nüfus sayımında bu rakamların pek değişmediği görülmektedir. Divriği halkının “yolların bittiği yer” olarak tanımladıkları kent, coğrafi konumu nedeniyle yüzyıllar boyunca durağan bir ekonomik hayata sahip olmuştur. Ekonomik yaşamının kalbini, günümüzde hala çok iyi korunan bir alan olarak varlığını sürdüren Divriği çarşısı oluşturmaktadır.

Çarşı, geleneksel arasta örnekleri ile kıyaslandığı zaman özgün şeklinde bozulma olmadan Divriği'de hala ekonomik hayatın merkezi olmayı sürdüren günümüzden 50-60 sene öncesine kadar oldukça canlı bir ticaret yaşamının olduğu arasta biçimindedir, çeşitli nedenlerden dolayı bir çok zanaat dalının unutulması nedeniyle arasta küçük bir çarşı görünümünü almıştır. Ekonomik yaşam, başta demircilik olmak üzere çilingirlik, nalbantlık, bakırcılık, saraçlık, yemenicilik, marangozluk gibi günümüzde birkaç tane örneği kalan arasta mesleklerine dayanmaktadır. Bunlar dışında, manifaturacılar, kumaş tüccarları, terziler ve gıda

² Ersin Gülsoy, *XVI. Asrının İlk Yarısında Divriği Kazası*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992, s.9-11.

³ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev Mimarisi*, İstanbul,1978, s.7.

toptancıları bulunur. Durağan ekonomik hayat, soğuk ve uzun geçen kış mevsimi halkı kendi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tarıma ve hayvancılığa yöneltmiştir. Cumhuriyet döneminde demir madeninin işletmeye açılması kara ve demir yolu ulaşımının başlaması ile ekonomik hayatta biraz canlılık olmuş fakat bu canlılık uzun süreli ve kalıcı bir ekonomik canlanma sağlayamamıştır.

3. DİVRİĞİ'NİN TARİHİ

Eski Yunan kaynaklarında Apblike , Bizans kaynaklarında Tephrike olarak bilinen Divriği 'nin ismi Arap kaynaklarında eski kullanımına yakın olarak Abrik veya Ebrik şeklinde belirtilmektedir. İbni Bibi Selçukname'de Difrigi⁴ olarak yazmış, Osmanlı kaynaklarında Divrik ,⁵ Divriği⁶ şeklinde yazılmıştır.

Kentin ismi günümüzde Divriği olarak kullanılmaktadır.Divriği şehrinin kimler tarafından ne zaman kurulduğu bilinmemektedir. Şehrin Mihrirates'i mağlup eden Pompeus'un kazandığı zaferin anısına iskan ettiği Nicolopolis şehrinin devamı olduğu düşünülmüştür ⁷ fakat daha sonraki çalışmalar sonucunda Nicolopolis şehrinin Suşehri civarında bulunduğu ortaya çıkmıştır.⁸

Divriği, Hititler zamanında da önemli merkezlerden biridir. Persler ve Makedonlar tarafından bir süre işgal edilmiştir.VII. yüzyılda Bizans ve Sasaniler tarafından kısa bir süre istila edilmiş .Sasanilerin 'in Bizans'lılara yenilmesinden sonra Arap ordularının hücumuna uğramıştır.Divriği 'nin belgelere dayanan tarihi, IX. Yüzyılda Pavlikianlara ait önemli bir merkez olması ile başlar. Pavlikianlar , Araplar tarafından al-Biyalika olarak adlandırıldıkları için şehre bu dönemde Madinat al-Biyalika denilmiştir.⁹ Doğu paganizmine dayanan ve rafizi bir hıristiyan tarikatı olan Pavlikianlar, Bizans İmparatorluğu tarafından bölgeden uzaklaştırılmışlardır. Balkanlarda Bogomil, Kathar, Cenubi ve Fransa'da Albigeois adları ile ortaya çıkmışlardır.¹⁰Daha sonra Müslüman Araplar tarafından himaye edilmişler ve Bizans İmparatorluğuna karşı güç kazanmışlar, reisleri Karbeaz ve Chrysscheier komutasında Anadolu içlerine kadar ilerlemişlerdir. Bu hıristiyan tarikatının ne zamana kadar şehre hakim olduğu bilinmemektedir.¹¹

⁴ İbni Bibi, *Tavarih-i Al-i Selçuk*, s.57-60.

⁵ Aşıkpaşazade, *Tavarih-i Al-i Osman*, (nşr. Ali Bey), İstanbul, s.73.

⁶ Katip Çelebi, *Cihannüma*, İstanbul, 1145, s.624.; Ahmet Rifat, *Lugat-i Tarihiye ve Coğrafiye III*, İstanbul, 1399, s.266.

⁷ Ahmet Rifat, *a.g.e.*, s.266.

⁸ Besim Darkot, Divriği, *İslam Ansiklopedisi*, III, 1945, s.596-597.

⁹ Besim Darkot , *a.g.m.*, s.596-597.

¹⁰ Osman Turan, *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul, 1973 , s.69.

¹¹ Besim Darkot , *a.g.m.*, s.596-597.

Divriği, 1071 tarihli Malazgirt Zaferinden sonra Türklerin eline geçmiştir. Yörenin kesin olarak fethedildiği tarih bilinmemektedir. Sultan Alparslan Yukarı Fırat ve Çatlı Nehirleri civarının fethi için Mengücek Gazi'yi görevlendirmiş; Erzincan, Kemah, Şebinkarahisar ve Divriği şehirlerinin bulunduğu bölge Mengücek Gazi tarafından fethedilmiş ve gazi muhtemelen katıldığı bir savaşta şehit düşmüştür.¹²

Mengücek Gazi'nin ölümünden sonra hanedanın başına oğlu İshak geçmiştir. Mengücek oğlu İshak, Artıklu Belek'e karşı ülkesini korumak için Bizans İmparatorluğunun Trabzon Valisi Konstantin Gabras'tan yardım istemiştir. Gabras yardım isteğini kabul edip birlikte Belek'in karşısına çıkmışlardır. Gabras – İshak ittifakına karşılık Belek'de Danişment Gazi ile ittifak kurmuştur. İki taraf Erzincan yakınlarında bulunan Sirman civarında karşılaşmışlardır. Yapılan savaşta Gabras ve Mengücekoğlu İshak ağır bir yenilgiye uğramış ve esir düşmüşlerdir. Mengücekoğlu İshak, Danişment Gazi'nin damadı olduğu için serbest bırakılmış Gabras'da yüklü bir fidye alınarak serbest kalmıştır.¹³

Mengücekoğlu İshak'ın 1142 yılında ölümü üzerine ülkesi oğulları arasında iki kola ayrılmıştır. Divriği kolunun başına Süleyman Şah, Erzincan – Kemah kolunun başına ise Davud Şah geçmiştir. Divriği koluna mensup olan Mengüceklı Beyleri hakkında tarihte çok fazla bahsedilmektedir. Divriği kolunun ilk beyi olan Süleyman Şah'ın yaptırmış olduğu bir eser bulunmamaktadır. Bu nedenle hakkında pek bir bilgi yoktur.

Divriği Mengüceklı'lerinin, ikinci beyi, Süleyman Şah'ın oğlu Şahin Şah'tır. Divriği koluna ait, ilk sikkeler Şahin Şah'a aittir. Şahin Şah aynı zamanda Kale Camii'nin banisi olarak Divriği'de ilk imar faaliyetini başlatmıştır. Şahin Şah, halk arasında Sitte Melik adı ile anılan ve şehir merkezinde yer alan türbesindeki kitabeden ve Anadolu Selçuklu Devletini metbu olarak tanıdığını gösteren,

¹² Faruk Sümer, *Seçuklular Devrinde Doğu Anadolu'da Türk Beylikleri*, Ankara 1990, s.1–13.

¹³ Faruk Sümer, *a.g.e.*, s.1-13.; Osman Turan, *a.g.e.*, s.69.

II.Kılıçarslan ve Rükneddin Süleyman Şah adlarının yazılı olduğu sikkelerden anlaşıldığına göre ölüm tarihi 593 ‘tür.¹⁴

Şahin Şah’ın ölümünden sonra yerine oğlu Süleyman Şah geçmiştir. Süleyman Şah’ın Divriği’de yaptırmış olduğu bir eser bulunmamaktadır.Süleyman Şah’tan Divriği Ulu Camii vakfiyesinde ve torunu Melik Salih’in hisar burçlarından birinin üzerine koydurduğu kitabede bahsedilmektedir.Süleyman Şah’ın ölümünden sonra başa geçen oğlu Ahmet Şah döneminde Divriği Mengücek’lileri en güçlü dönemini yaşamıştır.

Ahmet Şah, Mengüceklilerin en önemli eseri olan Divriği Ulu Camii’ni karısı Turan Melek ise caminin bitişiğindeki darüşşifayı yaptırmıştır. Ahmet Şah ‘ın ölüm tarihi kesin değildir. Ulu caminin vakfiyesinin düzenlendiği 641 tarihinden sonra öldüğü bilinmektedir.Ahmet Şah ‘tan sonra Divriği Mengüceklilerinin başına oğlu Melik Salih geçmiştir.¹⁵ Melik Salih ‘in ölüm tarihi ve kendisinden sonra hanedanın başına geçen kişi hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.Bu nedenle Melik Salih Divriği Mengüceklileri’nin en son beyidir.Melik Salih ‘ten sonra Mengücekliler’in Divriği hanedanı hakkında bilgi yoktur.

İlhanlı Hükümdarı olan Abaka Han 1277 yılında Mısır Memlûklularına karşı Elbistan seferine giderken Divriği’ye uğramış, şehir halkının tüm konukseverliğine rağmen surları yıktırmıştır. Bu olay sırasında Mengücekliler’den bahsedilmemesi hanedanın artık tarihe karıştığını göstermektedir. Mengücekliler’den sonra Divriği’nin yönetiminde soyu Mengücekliler ailesine dayanan “ Şuhri ” ailesi söz sahibi olmuştur. 709 H.(1309) tarihli bu aileye ait bir türbe kitabesinde “Bu türbe Şuhri Oğlu Mehmet’in oğlu İbrahim es-Saimi’nin dir” yazılıdır. Bu aileye ait hayır sever kadınların adları bıraktıkları belgelerden anlaşılmaktadır.¹⁶ İlhanlı Devletinin çökmesiyle Anadolu üzerindeki İlhanlı hakimiyeti son bulunca Divriği

¹⁴ Faruk Sümer, *a.g.e.*, s.12.

¹⁵ Necdet Sakaoğlu, *Türk Anadolu ‘da Mengücekoğulları*, İstanbul, 1971, s.120.; Faruk Sümer, *a.g.e.*, s.11.

¹⁶ Necdet Sakaoğlu, *a.g.e.*, s.120.

Eretnaoğulları hakimiyetine girmiştir.¹⁷ 1391 tarihine kadar Eretnaoğullarının hakimiyetinde kalan Divriği, Kadı Burhanettin ile Amasya Emiri Hacı Şadgeldi Paşa arasındaki çekişmeleri fırsat bilen Memlukulular tarafından 1391 yılında Memluklu topraklarına katılmıştır.¹⁸ Bu dönemde Memluklu yöneticileri “Naibü’s-Sultan ” unvanıyla bir çok hayır eseri yaptırmıştır. Divriği ‘de ki Kantepe, Hoca Mercan, Araplık, Kadı İskender adlarını taşıyan eserler Memluklu döneminden kalmadır.¹⁹ Divriği’de 1391 tarihinde başlamış olan Memluklu hakimiyeti 1389 tarihine kadar sürmüştür.

Memluklu Devletindeki taht değişiklikleri ve bozulan siyasi dengeler sonucunda I. Beyazıt tarafından, Mısır Valisi İbrahim B. Muhammed Şuhri ‘nin oğlunun yönetiminde bulunan Divriği bölgesini Osmanlı Devleti topraklarına katmıştır.Divriği’deki Osmanlı hakimiyeti uzun sürmemiş Timur tehlikesi nedeniyle 1401 tarihinde Memlukululara tekrar verilmiştir.²⁰

Divriği’nin kesin olarak Osmanlı hakimiyetine alınması Yavuz Sultan Selim’ in 24 Ağustos 1516 tarihli Mercidabık Zaferinden sonra olmuştur²¹Osmanlı hakimiyetinde Sivas eyaletine bağlı bir sancak merkezi olan Divriği Eyalet-i Rum ‘a bağlanmıştır.Divriği 1516 tarihinden 1854 tarihine kadar sancak merkezliği yapmıştır. Celali isyanları nedeniyle Şehzade Murat’ın Arapgir, Darende ve Sivas yöresinde asker toplaması ile siyasi bakımdan tekrar önem kazanan Divriği Sultan IV.Murat ve doğuya sefer yapan padişahlar döneminde geçiş yeri olduğundan önemini korumuştur.1854 tarihinden sonra kaza merkezi haline getirilmiştir. XIX.yüzyılda,asayişsizlik işsizlik ve zorba baskısı gibi nedenlerle gittikçe gerilemiştir. Bu gerileme, coğrafi konum olarak sapa bir mevkide bulunmasının da etkisiyle Cumhuriyet dönemine kadar devam etmiş ve kalkınamamıştır.

¹⁷ Osman Turan, *a.g.e.*, s.69.

¹⁸ İbrahim Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu beylikleri ve Akkoyunlu , Karakoyunlu Devletleri*, Ankara, 1988, s.162-163.

¹⁹ Kutlu Özen, *Sivas ve Divriği Yöresindeki Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri*, Sivas, 1996, s.67.

²⁰ Halil Yinanç, “Beyazıt”, *İslam Ansiklopedisi II*, s.378-382. Besim Darkot, *a.g.m.*, s.597.

²¹ Besim Darkot, *a.g.m.*, s.597.

Divriği Sivas ilinin yeni idari teşkilatının düzenlendiği 1922 tarihinde ilçe merkezi konumuna getirilmiştir. Günümüzde Divriği 4 bucağı, 109 köyü ve 84 mezrası ile Sivas ilinin en büyük ilçesi konumundadır. Divriği demiryolu ulaşımına 1937 tarihinde Sivas – Erzincan demiryolunun yapılması sonucunda kavuşmuştur. Yine aynı senelerde Abdurrahman Naci Demirağ'ın maddi katkıları sonucunda içme suyuna kavuşmuştur. Nuri Demirağ tarafından ise bir ortaokul ve havaalanı yaptırılmıştır.

Ülkemizin bilinen en yüksek kaliteli Demir cevheri yataklarının bulunduğu tespit edilmiştir.. 1938 tarihinde demir yatakları işletmeye açılmış, 1955 tarihinde Türkiye Demir Ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü bünyesine alınmıştır.1974 tarihinde ise Divriği Demir Çelik Tesislerinin yapımına başlanmıştır. Divriği'de Cumhuriyet Üniversitesi'ne bağlı bir Yüksek okul, 6 lise ve dengi okul, 17 ilköğretim okulu bulunmaktadır.²²

²² Sivas Valiliği, *Cumhuriyetimizin 75. Yılında Sivas*, Sivas, 1998, s.247.

4. DİVRİĞİ'DE GELENEKSEL ve GÜNDELİK YAŞAM

Divriği, Ortaçağda Mengücekoğulları'nın merkezlerinden biri olmasından dolayı Anadolu'nun önemli kentlerinden olmuştur. Köklü tarihi nedeniyle Osmanlı döneminde de önemli bir kültür, sanat merkezidir. Evlerde; büyük anne ve büyük babanın başında olduğu geniş aileler yaşamaktadır.

Anadolu'da ki bir çok bölge gibi Divriği'de de kadınlar evde, erkekler çarşıda çalışır. Kadınlar; bahçeli ev geleneği olmasından dolayı günlük ev işleri dışında bahçede de çalışarak ev ekonomisine katkı sağlarlar. İmkanlarına göre kadınlar, bahardan güze kadar yoğun bir çalışma faaliyeti içinde olurlar. Kışlık yiyecekler ev imkanları ile bahçeden, tarladan çıkan ürünlerden kadınlar tarafından hazırlanır. Bu hazırlıklarda, komşular akrabalar birbirine yardımcı olurdu.

Bulunduğu coğrafya, sert geçen iklim şartlarından dolayı halkın kış mevsimini kapalı mekanlarda geçirmelerini zorunlu kılmıştır. Kışın yaşanan bu durağan hayat, folklor bakımından zengin bir kültürü oluşturmuştur. İslami esaslar çerçevesinde oldukça renkli bir yaşama sahip olan kentte evler, ailelerin mali durumları elverdiğince ince bir zevkin ürünleri olarak şekillenmişlerdir.

Her mahallenin varlıklı aileleri tarafından “oda açma” geleneği vardır. Halil Sami Özen'in makalesine göre; özellikle uzun kış akşamlarında “odalarda çeşitli dini eserler okunur , tartışmaları yapılır, müftü ve kadıdan bu yolla alınan bilgiler odada bulunanlara anlatılıyordu. Ferhat ile Şirin , Kerem ile Aslı , cenk kitapları tarihi kitapların okunmasına yer verilirdi.Ramazan ve kış aylarına rastlarsa yatsı ve teravi namazları bu odalarda kılınırdı. Oda işletenlerden bazıları namazların kendi evlerinde kılınması için özel imamlar tutarlardı.Bu imamların zaruri ihtiyaçları oda sahipleri tarafından sağlanırdı. Kadınlar da her gün bir evde toplanır kendi aralarında sohbet ederler Daha çok yüzük oynarlardı.Yaşlı hanımlara kahve ikram edilir.Burada da hikayeler masallar bilmececeler efsaneler söylenirdi.Meyve ve çeşitli yemişler

ikram edilir. Oda işletenler hiç kimseden hiçbir şey talep etmezler ocakçılara odada iş görenlere ellerinden geldiği kadar maddi yardımda bulunurlardı”²³

Saliha Şenol ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre; baharın gelmesiyle birlikte ise “sahra” adı verilen hanımların düzenlemiş olduğu kır eğlencelerine gidilmeye başlanırdı. Sahra geleneği güçlü bir ihtimalle ilk olarak Mengücekoğulların’dan bir kadın efendi tarafından Iğmbat dağının arka tarafına düşen Daraphane’de (Darphane) düzenlenmiştir.²⁴

İki gün öncesinden sahrayı düzenleyen aile tarafından çarşıda tellallar, sahranın yapılacağı mesire yerini duyururlardı. Kulaktan kulağa yayılan bu haberle evlerde yiyecekler hazırlanmaya başlanırdı. Sahrayı düzenleyen hanım tarafından ıssız mesire yerinde güvenliği sağlaması için, dürüst, güçlü birkaç delikanlı ve hanımların rahat bir şekilde eğlenmesi için Divriği’nin önemli sanatkarlarından, Kör Hafız ve Kör Hamdi çağrılırdı. Sabahın ilk ışıkları ile kadınlar ve genç kızlar hep birlikte yola çıkarlardı. Yaşlı hanımlar atlarla, gençler ise yürüyerek mesire yerine ulaşırlardı.

Önce kahvaltı ile başlayan yemek faslı akşama kadar devam ederdi. Genç kızlar evden bohçalarla getirdikleri kıymetli elbiselerini (üçpeşli – bindallı) giyerler. Mücevherlerini takarlar, Hafız ve Hamdi’nin müziği eşliğinde çiftte telli ve kaşık gibi çeşitli oyun havaları oynayıp eğlenirlerdi. Sahra günümüzde unutulmuş fakat 25-30 sene öncesine kadar Divriği’de devam eden çok güzel bir gelenektir.

Divriği’de düğün sosyal hayatın en önemli bir parçasıdır. Önce “ohucu” denilen kişiler tarafından kız tarafına haber gönderilir, eğer olumlu bir cevap gelirse kız istenir. Belirlenen bir gün nişan takılıp, şerbet içilirdi. Bundan sonra düğün hazırlıkları başlar. Kına hamamı, kına gecesi gibi adetler yerine getirilirdi. Pazar veya Perşembe günü yapılan düğünden sonra gelin eve getirilir merasim sona ererdi.

²³ Halil Sami Özen, “Divriği’de Evler Odalar ve Kış Eğlenceleri”, *Sivas Folkloru*, S.48, Sivas, 1977.

²⁴ Saliha Çulcuoğlu, *Divriği Yöresinin Kıyafetleri Takı ve Aksesuarları*, yayınlanmamış mezuniyet projesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas Meslek Yüksek Okulu Teknik Programlar Bölümü, Sivas, 2002.

Düğünden 10-15 gün sonra kayınvalide gelin hamamı yapar. Akrabalar yeni gelini davet edip, konukluk adı verilen ziyafetler verirlerdi. Burada bahsedilen sosyal hayatta önemli yeri olan birkaç tane örnek, Divriği'nin zengin folklorunun sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Divriği; tarihi geçmişi, sahip olduğu Türk-İslam eserleri, kültürü, gelenek ve görenekleri ile Anadolu'nun kültürel bakımdan en zengin bölgelerinden biridir.

4. ANADOLU TÜRK KONUT MİMARİSİ İÇİNDE DİVRİĞİ EVLERİ

Sarp ve yalçın kayalıklarla çevrilmiş olan Divriği, sahip olduğu doğal korunaklılık nedeniyle, Anadolu coğrafyasında, konut dokusunun çok fazla tahribe uğramadan, günümüze kadar ulaşabilmiş ender bölgelerinden biridir. Divriği; Romalılar, Mengücekliler, Memlûklular ve Osmanlılar'ın izlerini taşıyan önemli merkezlerden biri olarak, Anadolu'da şekillenen geleneksel mimari içinde önemli bir yere sahiptir.

Eski Divriği evi, sahip olduğu köklü miras sonucunda, plan kuruluşları gelişmiş süsleme özellikleri zenginleşmiştir. Divriği evleri, plan kuruluş bakımından, Anadolu Selçuklu konut mimarisi ile benzer özelliklere sahip olması nedeniyle, Selçuklu ev geleneğini XXI. yüzyıla taşıyan nadir bölgelerden biri olduğu için çok değerlidir.²⁵ Geleneksel Divriği evleri, öncelikle iklim koşulları, islami unsurlar ve gelenekler dikkate alınarak, yüzyıllarca değişmeyen bir yaşam felsefesiyle planlanmışlardır. Anadolu'nun sahip olduğu, iklim çeşitliliği, mimarinin farklı bölgelerde farklı malzemeler ve farklı mekanlarla şekillenmesine neden olmuştur. Divriği, coğrafi olarak İç Anadolu ile Doğu Anadolu Bölgesi sınırında bulunmasına rağmen iklim özellikleri bakımından İç Anadolu'ya yakındır. Eski Divriği evleri, ana malzeme olarak kerpiç ve ağaç kullanılarak hımış tekniğiyle inşa edilmiştir. Dış sofalı ve iç sofalı plan şekline sahip olan evler, toyhane, nimseki, gibi özgün mekanlar ve ayrıntılara sahip bir plan kuruluşuna bağlı kalarak oluşmuştur. Süslemede ahşap ve alçı malzeme kullanılmıştır. Malakari yaşmaklı ocaklar, ahşap sanatının inceliğini gösteren tavanlar, oda kapıları, dolap kapakları eski evlerde süslemenin en yoğun olduğu kısımlardır.

Evlere kişilik kazandıran mimari ve süsleme özellikleri, yapım yöntemleri yüzyıllar boyunca dış etkilerden uzak bir biçimde Divriği'ye özgü gelişmiştir. Bu özellikleri Anadolu Türk konut mimarisi içinde Divriği'yi farklı kılmaktadır.

²⁵ Celal Esad Arseven, *Türk Sanatı*, İstanbul, 1970, s.158.

5.1. Divriği Evlerinin Kentsel Gelişimi ve Yerleşim Düzeni

Divriği şehrinin kentsel yayılışı ve belgelere dayanan tarihi, Necdet Sakaoğlu'nun yapmış olduğu çalışmada da açıkladığı gibi; XIII. yüzyılda Mengücekliler ile başladığı için daha öncesi hakkında fazla bir bilgi yoktur. Şehrin çekirdeğini, kimler tarafından, kaç tarihinde yapıldığı bilinmeyen kale oluşturmuştur. Kale içinde başlayan bu yerleşme Kal'a ve Feth-i Bab Mahalleleri'nden meydana gelmiştir.²⁶ Kent, Mengücekliler'in Divriği'de daha serbest bir şekilde yerleşmeye olanak bulmasından sonra kalenin eteklerine doğru yayılmıştır. Önce "Sinaniye, Bezazistan ve Cam-i Kebir Mahalleleri kurulmuştur. Ulu Cami, bedesten, hamam, türbeler ve medreseler bu mahallelerde inşa edilmiştir. Zaman içinde genel olarak Şehir Mahallesi adını almıştır. Uluzar, Ardanus, Üçtaş mevkilerinde "Bağlar" adı verilen dağınık düzende bağ evleri bulunmaktadır. Böylece, klasik şehir kavramına uygun Kale-Şehir- Varoş üçlüsü meydana gelmiştir."²⁷

Divriği Şehri, XIV. ve XVI. yüzyıllar arasında Memluklu egemenliğine girmiştir. Bu dönemde şehir, kale ve çevresinden güneye doğru yayılarak Memluklu dönemine ait Kantepe Camisi, hamam, türbe ve mezarlıkların bulunduğu Kemankeş, Kayıtbay, Mercantepe gibi yeni mahallelerle biraz daha genişlemiştir. Kentin Osmanlı topraklarına katıldığı XVI. yüzyıldan itibaren yerleşimi, zamanla batı ve güney semtlerde gelişmiş, XVIII. yüzyıldan sonra ise çoğunlukla eski mahalleler terk edilerek, yaz kış oturmaya uygun biçimde düzenlenen yeni mahalleler rağbet görmüştür. Zeliha Hatun, Abuçimen, Gökçe Cami Mahalleleri; bağa taşınmaya gerek kalmayacak şekilde yapılan, yeni evlerin iskan alanlarıdır.

Anadolu'ya yapılan akınlar sırasında Mengücekliler tarafından Türkleştirilen Divriği'de az sayıda bulunan gayrimüslim nüfus, XIII. yüzyıldan itibaren Kalealtı, Çayboyu, Cirişan, Taşbaşı semtlerinde yerleşmişler. XX. yüzyılın başında şehrin batı tarafında yer alan Horovenk Mahallesi doğru yayılma imkanı bulmuştur.²⁸

²⁶ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev Mimarisi*, İstanbul, 1978, s.7-8.

²⁷ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.8.

²⁸ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.8.

5.2. Divriği Evlerinin Genel Özellikleri

5.2.1. Divriği Evlerinde Kullanılan Malzemeler

Cemil Demirkale ve Osman Şenol ile yapılan röportajlar sonucunda elde edilen bilgilere göre; Divriği evlerinde ana yapı malzemesi; kerpiç, ahşap, taş, toprak, alçı, maden olarak sayılabilir.

Kerpiç : Eski Divriği evlerinin, ana yapı malzemesi kerpiçtir. Kerpiç; yapı sahibinin isteğine bağlı olarak, ana malzemesi olan toprak ve saman kullanımına göre çeşitli kalitelere olabilir. İyi kalitede kerpiç, elenmiş ince toprak ve “kesmük saman” adı verilen ince samandan meydana gelir. Yumuşak bir çamur olacak biçimde yeterli miktarda su katılarak, en az iki gün boyunca karıştırılarak, bekletilip mayalandırılır. Mayalandırılan harç eğer sıvı ise saman katılarak koyu bir kıvam alması sağlanır ve kerpiç dökülmeye hazır hale gelir.

Kerpicingin döküleceği alan taşlardan temizlendikten sonra çamur sıva ile düzeltilerek “daban” adı verilen sert, düzgün bir zemin elde edilir. Zeminin üzerine saman dökülür. Kerpicingin kalıplara yapışmasını engellemek ve kalıptan rahat çıkmasını sağlamak için kerpiç kalıbı su teknesi içinde ıslatılır ve saman serpiştirilen daban üzerine yatırılır.

Hazırlanan çamur harcı kalıbın içine dökülüp, el yardımı ve mala ile sıkıştırılarak hiç boşluk kalmayacak biçimde üzeri düzeltilir. Kalıbın kenarları hafif şekilde oynatılarak düzgün bir biçimde çıkartılır. Mevsim şartlarına bağlı olarak, zeminde kuruduktan sonra kaldırılıp baca biçiminde birbirine yaslanır ve iki-üç gün boyunca tam olarak kuruması sağlanır.

Bol saman, ince toprak ve su ile hazırlanan çamurun içine, yapı sahibinin isteğine bağlı olarak kerpicingin dayanıklılığını artırmak için kireç ve kendir ilave edilebilir. Ana ve kuzu adı verilen kerpiç kalıpları büyüklüklerine göre adlandırılmışlardır. Ana kerpiç, 40x40 cm; kuzu kerpiç ise 20x40 cm boyutlarındadır.

Ahşap : Eski Divriği evlerinde kerpiçten sonra en çok kullanılan malzemedir. Evler hımış tekniğinde inşa edildiği için iskelet ahşaptır. Kiriş, dikme, direk gibi ana taşıyıcılarda; hatıl (bahenk) olarak duvar bağlayıcılarında kullanılmıştır. Ayrıca döşeme, tavan, pencere kapaklarında, iç ve dış kapılarda, yüklük, merdiven, ahşap korkuluklarda, mutfak ve benzeri yerlerde kullanılan malzemedir.

Ardıç-Meşe : Divriği evlerinde, en çok kullanılan ahşap türüdür. Nem ve rutubete dayanıklı olduğu için tercih edilmiştir. Dikme, direk, kiriş ve zemin kat döşemelerinde kullanılmıştır. Geçmişte orman alanları ile kaplı olduğu söylenen Iğımbat, Zara, Karabel dolaylarından temin edilmiştir.

Abdurrahim Tömek ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre; meşe ve ardıç tomrukları üzerinde “Omca damgası” adı verilen keser işaretleri bulunmaktadır. Bu işaretler, kara ve demiryolu ulaşımının bulunmadığı tarihlerde Çaltı Çayı'nın ilkbahardaki rejiminin gür olduğu zamanlardan faydalanarak, orman alanlarından 30-40 cm çapındaki ardıç ve meşe tomruklarının, akıntı yardımı ile Divriği'ye ulaştırılırken karıştırılmaması için konmuştur. Şimdiki istasyon mevkiindeki toplama alanına ulaşana kadar “omca” adı verilen ucu çengelli uzun sıriklar yardımı ile çay boyunca takip edilerek, toplama alanına gelince omcalar ile kıyıya alınır. Bu işle uğraşan kişilere ise “omcacı” adı verilmektedir.

Kavak-Selvi-Çam : Eski Divriği evlerinde, orman alanlarının kalmaması ve meşe-ardıç türü ağaçların tükenmesi sonucu, XX. yüzyılın başına tarihlenen yapılarda ahşap çatkıda taşıyıcı eleman olarak kavak-selvi türü ağaçlar kullanılmaya başlanmıştır. Geleneksel Divriği evinin pencere kapaklarında, kapılarda , toyhane ve divanhane korkuluklarında, tavanlarda, yer döşemelerinde, muşabaklarda bu ağaç türleri kullanılmıştır. İşlenmesi kolay olduğu için süsleme tezyinatı yapılacak bölümlerde de tercih edilmiştir.

Taş : Divriği evlerinde taş malzeme sınırlı kullanıma sahiptir. Moloz taş ve sal taşı olarak iki çeşittir.

Moloz Taş : İnşaat zemininde temel olarak kullanılır.

Sal taşı : Açık sarı renkli bir küf taşıdır. Arapgir'e 8 km mesafedeki Susuzbal mevkiinde bulunan, "Sallık" adı verilen ocaklardan kat kat tabakalar halinde çıkarılır. Kenarları düzeltilip temizlenerek, düzgün kare şeklini almıştır.İç mekanda, aşağıseki, mutfak, kiler ve örtmede döşeme olarak kullanılmıştır.

Alçı : Alçı; Divriği evlerinde, iç ve dış sıvalarında, ocak yaşmakları, çiçeklik, lambalık gibi bölümlerde kullanılmıştır. Beyaz renkli alçı taşı Divriği yakınlarında bulunan Ziniski Dağları'nda yer alan ocaklardan çıkarılmaktadır.

Toprak : Divriği evlerinde kullanılan malzemeler içinde toprak kerpicing içinde bağlayıcı madde olarak kullanılmıştır. Kullanıldığı yere göre elenmiş ince toprak haline getirilir. Evin yapıldığı arsa toprağı kullanılmaktadır..

Maden : Divriği, madenler yönünden zengin bir bölgedir. Özellikle sahip olduğu zengin demir yatakları, bölgede Hititler'den beri süre gelen maden işçiliğinin gelişmesindeki en önemli etkendir.

Demir madeninin, Divriği'de üretilip eski evlerde kullanılan 1 cm ile 50 cm arasında farklı boyutlardaki çivilerde, çivilerin kalın ve büyük olanlarının üzerine estetik bir görünüm kazandırmak amacıyla yapılan kabarlarda kullanılmıştır. Ayrıca sıcak işlenmiş olarak pencere parmaklıklarında, çengel, gullep, oda kapılarında kapı kolu görevi gören halkalarda, kanatlı kapı üzerinde tokmaklarda, süs rozetlerinden zirza ve kilitlerde de kullanıldığı görülmektedir.

5.2.2. Divriği Evlerinin Yapımında Kullanılan Teknikler

Geleneksel Divriği evleri, kullanılan malzeme açısından İç Anadolu Bölgesi'ndeki konut dokusu ile aynı özelliklere sahiptir. Divriği evleri, ahşap çatkı aralarının kerpiçle doldurulması sonucu oluşan "hımış tekniğinde" inşa edilmiş

yapılardır. Hımış tekniği, 55-60 sene öncesine kadar, Divriği evlerinin tümünde kullanılan tek yapı biçimidir.

Evlerdeki yapı malzemesinin kullanımını ve plan bakımından genişliğini ailenin mali durumu belirlemektedir. Kısıtlı bir bütçe ile yapılan yalın tipteki evlerde ahşap, taş, alçı malzeme sınırlı bir şekilde kullanılmıştır. Bu şekilde inşa edilen evlere “yığma kerpiç ev” adı verilmiştir. Ev sahibi varlıklı bir kişi ise, çeşitli ve bol malzeme kullanılarak yapıldığından ev daha dayanıklıdır. Bu şekilde inşa edilen evlere de “dolma ev” adı verilmektedir.

Divriği evlerinde yer alan mekanların genel adı “göz” dür. Yine yöresel yapı geleneğinde, evlerin yapımında genişlik birimi olarak “mağ” kullanılmıştır. Mağ yaklaşık 3x3 m’ye yakın bir ölçüdür. Evler anlatılırken “3 gözlü 8 mağ ev” olarak ifade edilmiştir.²⁹

5.2.2.1. Divriği Evlerinde Kullanılan Aletler

Evlerin yapımında kullanılan aletler; duvar takımları, marangoz takımları, nakkaş takımları olarak üç gruba ayrılabilir. Günümüzde inşaat sektörünün gelişmesi ile birçoğu kullanılmayan eski inşaat malzemelerinin bir kısmı Divriği’de bazı ailelerce hala muhafaza edilmektedir. Ev yapımında kullanılan aletler yerel yapı geleneklerinde çeşitli isimler almışlardır. Bu aletlerden bazıları şunlardır;³⁰

²⁹ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Temmuz 2004 ,Divriği).

³⁰ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Nisan 2005, Divriği); Mustafa Pazarbaşı ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Nisan 2005,Divriği).

Testereleler (Resim-1)

Balta, Keser, Nacak (Resim-2)

Terazi,Çıta Metre, Metre, Uzun Burgu, Kısa Burgu (Resim-3)

Nişangeç (Resim-4)

Cumba, Fare Kuyruğu, Gönye (Resim-5)

Pulanya, Doğrama Kenişi, Boynuzlu Rende, Kollu Rende, Küştüre, Zeh, Koltuk,

Dişi, Düzlek, Düz Taban, Sipersiz Koltuk, Cam Kenişi (Resim-6)

Kerpiç Kalıbı (Resim-7)

Resim 1. 1) Uzun testere, 2) Kalın testereler

Resim 2. 1) Balta, 2) Keser, 3) Nacak

Resim 3. 1) Terazî, 2) Çıta Metre, 3) Metre, 4) Uzun Burgu, 5) Kısa Burgu

Resim 4. Nişangeç

Resim 5. 1) Cumba, 2) Fare Kuyruğu, 3) Gönye

Resim 6. 1) Pulanya, 2) Doğrama Kenişi, 3) Boynuzlu Rende, 4) Kollu Rende
5) Kūřtüre, 6) Zeh, 7) Koltuk, 8) Diři, 9) Düzlek, 10) Düz Taban
11) Sipersiz Koltuk, 12) Cam Kenişi.

Resim 7. Kerpiç Kalıbı

5.2.3. Divriği Evlerinde Kullanılan Yapı Elemanları

5.2.3.1. Yapı Elemanları

Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilerle, Divriği evlerinde kullanılan yapı elemanları temel, duvarlar, sıvalar ve örtü; yardımcı yapı elemanları ise döşemeler, pencereler ve kapılar olarak gruplanabilir.

Temel : Geleneksel Divriği evlerinde temel yoktur. Evleri nem ve rutubetten korumak için “pür” adı verilen sert tabakaya ulaşana kadar 50 cm ile 1,5 m arasında değişen yüzeysel bir kazı yapılır, taş ve küçük kayalar temizlenip düzeltilir, düzgün ve geniş biçimli moloz taşlar dizilir. Taş dizisinden sonra üzerine çakıl taşı konur ve toprak serilir. Toprak taşla sıkıştırılarak yerleştirilir. Evlerdeki taş zemin için binanın nem almamasını sağlayacak şekilde ki 25-30 cm yükseklik yeterlidir. Ev sahibinin isteğine göre pencere seviyesine kadar taş duvar olan evler de vardır.

Duvarlar : Divriği karasal iklim özelliklerine sahip bir bölge olması nedeniyle yapı teknikleri de yaz ve kış mevsiminde rahat bir yaşama elverişli biçimde gelişmiştir. Soğuk geçen kış şartları için kalın duvarlar, sıcak yaz günleri içinde hava sirkülasyonunu daha rahat sağlayan ince duvarlar kullanılmıştır. Kalın duvarlar; ana-kuzu ve iki analı adı verilen iki farklı duvar örgüsü ile inşa edilmiştir.

Ana-kuzu Duvar : Bir tanesi büyük diğeri küçük olan iki farklı boyuttaki kerpiçten örülmüştür. Büyük olan kerpiç kalıba ana, küçük olan kerpiç kalıba ise kuzu adı verilmektedir. 50 ile 65 cm civarında genişliği olan kalın duvardır (Resim-8), (Resim-9).

İki analı Duvar : Yapılarda, alt katlarda kullanılan iki analı bölgenin Kuzey Anadolu deprem kuşağında yer alması sonucunda yapının depreme karşı sağlamlığı ve soğuk kış şartlarında ısı kaybını azaltmak gibi nedenlerle kullanılmıştır. 75-90 cm'e kadar genişliğe sahip olan duvarda, iki ana boyutlu kerpicin arasında 7-8 cm boşluk kalır ve içi toprakla doldurulur.

Kalın duvarlarda; ahşap çatkı, yüksekliğe bağlı olarak duvar örgüsünde 1,5 metrede bir, genişliği yaklaşık 80 cm olan ahşap karkas ile oluşturulur. Ahşap çatkı hatılların (bahenk) üzerine ince ağaçların merdiven biçiminde çakılması sonucu elde edilir. Yöresel mimaride hatılın üzerine çakılan ağaçlara “kabir” adı verilir. Çatkının arası harç (bişürük) ile doldurulur. Hatılların baş tarafları keserle yontulup duvar köşelerinde birbirine geçmeli biçimde yerleştirilip, “mıh” adı verilen kalın demir çivilerle sabitlenerek binanın depreme karşı daha dayanıklı olması sağlanır. Duvar örgüsü tamamlandıktan sonra, hatıllar (ok) atılarak duvar bitirilir.

İnce duvarlar ise meteris duvar, çitime duvar ve bağdadi duvar olarak iç bölmelerde ve yazlık bölümlerde kullanılmıştır.

Meteris Duvar : Dikey sırıkların yan yana dizilerek 1 m aralıklarla hatılların (bahenk) atılması ve gerekli olan yerlerde çapraz dikmelerle güçlendirilerek oluşturulan iskeletin aralarının kuzu boyutlu kerpiçe yatay, dikey, çapraz biçimlerde doldurulması ile örülür. Meteris duvar 18-20 cm genişliğe sahiptir (Resim-10).

Çitime Duvar : Bahçe kapılarında (cağlarda) olduğu gibi sırıklar yan yana bitişik olarak dizilerek çapraz payandalarla desteklenir. Üzerine çamur sıva ile astar yapıp alçı sıvanır. Çitime duvar fazla yük çekmeyen hafif duvara ihtiyaç olan ara bölümlerde, kiler gibi boşunları bölmek amacıyla kullanılmıştır.

Bağdadi Duvar : Fazla yük kaldırmayan yerlerde, yeri daraltmamak için geniş olmayan mekanlarda ve XIX. yüzyıldan itibaren ise evlerde yer alan cihannümalarda kullanılmıştır. Çitime duvarda olduğu gibi sırıklar yan yana dizilip üzerine yatay bir şekilde ahşap kuşaklar çakılır ve alçı ile sıvanır (Resim-11).

Resim 8. Ana kuzu duvar

Resim 9. Ana kuzu duvar

Resim 10. Meteris duvar

Resim 11. Bağdadi duvar

Sıvalar : Geleneksel Divriği evlerinde kullanılan sıvalar, çamur sıva, alçı sıva ve horasan harcı olmak üzere üç gruba ayrılır.

Çamur Sıva : Toprak, saman ve su karışımından oluşan, Divriği yapı ustalarının “harç” olarak nitelendirdikleri bağlayıcıdır. Kullanıldığı yere göre ince saman (kesmük saman) veya kaba samanla toprak belli miktarda su ile karılır; ara sıra karıştırılarak birkaç saat bekletilir. Demir mala ile düzgün bir şekilde sıvanır. Çamur sıva üzerine, iç cephede, “ak toprak” adı verilen, bahçelerde suya yakın bölgelerde bulunan killi toprak veya kireç su ile ezilerek, bez yardımı ile sürülür. Bu işleme “cilov” adı verilir. Her sene bahar temizliği sırasında tekrarlanır.³¹

Alçı Sıva : Geleneksel Divriği evlerinde alçı sıva, iç ve dış cephede bölgenin iklim şartları nedeniyle soğuğu geçirmemesi, sıhhatli ve temiz bir görünüme sahip olması gibi nedenlerle tercih edilmiştir. Alçı taşının yakılma işlemi sonucunda elde edildiği için ekonomik durumu uygun olan ailelerin tercih ettiği sıvadır. Bu nedenle geleneksel Divriği evlerinin birçoğunda uygulanmamıştır.

Alçı taşı, Susuzbal ve Ziniski taraflarındaki dağlardaki ocaklardan temin edilir. Alçı taşı yakmak için 50 cm, derinliğinde yaklaşık 3 m çapında bir çukur açılır. Çukurun içine odunlar çatılarak üzeri boş kalacak biçimde koni biçiminde taşlar dizilir. Odunlar taş yığını kırmızı kor haline gelene kadar yakılır. Yanma işlemi bittikten sonra alçı taşı demir tokmaklarla dövülüp kaldırım taşı döşenmiş temiz bir zemin üzerinde istenilen inceliğe göre elenir. Alçı dövüldükten sonra rutubete maruz kalmadığı zaman 6 ay kadar kullanılabilir. 10’ar kilolar halinde su ile yoğrulup, sıvı yoğurt kıvamını aldığı zaman kullanıma hazır hale gelmiş olur.

Alçı kalitesini kaybetmemesi için katılaşmadan uygulanması gerektiğinden bekletilmeden sıvama işlemi tamamlanır. İkinci 10 kiloluk alçı hazırlanana kadar sıvama işlemi bitirilen yüzeylerde çukur kalan yerler doldurulur ince işi tamamlanıp inceltmiş alçı sıva ile perdah yapılır. Duvar cephelerinde kullanılan alçı sıvanın

³¹ Münevver Tömek ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgiler. (Mart, 2005, İstanbul).

daha ekonomik olması ve çamur sıva yüzeylerde dökülmeyi önlenmek amacı ile kaba sıva adı verilen astar sıva yapılır. Kaba sıva için elenen 3 numara kum kalınlığındaki alçının içine kil toprak ve su ilave edilip mala ile düzgün bir şekilde sıvanır. Alçı sıva kaba sıvanın üstüne uygulanır.

Horasan Harcı : Eski Divriği evlerinde mutlaka bulunan su kuyularında kullanılan horasan harcı; kireç, 1 cm boyunda doğranmış keten, işlenmemiş pamuk, beziryağı, yumurta beyazı ve dövülmüş tuğla kırığının karıştırılıp az bir su ile inceltirilip macun biçimini alana kadar ağaç tokmaklarla sandlarda dövülmesi sonucunda istenilen kıvamına ulaşır. Demir malalarla sıvanarak, başta evlerde yer alan su kuyuları olmak üzere hamamların su hazneleri gibi gerekli olan diğer yerlerde uygulanır.

Örtü : Yapıda, duvar örgüsü, kalın duvarlarda “bahenk” adı verilen kalın hatıl atılarak ince duvarlarda “ok” adı verilen ince hatıl atılarak tamamlanmaktadır. Kalınlığı 35-45 cm kalınlığında değişen ağaç direkler (aristak) sık biçimde mekanın enine doğru atılarak üstü kapatılır. Direkler atıldıktan sonra, ev sahibinin isteğine göre düz veya çapraz (kallenguçlu) biçimde kısa ve ince ağaçlar (mertek) dizilir. Üzerine keserle yontulan kamga adı verilen küçük ağaçlar konur. Kamganın üzerine keser yongası serilir. Bunun üzerine çamur (bişürük) dökülerek sıvanır ve kuruması beklenir. Kuruduktan sonra 15-20 cm kalınlığında kalın toprak serilip loğ taşı ile sıkıştırılarak çatlaması ve ot bitmesi önlenir (Resim-12).

Cepheden 10-15 cm dışarı çıkan kirişler (armu baduçları) üzerine hatıl (armu bahengi) çakılıp üzerine çamur dökülür. 20-25 cm yüksekliğindeki moloz taşlar (armu) araları çamurla sıvanarak dizilir. Armu taşlarının aralarına dam meğiline göre 3-4 m aralıkla ahşap oluklar yerleştirilir. Saçaklarda kullanılan malzemeye göre çeşitli isimler alır. Armu kirişlerinin altında yer alan ahşap sundurmanın üzeri kiremit dizili ise armu saçağı, kiremitsiz ise köse saçağı adını almıştır. Kiremiti tutan ahşap kuşağa ise yaşmak adı verilir. Bazı evlerde saçaklara saçak oyması adı verilen yarım kemer biçiminde veya ajurlu süsleme yapılmıştır (Resim-13).

Resim 12. atı sundurması

Resim 13. atı saçağı

5.2.3.2. Yardımcı Yapı Elemanlar

Döşemeler

Taş Döşeme : Toyhane ve oda girişlerinde yer alan aşağıseki, aralık, yazlık mutfak, mutfak, kiler, örtme ve divanhane bölümlerinin döşemesi sal taştır. Sal taşı, sarı renkli olup 60x90x3 cm boyutlarında kesilip kenarları tıraşlanıp temizlenerek düzgün kare biçiminde zemin döşemesinde kullanılmıştır.

Ahşap Döşeme : Evlerde, özellikle zemin katta meşe ve ardıç kirişler üzerine ince ağaçlar düz veya çapraz biçimde yerleştirilir. Merteklerin üzerine ortama 5-10 cm kalınlığında harç (bişürük) sıvanır. Üzerine uzunluğu odanın uzunluğuna göre belirlenen yaklaşık 15 cm genişliğinde 2 cm kalınlığındaki döşeme tahtaları “lambalı” veya “çivili” biçimde yerleştirilir. Lambalı döşeme L biçimdeki geçmelerle ahşabın birbirine bağlanması ile çivisiz olarak yapılan tahta döşemedir. Çivili döşemede ise harcın üzerine yerleştirilen döşeme tahtaları çakılarak sabitlenir.

Toprak Döşeme : Divriği’de toprak döşemeye “daban” adı verilmiştir. Döşeme kirişleri üzerine dökülen toprak sert bir zemin elde edilene kadar sıkıştırılır. Üzeri düzelterilip çamur sıva (harç) ile düzgün şekilde sıvanır.

Pencereler

Divriği’de kış mevsiminde ağır iklim şartları görüldüğü için özellikle kışlık mekanlar küçük pencereler ile aydınlatılmıştır. Divriği evlerinde boy, hava , tepe ve koltuk olmak üzere dört farklı pencere düzeni kullanılmıştır.Pencerelerde cam kullanımı geleneksel Divriği evlerinde çok fazla geçmişi olmayan bir uygulamadır. Camın pahalı olması ve Divriği’nin doğal şartlar sonucu oluşan ulaşım güçlükleri gibi nedenler Divriği’de pencerelerde cam yerine kağıt veya bez kullanımını doğurmuştur. İklim şartları nedeniyle tepelerdeki küçük hava pencereleri aydınlatma sağlanan Divriği evlerinde pencere delikleri kağıt veya bez ile kapatılmıştır.

Kağıda, zeytinyağı damlatılarak saydamlaşması sağlanır ve “çiriş” adı verilen yapıştırıcı ile kenarlarından doğramaya yapıştırılarak hava penceresi kapatılır. Ekonomik olarak “çiriş” almaya gücü yetmeyen aileler ise un ve su ile yaptıkları sert hamuru kağıdı pencereye yapıştırmak için kullanmışlardır. Kargaların hamuru yememesi için ise meşe kömürü dış cephede bir ip yardımıyla asılmıştır. Kömür, kargaların pencereye yaklaşmasını engellemek için düşünülmüş ilginç bir yöntemdir.³²

Boy Penceresi : Divriği evlerinde boy pencereleri en başta başoda (yaz odası) olmak üzere, toyhane ve diğer odalarda kullanılmaktadır. Yaz odasının genişliğine göre en az 6 en fazla 15 adet pencere bulunmaktadır. Pencereler ahşap söveli ve kapaklıdır. Yüzyılın başından itibaren pencerelerde ahşap kemer kullanılmıştır. Toyhane ve odalarda bulunan bir veya iki tane boy penceresi, yaz odası pencerelerine göre daha küçük boyutlardadır. Pencerelerde dış cephede demir parmaklıklar bulunur. Kışlık mekanlarda pencere kapakları iç tarafta bulunur ahşap kapaklar pencere boşluğu içine açılır, yaz odası gibi yazlık mekanlarda ise dış cephede yer alır. (Resim-14)

Hava Penceresi : Kuzey cephede, kışlık mekanlarda yüksek kısımlarda kullanılmıştır ve içeriye doğru şevli biçimde genişlemektedir. 30x30 cm boyutunda olan pencereler alçak seviyede ise mazgal biçiminde demir parmaklıklar bulunur. Hava penceresi toyhane, mutfak, kiler, ahır, samanlık gibi bölümlerin aydınlatılmasında kullanılır. Bazı evlerde toyhane sadece hava penceresi ile aydınlatılmıştır.

Tepe–Kafa Penceresi : Divriği evlerinde revzenli tepe-kafa pencereleri baş odalarda (yaz odalarında) kullanılmıştır. Boy pencerelerinin üst kısmında tavana yakın bir şekildedir. 1850’den sonra yapılan evlerde tepe pencereleri bozularak boy penceresine bitişmiştir.³³ Bu pencereler öncelikle cam çerçeveye yerleştirildikten sonra alçı döküldükten sonra “endeze” adı verilen motif çıkarma işlemi nakkaş

³² Saliha Şenol ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Mart,2005,İstanbul).

³³ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.18.

takımı adı verilen keskin aletler ile desen oyularak yapılır. Revzenler pencere kapakları kapalıyken bile, ışık oyunları ile odayı aydınlatmaktadır.³⁴ (Resim-14)

Koltuk Penceresi : Eski Divriği evlerinin cephe özelliklerinin en önemlilerinden biri “koltuk penceresi”dir. Diğer pencerelere göre dar ve uzundur. Koltuk penceresi yaz odasının çıkmalarla sokağa taşıdığı sağ ve sol köşelerde bulunur. Sokağın bir ucundan diğer ucunu gören geniş bir manzaraya sahiptir.

Resim 14. Boy ve tepe pencerelerinin cephe üzerinde görünümü

³⁴ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Nisan 2005 ,Divriği).

Kapılar

Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre kapılar, ana giriş kapıları ve oda kapıları olmak üzere iki gruba ayrılır.

Ana giriş kapıları : Divriği’de “kanatlı” adı verilen bu kapılar çift kanatlı olup yüksekliği ailenin sosyal statüsüne bağlı olarak yaklaşık 2-3 m, eni 80-120 cm arasında değişen boyutlardadır. Kapılar, Divriği’deki demircilik sanatının güzel örneklerini yansıtan tokmaklar, kilitler, halkalar ile süslüdür. Sağlam olması için özellikle çam ağacı kullanılmıştır; kavak ve selvi ağacından yapılmış örnekler de vardır. Kapı kanatlarından sağ taraftaki kullanılır. Diğer taraftaki gerekli olduğu zaman açılır. Kapılar ökçe demiri adı verilen mekanizma üzerinde hareket eder. Menteşeleri (gullep) sıcak demir işidir. Kapı kanadı içten sürgülü veya dıştan içiçe geçmiş demir halkalardan oluşan “zirza” ile kapalı tutulur. Kapıların üzerlerinde “frenk” adı verilen büyük kilitler vardır. Frenklerin büyük anahtarları harem aralığında yüksekte bir yere asılır. Sokak tarafında ise tokmak (şakşak), kapı kolları (kos) ve demir halkalar (çekecek) bulunmaktadır. Giriş kapıları; avadanlıklı kapı, kuşaklı kapı ve kabaralı kapı olmak üzere üç gruba ayrılır.

Avadanlıklı Kapı : Divriği konaklarının dış cephelerini süsleyen bu kapılardan günümüze çok az örnek kalmıştır. Hemen hemen hepsi harap durumdadır. Kesme taştan yapılan 4-5 m yükseklikteki taş ayakları arasında yer alan bu ihtişamlı kapıların üzerleri saçakla örtülmüştür. (Resim-15)

Kuşaklı Kapı : Düz tahtalar arkadan iki tane kuşakla bağlanarak yapılan basit sade bir süslemeye sahip kapılardır.

Kabaralı Kapı : Kuşaklı kapıların üzerinde yer alan çivilerin üzerleri yuvarlak demir kabaralar çakılarak kapatılır. Kabaralar kapıya farklı bir estetik kattığı için kabaralı kapı ismini almıştır.

Oda Kapıları : Oda kapıları çoğunlukla tek kanatlıdır. Selamlık ve harem dairesi girişlerinde ve yaz odalarında bazen çift kanatlı kapı vardır. Kapılarda ana giriş kapısı dışında çift kanat kullanımı Divriği’de yaklaşık 100 senelik bir geçmişe sahiptir. Oda kapıları; doğrama, pervazlı, kuşaklı (düz), yalancı doğrama kapılar olarak dört gruba ayrılabilir.

Doğrama kapılar : Divriği’de doğrama kapıların diğer ismi avadanlıklıdır. Sade bir süslemeye sahip, ince bir zevki yansıtan doğrama kapılar, dikdörtgen biçiminde “ayna”lardan meydana gelen bir süslemeye sahiptir. Doğrama kapılar sadece oda kapılarıdır. (Resim-16)

Pervazlı kapılar : Arkası kuşaklı düz kapı üzerine, “kitabeli aralık” adı verilen kemer düzenlemesine benzer bir süslemenin aralarına ince bir silme konarak, yan yana 4-5 tane çakılması ile meydana gelmiştir. (Resim-17)

Kuşaklı (Düz) Kapılar : Hiç süsleme olmayan tahtaların iki tane kuşakla bağlandığı basit kapılardır.

Yalancı Doğrama Kapılar : Kuşaklı kapının dış tarafı üç bölüme ayrılıp, orta kısım kare şeklinde alt ve üst tarafta dikdörtgen şeklinde panolara bölünür. Ortada yer alan ana zemine kare, oval ve üçgen biçimindeki geometrik şekillerde kesilmiş ahşap parçalar çeşitli şekillerde yerleştirilerek geometrik kompozisyonlar oluştururlar. Alt ve üst tarafta yer alan dikdörtgen panolarda ana zeminle aynı veya ona benzer farklı bir kompozisyonda süslemeye sahip kapılardır. (Resim-18)

Resim 15. Avadanlıklı kapı

Resim 16. Doğrama kapı

Resim 17. Pervazlı kapı

Resim 18. Yalancı doğrama kapı

5.2.4 Divriği Evlerinde Cephe Düzenlemesi

Divriği evlerinde sokak tarafında yer alan selamlık birimlerinde çıkmalılar cephenin belirleyici elemanı haline gelmiştir. Divriği evlerinde değişik çıkma tipleri kullanılmıştır. Yaygın olarak en çok kullanılanlar; tek taraflı çıkmalı tip ve cephe ortasında çıkmalı tiptir. Ayrıca iki taraflı çıkmalı tip, çokgen çıkmalı tip ve cepheden çıkmalı tipte uygulanmıştır.

5.2.5. Divriği Evlerinde Yapı Gelenekleri ve Ustalar

Divriği’de Doğu Anadolu’da benzer iklim şartları geleneksel bir ev tipi ortaya çıkarmıştır. Harput, Bitlis yöresi, Ağrı, Kars, Erzincan ve Bayburt’ta ustalar birbirlerinden çok uzakta olsalar bile aynı çözümleri getirmişlerdir. Bununla birlikte detaylarda farklılıklar göze çarpmaktadır.³⁵

Abdurrahim Tömek ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre, Divriği Evleri’nin plan ve tezyinat bakımından bulunduğu coğrafyaya göre daha farklı bir yere sahip olmasını, evin reisinin ömründe bir kere sahip olduğu en değerli mülkünü imkanları çerçevesinde çok güzel şekilde yaptırma kaygısı oluşturmaktadır. Bütün aileler, sosyal ve ekonomik konumlarına göre evlerini yaptırırken bu düşünce ile hareket ettikleri için Divriği evleri, geniş bir kent ölçeğinde, bozulmadan, eski gelenekleri kaybetmemiş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.

Ustalar köklü yapı geleneklerine sahip çıkarak baba-oğul, usta-çırak ilişkisi ile öğrendikleri sanatlarına çok sıkı bağlanmışlardır. Divriği evlerinin yüzyıllar önceki yapı gelenekleri ile günümüze ulaşmasında ustaların atalarına bağlılığında çok önemlidir. “Bir vakit Malatya’ya giden Divriği’li bir usta ev sahibinin yaptırmak istediği evi dinler. Toyhane olmadığını duyunca, ben Toyhanesiz ev yapmam” diyerek Divriği’ye geri döndüğü şeklinde günümüze gelen anlatım, bu bağlılığı ifade eder. Divriği evlerinde toyhanenin, yüzyıllardan beri var olan ana mekan olduğu, ev

³⁵ Haşim Karpuz, *Türk Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*, Ankara, 1993, s.59.

denince akla önce toyhane geldiği anlaşılmaktadır. Evler parça parça birkaç sene içinde tamamlanır. Bir oda tamamlandıktan sonra aile eve yerleşir ve imkanları doğrultusunda birkaç sene içinde evini istediği şekilde tamamlar. Evin yapımında, mutlaka bir duvar ustası ve dülger çalışır. Divriği’de ustaların bir çoğu bu iki sanatı iyi şekilde bilen, bir evi tek başına tamamlayacak yetenektedir.

Divriği’de evler Nisan Mayıs aylarında inşa edilmeye başlanır. Taş temel tamamlanıp Haziran’dan itibaren duvar örülürdü. Temel açıldıktan sonra ilk taş konurken hoca dua eder, kurban kesilir. Binanın kaba inşaatı tamamlandığında, üstü örtüleceği zaman ise ustalar “mıh gitmiyor” diyerek ev sahibinden bahşiş isterlerdi.

Divriği’de ustalar yapmış oldukları binalara, hiç bir iz bırakmadıkları için bu önemli sanatkârların imzalarına rastlamak mümkün olmamıştır. Günümüze ulaşabilmiş geleneksel Divriği evlerinin yapımında çalışan bazı ustalar şunlardır;³⁶ “Ermeni Aram Usta: Devrinin en önemli ustası olarak ün yapmıştır. 1880’de Kesme Kilisesini yaptığı biliniyor.

Cüce Yakup Usta: Aram Usta ile çağdaşı olduğu biliniyor. XX. yüzyıla girerken tanınmıştır. Çarşı içindeki Demircioğlu Kıraathanesini yapmıştır.

Çıbıkçı Hasan Usta: (1870-1953) Yakup Usta’nın çırağıdır. Çarşı içindeki bir bina onun eseridir.

Uzun İsmail Usta: İlk iki isim kadar tanınmamıştır. Doğramacılıkta başarılı olmadığı, işlemeli tavan yapmadığı ayakta kalan inşaatlarından görülüyor. 1890’lerde faaldi ve bu yıllarda Gazioğlu Mehmet Efendi evini yaptı.

Şilikli Ethem Usta: Kasabanın en iyi ocak yaşmağı ve çiçeklik yapıcısı olarak tanınmıştır. Bugün hayranlıkla seyredilen birçok yaşmak onun eseridir.

Ömer Usta: Ününü XX. yüzyılın başında yaymıştır. Abdullah Paşa Konağı geleneklerden kopmaya çalışan Ömer Usta, Malatya ve Sivas’da da çalışmıştır. Modern plan ve tezyinat isteklerini uygulamıştır. Kardeşi Veysel Ustada aynı sırada tanınmıştır. Ömer Usta 1946’da seksen yaşlarında ölmüştür.”

³⁶ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.25.

Bu ustalar dışında Halifere Ailesi babadan oğla geçerek uzun yıllardır usta yetiştirmektedir. Bu aileye mensup olan Cemil Demirkale Divriği'de yaşayan tek yapı ustasıdır. Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre Divriği'de yapı ustalığı yapmış olan kişiler şunlardır. Halifere Ailesinden olan Ahmet Usta, Halil Usta, Bekir Usta, Mehmet Ali Usta.

Ahmet Usta : Güllüoğullarının evini yapmıştır.

Seyit Usta: 1904 doğumlu olan Seyit Usta Ömer Usta'nın çırağıdır. Necati Işık Evi, Üçüncülü Evi, Şeyhoğlu Faik Bey Evi, Beyzadeoğlu Evi, Hacı İbrahimler Evi, Halil Sami Özen Evi yaptığı evlerden bazılarıdır.

Cemil Usta: Divriği'de yaşayan tek usta olan Cemil Demirkale, Seyit Usta'nın oğludur. 1930 yılında doğmuştur.Uzun Osman'ın Evi, Hasan Döne evi, Hacı Milliler Evi Tuğutluoğlu Evi Hasan Tiryaki Evi, Ahmet Peri yaptığı evlerden birkaçıdır.

Divriği'de bu ustalar dışında Tapık Rüştü Usta, Ağzıtemizlerden Reşit Usta,Aydınlıdan Muştak Usta, Küçük Mehmetoğlundan Mehmet Usta, Ömer beylerden Hacı Mehmet Usta, kardeşi Yusuf Usta, Ermeni Somon Usta ve Şeyhoğlu Veysel Usta bilinen diğer ustalardır.

5.2.6. Divriği Evlerinin Bölümleri

Divriği evleri, birkaç kuşağın bir arada yaşadığı geniş ailelerin yaşam şartlarına, ekonomik durumlarına, sosyal statülerine uygun olarak planlanmışlardır. Geleneksel kent dokusu içinde bitişik nizamda inşa edilmiş yapılar yok denecek kadar azdır. Evler geniş bahçeli düzende, geleneksel tük aile yapısının mahremiyet anlayışına uygun şekilde, açık ve kapalı mekanlar olarak şekillenmiştir.

Bu mekanların şekillenmesinde ve plan kuruluşunun oluşmasındaki en önemli faktör, çoğunlukla evlerde ayrımı yapılmış olan, harem (içeri daire), selamlık, (dışarı daire) birimleridir. Bu birimler, bazı evlerde ayrım yapılmadan, aynı yapı içinde çözümlendiği gibi avlunun, geçiş mekanı olarak kullanılması ile iki ayrı birim altında toplanan yapılar çoğunluktadır. Plan kuruluşunda böyle bir uygulamaya gerek görmeyen basit planlı evler de vardır.

Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sırasında elde edilen bilgiler sonucunda; Divriği evlerinde, plan elemanları açık ve kapalı mekanlar olmak üzere 2 gruba ayrılabilir. Açık mekanlar avlu, divanhane, ayaz, örtme, bahçe; kapalı mekanlar, toyhane, baş oda (yaz odası) ve mutfaktır. (ocaklık). Evlerde yer alan bu bölümler dışında, evin genişliğine göre yazlık - kışlık odalar, kahve ocağı, kiler, ambar, dış mutfak, ekmeklik, tuvalet gibi bölümler plan kuruluşuna dahil edilmiştir.

Avlu : Divriği evlerinin, yüksek duvarlarla sokaktan ayrılarak, cephenin en önemli elemanı olan cümle kapısının (kanatlı kapının) açıldığı ilk bölümdür. Yapı, harem ve selamlık birimlerinden oluşan geniş bir plan gösteriyorsa, avlu bu iki birim arasındaki geçiş mekanını oluşturur.

Avlunun boyutlarını arazi ve evin genişliği belirlemektedir. Zemini, arnavut kaldırım döşeme olan avluyu, bir taraftan yüksek duvarlar diğer taraftan da divanhane ve çıkıntılarla bir kısmı avluya doğru taşan, baş oda (yaz odası) çevirmektedir. Bazı avlularda, kesme taştan yapılmış üzerinde kitabesi bulunan avlu çeşmesi yer alır. Sahantaşı, merdiven (ayakçak), atörtmesi, ahır, samanlık ve tuvalet avluda yer alan

bölümlerdir. (Resim-20), (Resim-21). Selamlığa çıkış, ortalama 10 veya 12 basamaklı ahşap merdivenle sağlanmıştır. Merdivenin sallanmasını engellemek için, üst ve alt tarafta yekpare korkuluk direği kullanılmıştır. Merdivenin, ahşap malzemeden olması nedeniyle, alt basamakları çürümeye karşı korumak için, sahan taşı adı verilen birkaç basamaklı taş sahanlık yer alır. Sahan taşının, avlu tarafından kalan kısmı, ön yüzünde geometrik bir süsleme olan binek taşının, yerleştirilmesi ile tamamlanmıştır (Resim-22).

Binek taşı, ata binmeyi kolaylaştırmak, aynı zamanda da avluluda oturup dinlenmek için düşünülmüş bir ayrıntıdır. Çoğunlukla, selamlığın avluya doğru taşan bölümünün altında yer alan ardıc direklerle desteklenerek kuvvetlendirilen açık bölüm, at örtmesidir. Bu bölüm, gündüzleri binek hayvanlarının bağlandığı, ahıra alınmadan önce dinlendirildiği kısımdır.

Resim 21. At Örtmesi

Resim 22. Sahan Taşı

Divanhane : Anadolu Türk konut mimarisinde, “ hayat, sergah, sofa” kavramlarının Divriği evlerinde aldığı isimdir. Divriği evlerinin plan kuruluşunda, selamlık girişinin ön kısmında yer almaktadır. Plan şekline göre, bazen cephe boyunca uzanmaktadır. Üst katta, merdiven bitimindeki sahanlık, (ayakçakbaşı) divanhanenin girişini oluşturur.

Divanhane zemini, sal taşı veya ahşap döşemedir. Ön tarafı açıktır, yan tarafları selamlık giriş kapısı ve duvarlarla kapatılmıştır. (Resim-23). Bazı evlerde, süslemeli ahşap tavanlar, köşk ve apteshane eklenmiştir. Yaşmaklı ocak bulunan, ender örneklerde divanhanelerde vardır. “Köşk”, etrafı 20-30 cm yükseklikte korkuluklarla (cağ) kapatılmış bir bölümdür. Bu bölüm, mimarideki etkilenmeler sonucu, XIX. yüzyılda Divriği evlerinde görülmeye başlayan bir yeniliktir.³⁷ Divanhanenin, ön tarafı açık olduğu için yaklaşık 80 cm yüksekliğinde, ahşap korkuluklarla kapatılarak, korkulukların üzerine “muşabak” adı verilen ahşap kafesler yerleştirilmiştir.

Resim 23. Divanhane.

³⁷ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Nisan, 2005, Divriği).

Ayaz : Divriği Evlerinde avlu, harem ve selamlığı ayırmak amacıyla, ikinci bir kapı ile ikiye bölünmüştür. Harem tarafında yer alan, ikinci avluya “ayaz” adı verilir. Soğuk iklim şartları nedeniyle, küçük pencereler ile aydınlatılan loş mekanlarda dışarıya kapalı bir şekilde yaşam süren kadının, günlük işlerini açık alanda yaptığı, misafirlerini ağırladığı, yazlık mutfak (dış ocaklık), ekmek fırını (tandır), örtme, ambar, odunluk gibi mekanların toplandığı bölümdür.

Ayazın Divriği evlerindeki en önemli özelliği sadece kadınlara ayrılmış bir bölüm olmasıdır. Bu anlayış, geleneksel Divriği evlerinin plan kuruluşunun, kadının islami gelenekler çerçevesinde rahat bir yaşam sürmesi düşünülerek tasarlandığının önemli bir göstergesidir. Eski Divriği’de bağ evlerinin plan kuruluşunda değişmez elemanlardan biri olarak var olduğunu düşündüğüm bölüm, yazlık kışlık kavramını bir arada toplayan geniş programlı evlerde, harem girişinin ön tarafına yerleştirilen ikinci avlu olmuştur. Avlu ile bahçe arasında yer aldığından bahçeye geçişi sağlamaktadır. Avluda hiç ağaç bulunmamasına rağmen, ayazda yaz aylarında kullanılan mekanların bulunması, sadece kadınlara ait olması ve bahçenin ön tarafında yer alması gibi nedenlerle birkaç tane meyve ağacı, beyaz – mor zambakların, güllerin dikili olduğu çiçek tarhları bulunur.

Ayaz, bahçe tarafında 2 m yükseklikteki kavak sırıklarından oluşan bir çitle (cağ) sona erer. Bir tarafına, bahçeye geçişi kolaylaştırmak amacıyla kapı açılmıştır. Cağın ön tarafında, taştan örme bir kanalda Divriği bahçelerini sulamak için düzenlenmiş olan ark suyu akar “Bu ark suları “çotçot” adı verilen duvar çörttenlerinden akıtılarak devamlı tatlı bir su sesi sağlanan evlerde vardır.”³⁸

Örtme : Plan kuruluşunda, tek katlı evlerin giriş kapısının, çok birimli evlerin ise harem girişinin ön tarafında yer alır. Çoğunlukla, giriş kapısının önünde yer alan dikdörtgen veya kare planlı sundurma şeklindedir. (Resim-24). Bazı evlerde ise, zeminden birkaç basamak yükseklikte, üzeri kapatılmış iki veya üç tarafı açık müstakil bir mekandır. Zemini çoğunlukla sal taşı döşemedir. Ahşap veya toprak

³⁸ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.28.

döşeme olan örneklerde vardır. Üç tarafı 30-40 cm yükseklikte ki ahşap korkuluk (cağ) ile çevrilmiş olup sedir yer alır. Günümüzde balkona benzer bir mekandır. (Resim-25). Yaz aylarında kadınların günlük işlerini yaptıkları, kadın misafirleri ağırladıkları, akşamları ev halkının oturduğu Divriği evlerinin yazlık bölümlerden biridir.

Resim 25. Örtme

Bahçe : Divriği'nin kentsel yayılışı, XVI. yüzyıldan itibaren geniş bahçeli imara olanak verecek yerleşim alanlarına doğru kaymıştır.³⁹ Genel olarak Divriği evleri sahip olduğu geniş bahçeli ev geleneğini XX. yüzyıla kadar hiç değişmeden korumuştur. Evlerin bahçelerinin geniş olmasında birkaç kuşağın bir arada yaşadığı, büyük ailelerin rolü olduğu kadar ekonomik sebepler en büyük nedendir.

Ekonomik olarak durgun bir yaşama sahip olunduğundan, her aile yazlık ve kışlık yiyecek ihtiyacının bir çoğunu bahçesinde ki sebze bostanları, meyve ağaçları sayesinde temin ettiğinden, bahçeler, Divriği evlerinin vazgeçilmez unsurlarından biri olmuştur. Evlerin sınırları, bahçelerde alçak bir duvar ile belirlenmiş. Araya konulan küçük bir kapı ile yan bahçeye geçiş sağlanmıştır. Bu kapıya "komşu kapısı" adı verilmiştir.⁴⁰

Bahçelerin güzelliği ziyaret eden batılı gezginlerinde dikkatini çekmiş, özellikle notlarında belirtmişlerdir.⁴¹

1830'larda iki kere Divriği'yi ziyaret eden Ainswort, şehri ve evleri şu cümlelerle anlatmıştır.

"Arapgir gibi burada da her evin bir bahçesi var Bu yüzden kasaba geniş bir alanı kaplıyor .Fakat manzarası Arapgir'den daha güzel."

1850 ve 1895 tarihlerinde Divriği'ye uğrayan diğer batılı gezginler ise;

"Şehir verimsiz kayalık bir vadinin içinde kurulmuştur. Bu vadi sulanabilen bahçelerle doludur.Bir baştan öbür başı iki saat çeker."

"Geniş bir ovanın bir köşesine kurulmuş bulunan kasaba birçok bahçelere sahip seyrek binalardan meydana gelmiştir." Cümleleri ile anlatmışlardır.

³⁹ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.9.

⁴⁰ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.14.

⁴¹ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.10 – 11.

Toyhane : Divriği evlerinin kapalı bölümlerden biri olan toyhane, plan şeması içindeki ana mekanlardan biridir. Toyhane, Anadolu Türk mimarisi içinde başka bir bölgede varolmayan, sadece Divriği'ye özgü bir yaşam alanıdır. Kış aylarında oturmak, dinlenmek, yatmak, yemek yemek, kadınların günlük işlerini yaptığı, misafirlerin ağırlandığı, çocukların oyun oynadığı çok fonksiyonlu kışlık salondur.

Plan şeması içinde, arka cephede zemin katta yer alan harem bölümünün ön tarafında yer almaktadır. Eski şehir evlerinde ve harem-selamlık ayrımının bulunmadığı yalın evlerde toyhane harem olarak kullanılmıştır. Mekanın” toyhane” olarak adlandırılmasında, Selçuklu Çağ’ında bir evin kışın oturulmaya mahsus oda veya salonuna “tabhane” adı verilmesi ile yakın bir ilişkisi olduğu düşünülmektedir.⁴²

Plan kuruluşu içindeki, en geniş mekan olması nedeniyle düğün, sünnet, konukluk (düğünden sonra erkek ve kız tarafının verdiği zifayet) gibi kalabalık davetlerin yapıldığı salon olarak da kullanılması işlevsel özelliklerini artırmaktadır. Bu davetlere, Divriği’de genel olarak “toy” (düğün) adı verilmesi ile mekanın “toyhane” ismini almasında bir ilişki kurulabilir.⁴³

Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre; Toyhaneler, aşağı seki, kilimüstü (kilim mağı) ve kürsü başı olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Yaklaşık olarak, 4,5 oda büyüklüğündedir. Yapılacak arsanın durumuna göre boyu eninin 1,5-2 katı olur. Büyüklüğüne göre, sayısı 3 ile 5 tane arasında değişen “dikme” adı verilen taşıyıcılar ile desteklenmiştir. Dikmeler, toyhane zemin katta yer aldığından dolayı çürümesini engellemek ve güçlendirmek amacıyla dikme taşı üzerine yerleştirilir. Dikme taşı, eğer zemin çürükse rıhtım kazılarak, toprak ve taşla desteklenerek yerleştirilir. Dikme taşlarının tabanlarının genişliği ortalama 50 cm -1 m, yüksekliği 50-60 cm kadardır. Dikme taşları, zemin katta toyhane dışında açıkta olan bütün direklerde kullanılmıştır. Aşağı seki dikdörtgen veya çoğunlukla kare planlı, zemini sal taşı döşemedir. Bu bölümde

⁴² Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.32.

⁴³ Abdurrahim Tömek ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi. (Mart, 2004, İstanbul).

“suluk” adı verilen konsol ile duvara bağlanmış ahşap bir raf yer alır. Üzerinde içme suyu kapları, su bakracı rafın altında ise leğen , ibrik ve sabun bulunur Eski Diviği evlerinde çoğunlukla mutfak aşağısekiye açılır.

Kilimüstü, uzunlamasına dikdörtgen planlıdır,aşağı sekiden bir basamakla çıkılır. Basamağın, sağ ve sol taraflarında kalan kısımlara ahşap korkuluklar yerleştirilmiştir. “Hırhırcı işi” adı verilen korkuluklar, toyhaneye estetik bir güzellik katmasının yanı sıra, iç dekorasyonu oluşturan “yuvarlama” adı verilen oturma bölümünün halı yastıklarının desteklemesi bakımından fonksiyonel bir kullanım amacı vardır.

Kürsübaşı, toyhanenin taşıyıcı dikmeleri ve alçak bir seki kilimüstünden ayrılmıştır. Bu düzenleme kürsübaşının, asıl oturma mekanı olduğunu hissettirir.Kare planlı olan bölüm, tam orta kısımda yer alan “kürsü” adı verilen ısınma aracından dolayı bu ismi almıştır. Anadolu'nun farklı bölgelerinde de ısınmak için kullanılan araçlardan biri olan kürsü, özellikle kış şartlarının ağır geçtiği bölgeler için ideal bir yöntemdir.

Kürsünün bulunduğu yer, dört tarafında ortalama 90 cm boşluk bırakılarak orta bölüm zeminden yaklaşık 35 cm derinlikte açılır. Bu açılan yerin ortasına ikinci bir çukur kazılarak tam ortasına topraktan yapılmış çanak biçiminde ateşlik yerleştirilir. Etrafi, çatlamaması için kıl ve kendir otu karıştırılmış harçla sıvanır. Kürsüde, Doğan , Savrun Erşün köylerinden temin edilen kor haline gelmiş meşe ateşi özellikle tercih edilir. Ateşliğin, üzerine dört ayaklı 60-70 cm yüksekliğinde ahşap bir masa oturtulur (Resim-26), (Resim-27).

Masanın üstüne “kürsü yorganı” adı verilen biri büyük diğeri küçük iki yorgan örtülür. Büyük olan yorgan 2-2,5 m büyüklüğünde 45-50 kg ağırlığındadır. Kürsü yorganının zemini, kırmızı renklidir. Ailelerin sosyal statülerine ve gelir durumlarına göre “ galata basması” veya “dimi” adı verilen kumaşlardan yapılır.⁴⁴

⁴⁴ Saliha Şenol ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Mart 2005,İstanbul).

Resim 26. Kürsü.

Resim 27. Kürsü.

Büyük yorgan, kürsünün etrafına dizilen yastıkların önüne kadar uzanır. Bu yorgan, ısının etrafa dağılmasını önleyerek, kürsübaşında her zaman sıcak bir ortam olmasını sağlar.Yorganın üzerine cicim yayılır. Cicimin üzerine ise, en güzeli en altta kalacak şekilde zengin işlemeli örtüler üst üste örtülür Kürsünün etrafı, yün minderlerle döşenir, üzerine ince halı serilir, arkasına halı yastıklar dizilir. Bu döşeme biçimine “yuvarlama” adı verilmektedir.

Toyhane iç dekorasyonunda, yuvarlama dışında dikkati çeken diğer bir unsur “yükçük” adı verilen büyük gömme dolaptır.Yükçük, toyhanenin genişliğine göre en az dört en fazla yedi kapaklıdır. İçinde gusulhane bulunmaktadır. Üst kısmı “kerevet” olarak düzenlenmiştir.Yükçüğün içine veya toyhaneye açılan dar bir kapak biçiminde girişi vardır. Alt bölümünde, odunluk olarak kullanılan küçük dolaplar bulunan yükçüklerde vardır. Bu düzenleme, ocak bulunan toyhanelerde daha çok tercih edilmiştir. Toyhanede, yükçük dışında bir veya iki tane kilitli küçük dolap bulunmaktadır. Dikmeler arasında yer alan yatay kuşaklar, askılık (tar) olarak kullanılır.

Kilimüstü ve kürsübaşı zemini, genellikle toprak veya ahşap döşemedir. Toyhane, soğuk iklim şartlarından korunmak için az sayıda pencere ile aydınlatılmıştır. Aydınlatma çoğunlukla, bir veya iki tane boy penceresi ve toyhanenin büyüklüğüne göre değişen en az 4 tane hava penceresinden ibarettir. Bazı evlerde hiç boy penceresi olmayan toyhanelerde mevcuttur.Boy pencereleri içten ahşap kapaklıdır. Pencere seviyesine göre demir parmaklıklar bulunmaktadır. Geleneksel Divriği evlerinin plan kuruluşlarının vazgeçilmez mekanı olan toyhane, kültürel zenginliğe sağladığı katkılar bakımından da önemlidir.

Baş Oda : Türk konut mimarisinde, “baş oda” adı verilen bölüm Divriği evlerinde, 1850’den sonra “yaz odası” ismini almıştır.⁴⁵ Yalın tipteki, tek katlı Divriği evlerinin, plan şeması içinde bulunmayan bölüm, selamlık biriminin, asıl çekirdeğini oluşturmaktadır.

⁴⁵ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.21.

Cephesi, avluya ve sokağa taşıntı yaptığı için “firengi” ile desteklenmiştir. Yaz odası, genişliğine göre altı ile on beş adet arasında değişen boy pencereleri ile bol ışıklı, sokağa hakim konumda olan bir mekandır. Divriği evlerindeki, diğer mekanlar ile karşılaştırıldığında özenli bir süslemeye sahiptir.

Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre; Yaz odası; aşağı seki, kilim üstü ve nimseki olmak üzere üç bölüm olarak kurulmuştur. Aşağı seki; kapı girişinde yer alan ilk bölümdür. Döşeme sal taşıdır, tavanı kilim üstüne göre oldukça basit, ince çitakari bir süslemeye sahiptir. Aşağı seki de suluk, çiçeklik ve yüklük bulunur. Aşağı sekiden, kilim üstüne alçak bir seki ile çıkılır. Seki üzerinde iki bölümü ayıran konsol vardır. Direkliğin yan taraflarında, korkuluk veya sanduka yer alır.“Giriş ile oturma bölümünü arasındaki direklik Türk iç mekanlarının ortak bir ögesi sayılmaz. Daha çok varlıklı ailelerin evinde bulunur.”⁴⁶

Kilimüstü, yaz odasının en geniş bölümüdür. Odanın asıl oturma bölümünü oluşturur. Pencere boyunca makat vardır. Sedir üzerinde genellikle çiçeklik ile simetrik düzende ocak bulunmaktadır. Duvar yüzeyinde bulunan, mihrapla kible belirtilmiştir.Döşeme tahtadır.En çok dikkat çeken bölümü ahşap işçiliği bakımından önemli tavanlardır. Yaz odasının üçüncü bölümü olan nimseki, kilimüstünden bir basamak yüksekliktedir.Uzun dikdörtgen planlı, bir bölümdür. Genişliği 2-2,5 m arasındadır. Aşağı sekide olduğu gibi nimsekide kirişe bağlı ahşap direkler ve korkuluklarla kilimüstünden ayrılmıştır.

Nimseki, genç erkeklerin oturduğu, sohbetleri dinlediği ve yatıya kalan yabancı erkeklerin yataklarının sıra ile serilerek konuk odası olarak kullanılan bir bölümdür.Duvarlar alçıldığı için çatlamayı önlemek amacıyla yatay ve dikey olarak ahşap silmelerle “kitabelik” adı verilen dikdörtgenlere bölünmüştür.⁴⁷

⁴⁶ Doğan Kuban, *Türk Hayatlı Ev*, İstanbul, 1995, s.22.

⁴⁷ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Nisan, 2005, Divriği).

Nimseki bölümü, 1850'den sonra Divriği evlerinde kullanılmamıştır.⁴⁸ Bu tarihten sonra yapılan evlerde baş odalar daha sade bir kuruluşa sahiptir. (Resim-28).

Resim 28. Nimseki.

⁴⁸ Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.21.

Kış Odası : Eski Divriği evlerinin şekillenmesinde iklim şartları en önemli faktörlerden biri olduğu için mekanlar mevsimlere göre planlanmıştır. Kış odası bu uygulamanın örneklerinden biridir.

Diğer odalarda olduğu gibi kapı aşağısekiye açılır. Aşağı sekide, iki kapaklı dolap şeklinde veya açık alt bölümü dolap olarak düzenlenmiş etrafı korkuluklarla çevrili içinde gusulhane bulunan yüklük bulunmaktadır. Tek veya iki taraflı makat vardır. Yüklük olmayan evlerde makat başında gusulhane yer alır. Dikdörtgen planlı olan kış odası çoğunlukla bir veya iki tane hava penceresi ile aydınlatıldığı için karanlık bir mekandır. Odanın büyüklüğüne göre boy penceresi bulunan kış odaları da mevcuttur.

Mutfak (Ocaklık) : Divriği’de mutfak “ocaklık” ismini almıştır. Mutfak plan şemasında toyhanenin içinde yer almıştır. Davlumbazlı ocakta, büyüklüğüne göre birkaç göz bulunmaktadır. Ocağın hemen yanındaki “çamlık” adı verilen niş odunlukdur. Duvarlarda, “terek “adı verilen ahşap raflar yer almaktadır. Bazı evlerde tereklerde “bıçakçı işi” adı verilen yarım kemer düzenlemesinde süslemeler yapılmıştır.

Mutfak, genişliğine göre bir veya iki tane hava penceresi ile aydınlatılan karanlık mekanlardan biridir. Mutfak içinde ayrı bir bölüm olarak kiler yer almaktadır. Kilerde bir kenarda hububat saklanan ahşap erzak köşkleri yer alır. Su, peynir, kavurma küpleri saklanır. Bulgur ve bakliyatın muhafaza edildiği sandıklar bulunur.

5.2.7. Divriği Evlerinde Süsleme Özellikleri

Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre, Divriği evlerinde genel olarak ahşap, alçı ve maden malzemeler süslemede kullanılmıştır.

Dış Cephe Süslemeleri : Geleneksel Divriği evlerinde, süsleme özellikleri daha çok iç mekanlarda bulunur. Dış cephe, dayanıksız malzeme nedeniyle sade bırakılmıştır. Cephelerde; çıkmalar, revzenli tepe pencereleri, kemerli kapaklı boy pencereleri, çift kanatlı cümle kapısı, kapı tokmakları ve saçaklar, cepheye süsleme açısından anlam kazandırmaktadır.

Ayaz duvarlarına ve aralığın beyaz kireç badanalı iç bölmelerine “Sürme” adı verilen siyah bordürlerle renkli bir hareket kazandırılmıştır. Sürme, baca ve kazanlardan elde edilen isin, su ile inceltmesi ile elde edilir. Zift kıvamındaki karışım çamur sıvadan yapılan süpürgeliğin üzerine düzgün bir şekilde, 3-4 parmak kalınlığında sürülür.⁴⁹ Divriği evlerinin dış cephe süslemesine sade bir görüntü kazandıran alçı ve çamur sıva, genellikle ailelerin mali durumları gözetilerek kullanılır. Kullanım bakımından çatlama yapması nedeniyle pek tercih edilmeyen, fakat altına bir kat astar sıva uygulanan örneklerde daha dayanıklı bir sonuç veren alçı sıva, çoğunlukla selamlık cephelerinde uygulanmıştır. Sokağa ve avluya cephesi olmayan harem cephesi çamur sıvadır.

Selamlık bölümünün cepheye taşan yaz odası, farklı biçimler göstermektedir. Evlerde sokak cephelerine yörede “frenji” adı verilen eli böğründeler, “fırıç” adı verilen sundurmaların yüzeyinin iç bükey biçimde ahşap panolarla kaplanması, alt kat girişlerinin sokağa doğru uzatılarak alt yüzeylerinin çapraz veya düz tavan kaplaması yapılması ve giriş başlarının “keser süsü” ile yuvarlatılması ile farklı bir estetik kazandırılmıştır.

⁴⁹ Münevver Tömek ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgiye göre, (Nisan, 2005, İstanbul).

XVIII. yüzyıldan itibaren yapılan ve Divriği'nin ileri gelen ailelerine ait olan evlerde selamlık birimlerinde kullanılan tepe pencereleri revzenlidir. Çelenk biçiminde veya geometrik desenli revzenlerin bazı örneklerinde renkli camlar kullanılmıştır. Çoğunlukla boy pencerelerinin üstünde kemer bulunmaktadır. Pencere kapakları doğrama ve düz olmak üzere iki çeşittir. Doğrama kapaklar üç bölümlü aynalı biçimdedir. Divriği'de bu şekildeki kapaklar "tablalı" ismini almıştır. Bunların üzerinde "çekecek" adı verilen demir halka yer alır. Düz kapaklar ise tek parça halindedir ve "pestaval" adı verilen uç kısma doğru daralan demir bir kuşakla bağlanmıştır. Pestaval hem tahtanın yarılmasını engellemekte hem de doğrama üzerinde yer alan gullepe bağlı olduğu için menteşe görevi yapmaktadır.

Divriği evlerinde madeni süslemenin en yoğun olduğu kısım cümle kapılarıdır. Kapılar üzerindeki kabarıklar kimi zaman sade bırakılmıştır, kimi zaman ise sathi bir şekilde 8 veya 12 parçaya ayrılmıştır. Kapı tokmakları halka, yılan, parmağındaki yüzük ayrıntısı bile düşünülerek tasarlanmış kadın eli biçiminde değişik formlarda yapılmıştır. Kapılar üzerinde aynı zamanda şemseye benzer bitkisel süslemeli süs rozetler, zırzalar ve kilitler bulunmaktadır.

İç Süsleme : Divriği evlerinin iç mekanlarında ahşap ve alçı malzeme kullanılmıştır. Ahşap süslemenin en yoğun olduğu alanlar; başta tavanlar olmak üzere, toyhane, taşıyıcıları, korkuluklar, yüklük, dolaplar ile kapılardır. Alçı süsleme ise ocaklar, çiçeklik ve "göz"lerde kullanılmıştır. Toyhanede, örtme ve divanhanelerde "cağ" adı verilen el tornalarında şekillenmiş ahşap korkuluklar bulunur. Toyhane taşıyıcılarının (dikmeler) hem fonksiyonel hem estetik yönü bulunmaktadır. Taşıyıcıların kirişe bağlandığı yere başlık adı verilir. Başlık hem süsleme yönünden yalın olan toyhaneye uygun bir süsleme özelliği göstermekte hem de kirişin taşıyıcıya yaptığı ağırlığı yanlara doğru dağıtmaktadır. Burası "Keser süsü" adı verilen keskin hatlardan oluşan bir süslemeye sahiptir. Taşıyıcıların alt kısmına "kaide", üst kısmına ise "başlık" adı verilmektedir. Dört köşe biçiminde ve köşeleri 15-20 cm uzunluğunda pahlanmış olan bu bölümler, "sırça" adı verilen bilezikler ile taşıyıcının ana bölümüne geçiş sağlamıştır. Ana bölüm yuvarlak ve cumbalı adı verilen iki farklı biçimdedir. Yuvarlak rendelenerek düzeltilmiştir. Gönyeli olarak adlandırılan

cumbalı 8 köşelidir. Gönye ile köşeler düzeltildiği için bu ismi almıştır. Dolap ve yüklük kapakları; doğrama ve düz olarak iki çeşittir. Doğrama kapaklar çerçevelere bölünmüş aynalı şekildedir. Düz kapaklar ise tahta üzerine “kitabeli” adı verilen kemer biçiminde süsleme çivi ile çakılarak elde edilir. Oda kapıları birbirinden farklı işçilik göstermektedir. Divriği’de ahşap işçiliği bakımından değerli ince bir zevki yansıtan çeşitli kapılar vardır. Doğrama ve kuşaklı kapılar olarak iki çeşittir.

Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgilere göre, Tavanlar, mertek tavanlar, düz tavanlar, nakışlı tavanlar olmak üzere üç ana gruba ayrılabilir. Yıldızlı tavan adı verilen nakışlı tavanların Divriği’de kullanımı 1800’li yıllardan ileriye gitmemektedir.⁵⁰ Ahşap süsleme gösteren bütün tavanlar yarım pergelli biçimde “bağdadi devirmesi” veya “tavan bağdadisi” adı verilen iç bükey bir bölümle duvara hareketlilik kazandırmak için estetik açıdan yapılan bir ayrıntıdır. Tavan bağdadisinin duvardaki devamında yer alan ahşap kuşağa “bağdadi kuşağı” veya “bağdadi ayağı” adı verilmektedir. Kuşağın üzerinde bazı örneklerde küçük baklava motifleri yer almaktadır. (Resim-29).

Mertek Tavanlar : Divriği evlerinde kullanılan mertek tavanlar, tavanların yapısal biçimini gösterecek şekilde sade bırakılmış olanlarıdır. Mertek tavanlar Divriği evlerinde kullanılan en eski tavan biçimidir. Bu tavanlar malzeme kalitesine göre kırılmalı tavanlar ve hampoş tavanlar olmak üzere ikiye ayrılır. Kırılmalı (Kallenguçlu) Tavanlar , Hampoş Tavanlar. Herhangi bir kaplama ve süsleme göstermemesine rağmen özellikle kırılmalı tip kaliteli malzemesiyle değişik bir uygulamadır.

Kırılmalı (Kallenguçlu) Tavanlar : Yörede “silme direk, yonma mertek” şeklinde ifade edilen bu tavan biçiminde döşeme kirişleri tamamen rendelenerek temizlenmiştir. Kirişlerin arasına “mertek” adı verilen düzgün kısa tahtalar kırılmalı kanadı şeklinde, çapraz biçimde dizilerek yapılan geleneksel örtü biçimidir (Resim-30).

⁵⁰ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Nisan, 2005, Divriği).

Hampoş Tavan : Döşeme kirişlerinin çok iyi rendelenmeden düzeltilmiş olanlarına hampoş adı verildiği için bu ismi almıştır. Düzeltilmiş kirişlerin üzerine küçük tahtalar, düzgün bir şekilde dizilmiştir. Hampoş tavan Divriği evlerinde en fazla kullanılan örtü biçimidir.

Çökürtme Düz Tavanlar : Merkezde bir göbek ve dört köşede üçgen köşebentlerin etrafını dolaşan bordürlerden oluşan çökürtme tavadır. Yaygın biçimde kullanılan tavanlardan biridir. (Resim-31), (Resim-32).

Nakışlı (Yıldızlı) Tavanlar : Ahşap süslemenin en çok uygulandığı tavan biçimidir. Yörede yıldızlı tavan adı verilen nakışlı tavanların bir çoğu çökürtme tavadır. Bu tavanlar çam ağacından yapılır. Tahtanın yüzeyi önce rendelendikten sonra “endeze” adı verilen kağıt üzerinden motif çıkarma işlemi tamamlanır. Fare kuyruğu testere ile oyulup “aygu bıçağı” veya “söğüt yaprağı bıçağı” adı verilen aletle traşlanır. Üçgen köşelerin altına, göbeğe renkli çuha serilip başsız çivilerle motifler çakılır. Çivilerin gözükmemesi için demir kabaralar yerleştirilir. Bu grup çarkıfelekli tavanlar, işlemeli tavanlar olarak iki gruba ayrılabilir.

Çarkıfelekli Tavanlar : Etrafında mekanın genişliğine göre birkaç sıra bordür yer alır. Çarkıfeleğin iki başı dikdörtgen panolara ayrılmıştır. Çarkıfelek zemini, yıldız, kartal kanadı, baklava gibi motiflerle doldurulmuştur. Merkezde ise dış bükey biçimli kartal kanadı, lale zambak motifleri ile süslenmiş bir orta göbek bulunur. Orta göbek ve çarkıfeleğin çevresi “kulaklı” denilen ajurlu bir ahşap süsleme ile tamamlanarak son bulur. (Resim-33), (Resim-34).

İşlemeli Tavanlar : Bütün tavan yüzeyinin aynı motiflerle bezenmesi sonucu oluşan tavanlardır. Ahşap tavan yüzeyine küçük motifler yan yana veya çapraz şekillerde ikinci kat şeklinde çakılarak elde edilir. İşlemeli tavanlar sabunkalı, baklavalı, tutmaçlı gibi süsleme isimleri alırlar. Göbekli tavanlar ise düz tavanlarda merkeze bir göbek ve dört köşeye bitkisel motifli üçgen köşebentler yerleştirilmesi

ile oluşan süsleme açısından sade biçime sahip olan tavanlardır.⁵¹ (Resim-35), (Resim-36).

Resim 29. Tavan Bağdağdisi ve Bağdadi Kuşağı.

Resim 30. Kırlangılı Tavan.

⁵¹ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi, (Temmuz, 2004, Divriğı).

Resim 31. ökürtme Düz Tavan.

Resim 32. ökürtme Düz Tavan.

Resim 33. Baklavalı Çarkıfelekli Tavanlar.

Resim 34. Kartal Kanadı Çarkıfelekli Tavan.

Resim 35. İşlemeli Tavan

Resim 36. Zilbaharlı İşlemeli Tavan

Divriği'nin eski evlerinde, iç mekan süslemesinde ahşaptan sonra kullanılan ikinci malzeme alçıdır. Divriği evlerinin malakari teknikte yapılan ocak yaşmakları birbirinden farklı biçimlerdeki motiflerle zengin bir süslemeye sahiptir. Alçının dayanaksız bir malzeme olmasına rağmen Divriği ocaklarının günümüze kadar gelebilmesi geleneksel mimarimiz için önemli örnekler oluşturmaktadır. Alçı ocaklar, duvara çakılan kara çivilere 15-20 cm aralıkla gerilen kendir ile sağlamlaştırılır, üzerine ahşap kalıplar yerleştirilip alçı dökülür ve bunların donması sağlanır. Donduktan sonra ahşap kalıplar çıkarılır.

Dolma tekniğinde yapılan yaşmaktaki malakari süsleme duvar yüzeyinde sathi pano görünümünde bir süsleme şeklinde devam ederek sona erer. Ocak yaşmakları tezyinata göre, duvaklı, çiçekli, meşaleli, çubuklu gibi isimler almaktadır.⁵² Ocak, yaşmak ve ateşlik olarak iki bölümden oluşur. Ateşlik, zeminden sedir yüksekliğindedir. Bazı evlerde ocak sedir üzerinde de bulunabilir. Ateşliğin her iki yanı "koltuk" adı verilen kollarla kapatılmıştır. Ocak duvar içine doğru girinti yaparak tuğla ile örülür. Ateşlikte "deve" adı verilen üç ayaklı demir bir mazgal bulunur (Resim-37), (Resim-38).

Divriği evlerindeki alçı süsleme, ocaklardan sonra çiçekliklerde uygulanmıştır (Resim-39). Aşağı sekide yer alan çiçeklikler bazı evlerde ocakla simetrik şekilde yerleştirilmiştir. Çiçeklik ana zemini niş biçiminde zeminden ince bir ayakla desteklenen dış bükey bir konsol biçimindedir. Nişin ortasında ay yıldız motifleri bulunur ve çiçeklik, bitkisel motiflerden oluşan bir tepelikle tamamlanmıştır. Nişlerin sağ ve sol tarafları, iki veya üç sıralı, yörede "göz" adı verilen küçük raflar ile tamamlanmıştır. Alçı süslemenin görüldüğü diğer bir bölüm lambalıklardır. Çoğunlukla külah şeklinde, üzerinde yivler yer alan zarif bir süslemeleri vardır.

⁵² Necdet Sakaoğlu, (1978), *a.g.e.*, s.41.

Resim 37. Yaşmaklı Ocak ve Deve.

Resim 38. Cephede Ocak ıkıntısı.

Resim 39. İç Mekanda Çiçeklik, Yüklük ve Göz.

6. DİVRİĞİ'DE ÖNCEDEN İNCELENMİŞ OLAN EVLERİN BUGÜNKÜ DURUMU

SIRA	KONUTUN ADI	KONUTUN YERİ	KONUTUN TARİHİ	KONUTUN İNCELEME TARİHİ	GÜNÜMÜZDEKİ KULLANIM ŞEKLİ	KONUTUN GEÇİRDİĞİ DEĞİŞİKLER
1-	Arıstakzade Evi	Süleyman Ağa Mah.	1870 ' ler	Tem.04	Konut	Plan şeklini korumuştur.
2-	Ayan Ağa Konağı	Karayusuf Mahallesi	1838	Tem.04	Boş	Restorasyon geçirmiştir.
3-	Osmanağa Konağı	Kalealtı Mahallesi	1800-1825	Tem.04	Konut	Plan şeklini korumuştur.
4-	Erçüklüzade Evi	Ahmet Paşa Mah.	19.yy	Tem.04	Boş	Harap durumdadır.

5-	Hacı Ferhat Evi	Zeliha Hatun Mah.	1900	Tem.04	Boş	Harap durumdadır.
6-	İsmail Bey Konağı	ZelihaHatun Mah.	19.yy	Tem.04	Konut	Plan şeklini korumuştur
7-	Hafislioğlu Evi	ZelihaHatun Mah.	1780-1790	Tem.04	Konut	Plan şeklini korumuştur
8-	Karsılıoğlu Evi	Abuçimen Mahallesi	1848	Tem.04	Konut	Plan şeklini Korumuştur.
9-	Sancaktar Evi	ZelihaHatun Mah.	20.yy	Tem.04	Boş	Restorasyon geçirmiştir.

10-	Serey Konakları	KocaPaşa Mahallesi	19.yy	Tem.04	Konut	Plan şekli değişmiştir.
11-	Yolgeçti Evi	Karayusuf Mahallesi	1904	Tem.04	Konut	Plan şeklini korumuştur.
12-	Kalıpsız Evi	Karayusuf Mahallesi	19.yy	Tem.04	Konut	Yıkılmıştır.
13-	Eyüpefendi Evi	Zeliha Hatun Mah.	19.yy	Tem.04	Konut	Yıkılmıştır.
14-	Refik Durdu Evi	Zeliha Hatun Mah.	1930	Tem.04	Konut	Plan şeklini korumuştur.

15-	Sütmolla Evi	İmamoğlu Mah.	20.yy	Tem.04	Konut	Plan Şekli değişmiştir.
16-	Tevrüzlü Evi	Hacı Osman Mesciti Mahallesi	20.yy	Tem.04	Konut	Plan Şekli değişmiştir.
17-	Burnaz PaŐazde Evleri	Zeliha Hatun Mah.	19.yy	Tem.04	Konut	Plan Şeklini korumuştur.
18-	Mühürdarzade Evleri	Gökçe Camii Mah.	19.yy	Tem.04	Konut	Plan Şeklini korumuştur.
19-	Yılkırkanlızade Evi	KocaPaşa Mahallesi	20.yy	Tem.04	Konut	Plan Şeklini korumuştur.

20-	Çalapverdi Evleri	Dillioğlu Mahallesi	19.yy	Tem.04	Konut	Plan Őekliini korumuştur.
21-	Doğancioğlu Evi	Kara Yusuf Mahallesi	19.yy	Tem.04	Konut	Plan Őekliini korumuştur.
22-	Edebey Evi	Kalealtı Mahallesi	19.yy	Tem.04	Boş	Harap durumdadır.

7. DİVRİĞİ EVLERİ KATALOĞU

7.1. Katalog No : 1

Konutun Adı : Alegil Evi

Konutun Yeri : Abuçimen Mahallesi Sait Kozoğlu Caddesi No:128

Konutun Tarihi : Yaklaşık 200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Ön tarafı selamlık, arka tarafı harem olarak tasarlanmış yapı, yaklaşık 60 sene önce miras taksimleri sonucu iki ayrı daire biçiminde kullanılmaya başlanmıştır. İki birimli bir düzenleme göstermesine rağmen arazinin eğimli olması nedeniyle yapı, küçük bir plan kuruluşuna sahiptir. Sokak cephesi üzerinde selamlığın baş odası, beş tane eli böğründe ile desteklenmiştir (Resim-40).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı cümle kapısı ile küçük kare planlı avluya açılır. Avluda at örtmesi, ahır, tuvalet bulunmaktadır. Sol taraftan, divanhane karakteri göstermeyen merdiven başı ile selamlık bölümüne çıkılır. Selamlıkta, küçük kare planlı bir aralığa açılan giriş kapısının tam karşısında, külah biçiminde yaşmaklı bir ocak bulunur. Ocağın sağ tarafında alçak kapı ile dama geçiş vardır. Sol tarafta ki diğer kapı ise tuvalettir. Sağ tarafta küçük kare planlı bir oda yer alır. Tek basamakla çıkılan bu odada iki tane boy penceresi mevcuttur.

Giriş kapısının sol tarafı ikinci aralıktır. Aralığın bir kısmı, bölünüp mutfak olarak düzenlenmiş, bir tane boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Burada, aralık zemininden bir basamakla yükseltilmiş dikdörtgen planlı baş oda yer alır. Sokağa hakim konumdaki oda, bir tanesi avlu cephesi, dört tanesi de sokak cephesi üzerinde yer alan, toplam beş tane boy penceresi ve bir tane hava penceresi ile aydınlatılan, ışıklı bir mekandır. Düz tavanla örtülüdür. Kapı girişinde sağ tarafta bulunan yüklük iptal edilmiştir (Plan -1)

Avludaki çift kanatlı orta kapıdan girilince, yolgeçti ile arka tarafta yer alan harem tarafına ulaşılır (Resim- 41). Harem tarafı, geçirmiş olduğu tadilatlar ile özgün

plan şeklini kaybetmiştir. Giriş kapısı, kare planlı aralık üzerine açılmaktadır. Aralıkta iptal edilmiş su kuyusu bulunur. Sol tarafta ayaza açık konumda yer alan dikdörtgen planlı örtme, duvarla kapatılarak oda şeklini almıştır. Şu anda mutfak olarak kullanılmaktadır. Girişin tam karşısında yer alan toyhane, ikiye bölünerek iki oda şeklinde düzenlenmiştir. Toyhanenin sol tarafında yer alan mutfak, tadilatlarla banyo tuvalet olarak işlev kazanmıştır (Plan -1a).

Süsleme Özellikleri : Alegil Evi, selamlık ve harem birimlerinin ayrı ayrı değerlendirilmesine rağmen çok yalın bir plana sahiptir. Süslemede de aynı yalınlık devam etmiştir. Selamlık tarafının sokak cephesinde yer alan eli böğründeler cepheye hareket kazandırmıştır. İç mekanda, külah biçimli kahve ocağı, dikkat çeken bölümlerden biridir (Resim-42). Dikdörtgen panolara bölünmüş, aynalı biçimdeki doğrama kapılar, yalın mimaride süsleme olarak göze çarpan ayrıntılardır. Harem tarafında ise toyhanede yer alan, üzeri kerevet biçimindeki dört kapaklı yüklük, kitabeli süslemesi ile mekanda dikkat çeken tek öğedir.

Plan 1. Alegil Evi, Selamlık Bölümü

1) Aralık, 2) Oda, 3) Aralık, 4) Baş Oda.

Plan 1.a. Alegil Evi, Harem Bölümü

5) Aralık, 6) Oda, 7) Oda, 8) Banyo-WC, 9) Mutfak.

Resim 40. Alegil Evi, Selamlık Cephesi.

Resim 41. Alegil Evi. Yolgeçti

Resim 42. Alegil Evi, Selamlık Bölümünde Yer Alan Ocak

7.2. Katalog No : 2

Konutun Adı : Budaklı Evi

Konutun Yeri : Abuçimen Mahallesi Edison Sokak No: 52

Konutun Tarihi : Yaklaşık 200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, harem ve selamlık olarak geleneksel Divriği evlerinin tüm mekanlarını barındıran, çok birimli kuruluşa sahiptir. Selamlık bölümü zemin kat, ahır ve samanlık olarak iki katlı, harem tarafı tek katlı biçimdedir. Yapı, dış mutfak, ahır, samanlık, ambar bölümleri ile büyük bir alanı kaplamaktadır. Geçirmiş olduğu tadilatlar nedeniyle selamlık tarafı özgün biçimini kaybetmiştir (Resim-43).

Mimari Özellikleri: Çift kanatlı cümle kapısı, kare planlı, geniş bir avluya açılır. Divanhaneye açılan çift kanatlı giriş kapısı ile aralığa girilir. Aralık, küçük bir hava penceresi ile aydınlatılmıştır. Yapılan tadilatlar sırasında kahve ocağı kaldırılmış, tuvalet eklenmiştir. Girişin karşısında, dip köşeden girilen bir oda bulunmaktadır. Sağ tarafta yer alan mekan, baş odadır. Özgün plan şeklini kaybederek iki oda biçiminde düzenlenmiştir ve nakışlı ahşap tavanı sökülerek, tavan alçaltılmıştır.

Aşağı seki bölümü yeni düzenlemede koridor şeklini almıştır. Koridorun sonunda uzun, dikdörtgen planlı mabeyn bölümü bulunur. Mabeyn bölümünde bulunan pencereler tadilatlar sırasında genişletilerek, mekan mutfak olarak düzenlenmiştir. Buradan dikdörtgen planlı ikinci bir aralığa geçilir. İki tane hava penceresi ile aydınlatılan aralıkta, dikdörtgen planlı bir oda vardır. Bu bölümde yer alan ikinci kapı ile harem bölümünün üst kat aralığına ulaşılır. Sağ tarafta, alt kata inen 15 basamaklı düz bir merdiven yer alır. Merdiven başı, küçük bir oda şeklinde yapılmış ekmeçlik bölümüdür. Tam karşıda, dikdörtgen planlı, geniş bir oda bulunur. Sol tarafta ise aralık zemini bir basamak yükseltilmiştir.

Merdivenin tam karşısında yer alan oda, kış odasıdır. Dört tane şevli hava penceresi ile aydınlatılan odada makat vardır. Sol tarafta yer alan tadilatlarda kapısı

iptal edilmiş, küçük, dikdörtgen planlı üçüncü aralık bulunur. Aralığa açılan iki oda yer alır. İlk oda yaz odasıdır. Dikdörtgen planlı, geniş bir kuruluşa sahip oda, bahçeye bakan üç boy penceresi, iki koltuk penceresi ile aydınlatılmıştır. Aşağı sekide, etrafı korkulukla çevrilmiş içinde gusulhane bulunan geniş bir yüklük vardır. İkinci oda kış odasıdır. Üç tane hava penceresi ile aydınlatılmıştır. Dikdörtgen biçimli odada L şeklinde makat düzenlemesi bulunmaktadır. Aşağısekide etrafı korkulukla çevrilmiş içinde gusulhane bulunan geniş bir yüklük vardır. Makat üzerinde, tahrip edilmiş yaşmaklı bir ocak yer alır (Plan -2).

Avludan çift kanatlı bir kapı ile ayrılan ayazda yer alan tek kanatlı kapı, harem girişidir. Girişe açılan örtme bölümü, tadilatlar sırasında bölünerek iki tane oda şeklini almıştır. Dikdörtgen planlı, geniş harem aralığında merdiven altında ün bulunmaktadır. Tam karşıda toyhane, sol tarafta ise baş oda yer almaktadır. Toyhane mekan kuruluşu bakımından bozulmadan günümüze gelebilmiş ender örneklerden biridir. Dört ana dikme üzerine kurulmuş, geniş ve loş bir mekandır. Aşağıseki, dikdörtgen planlı olup sal taşı döşemedir. Kilimüstü ve kürsübaşı bölümlerini ayıran korkuluklar, altı kapaklı yüklük ve kitap dolapları bulunmaktadır. Toyhane, kapaklı iki tane boy penceresi, altı tane şevli hava penceresi ile aydınlatılmaktadır.

Aşağısekiden, girişi dolap şeklinde düzenlenmiş mutfağa geçilir. Dört ana dikme üzerine kurulan mutfak, dört tane şevli hava penceresi ile aydınlatılmıştır. Kare planlı mutfakta, davlumbazlı büyük bir ocak vardır. Ocağın yan tarafında küçük bir bulaşık teknesi yer alır. Kapaklı bir dolap ve duvarları boydan boya dolaşan, üzerinde yarım kemer süslemesi yapılmış terekler vardır (Resim-44). Bir tane buğday ambarı bulunur. Mutfaktan odunluk ve kilere geçilir. Aralıkta sol tarafta yer alan oda, dört tane ana direk üzerinde, nimsekili oda kuruluşunu andıran farklı bir düzenlemeye sahiptir. Dikdörtgen planlı odanın aşağıseki bölümü L şeklinde sal taşı döşemedir. L'nin baş tarafı, içi gusulhane olarak yapılmış kare biçiminde nimseki şeklindedir. Bu bölümde, iki kapaklı yüklük ve kitap dolabı bulunur. Alçak bir seki ile kilimüstüne geçilir. İki tane boy ve iki tane hava penceresi ile aydınlatılan mekanda, pencerelerin tam ortasında yaşmaklı bir ocak vardır. Tadilatlar sırasında

iptal edilmiştir. Ocak, duvar yüzeyinde yer alan alçı süslemenin izlerinden anlaşılmaktadır. Pencere önünde makat vardır (Plan -2a).

Süsleme Özellikleri : Budaklı Konağı tadilatları sırasında geçirmiş olduğu değişiklikler nedeniyle, günümüzde yalın bir süsleme biçimi gösterir. Ahşap süslemenin yoğun olduğu oda kapılarında, geometrik şekilli kompozisyonlar hakimdir. Tavan göbekleri ve üçgen köşebentler bitkisel bir süslemeye sahiptir. Yapıda yer alan alçı ocakları malakari tekniğinde, geleneksel biçimde, süsleme özelliklerine uygundur fakat yapılan tadilatlarda tahrip edilmiştir.

Plan 2. Budaklı Evi, Selamlık Bölümü

- 1) Aralık, 2) Oda, 3) Tuvalet, 4) Aralık, 5) Oda, 6) Oda, 7) Aralık
- 8) Aralık, 9) Oda, 10) Ekmeklik, 11) Aralık, 12) Oda, 13) Oda,
- 14) Aralık, 15) Oda, 16) Oda.

Plan 2.a. Budaklı Evi, Harem Bölümü

- 17) Aralık, 18) Oda, 19) Oda, 20) Yaz Odası, 21) Kömürlük, 22) Toyhane
- 23) Mutfak, 24) Kiler.

Resim 43. Budaklı Evi, Sokak Cephesi

Resim 44. Mutfak Terekleri

7.3. Katalog No: 3

Konutun Adı: Faik Şenol Evi / Nurhan Özaygün Evi

Konutun Yeri: Abuçimen Mahallesi Sait Kozoğlu Evi No:188

Konutun Tarihi: 1965

Konutun İnceleme Tarihi: Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu: Şeyhoğlu Ailesine ait olan yapı, 1965 tarihinde Seyit Usta tarafından, bodrum katla beraber üç katlı olarak, orta sofalı plan biçiminde yapılmıştır (Resim-45).

Mimari Özellikleri: Cephe üzerinde, çift kanatlı avlu kapısı ve ikinci kat girişi yer alır. Giriş kapısı dikdörtgen planlı karanlık bir aralığa açılır. Aralıkta tam karşıda yer alan kapı ile her iki kat arasında içeriden geçiş sağlanmıştır. Sol tarafta yer alan merdivenle üst kat sofasına çıkılır. Sofanın avluya bakan ön tarafında balkon yer alır. Sofanın diğer başında tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Sağ tarafta üç oda vardır. Ortadaki oda küçük dikdörtgen planlıdır. Mekan cephe ortasında tek çıkma yapmıştır. Geniş bir boy penceresi ve sokağa baştan sona hakim konumda olan iki tane koltuk penceresi bulunmaktadır. Diğer iki oda geniş dikdörtgen planlıdır. İlk odada iki kapaklı yüklük yer alır. Sol tarafta dikdörtgen planlı geniş bir mutfak bulunur. Sol tarafta yer alan diğer iki oda bahçe cephesi üzerinde yer almıştır (Plan-3a).

Yapının birinci kat planı da üst katla aynı şekildedir. Orta sofa üzerine açılan sağ tarafta bir oda ve mutfak yer alır. Sol tarafta ise sokak cephesi üzerinde iki oda bulunur. Sofanın baş tarafı tuvalet ve banyodur (Plan 3).

Süsleme Özellikleri: Yapıda süsleme özelliği bulunmamaktadır.

Plan 3. F. Şenol / N. Özaygün Evi, Bodrum ve Zemin Kat Planı

- 1) Bodrum, 2) Sofa, 3) Oda, 4) Mutfak, 5) Oda, 6) Aralık, 7) Oda,
- 8) WC, 9) Banyo

Plan 3.a. F. Şenol / N. Özaygün Evi, Üst Kat Planı

- 10) Sofa, 11) Oda, 12) Oda, 13) Mutfak, 14) Oda, 15) Oda, 16) Oda, 17) WC,
- 18) Banyo.

Resim 45. F. Şenol / N. Özaygün Evi, Genel Görünüş

7.4. Katalog No : 4

Konutun Adı : Mehmet Şenol Evi

Konutun Yeri : Abuçimen Mahallesi Sait Kozoğlu Caddesi No:186

Konutun Tarihi : 1958

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Geleneksel plan elemanları terk edilerek, orta sofalı şekilde inşa edilen yapı, bodrum katla beraber üç katlı yapılmıştır (Resim -46).

Mimari Özellikler : Geniş bir bahçenin sokak cephesi üzerinde yer almaktadır. İki farklı giriş kapısı ile ayrı daireler şeklinde planlanan yapının sokak cephesi üzerine yer alan çift kanatlı cümle kapısı ile küçük bir avluya girilir. Birinci kat girişi burada yer alır. Sokak cephesinde, balkonun altında yer alan ikinci giriş kapısı ise ikinci kat girişidir. Sokak cephesi üzerinde yer alan balkon tadilatlar sırasında cephe üzerinde çıkma yapan odanın iptal edilmesi sonucunda elde edilmiştir.

Dikdörtgen planlı, dar bir aralığa açılan kapının tam karşısında alt kata içerden geçişi sağlayan bir iç kapı yer alır. Sol taraftaki 17 basamaklı düz merdivenle üst kat sofasına çıkılır. Sofanın avlu tarafına bakan kısmı ön cephede olduğu gibi balkon şeklinde düzenlenmiştir. Sofanın diğer başında, yük dolabı görüntüsüne sahip küçük bir banyo yer alır. Sağ tarafta, sokak cephesi üzerinde iki tane oda vardır. Odalarda içinde gusulhane bulunan, bir tarafı kitap dolabı ve küçük bir gözle tamamlanan yüklük vardır. Sol tarafta yer alan ilk mekan mutfaktır, ikinci bölüm tuvalet, üçüncü bölüm ise bahçeye hakim konumdaki odadır (Plan-4a).

Alt kat, üst kat planı ile aynı şekildedir. Avluda yer alan giriş kapısının önü camekanla kapatılarak balkon şeklini almıştır. Çift kanatlı giriş kapısı sofaya açılır. Sofanın baş tarafı banyodur. Sağ tarafta bir oda, tuvalet ve mutfak yer alır. Tuvalette bulunan geçiş ile bodruma inilir. Mutfaktan ise ikinci bir kapı ile kilere geçilir. Sol tarafta da cephe üzerinde iki oda yer alır. Baş taraftaki odada makat ve yüklük vardır (Plan -4).

Süsleme Özellikleri : Geleneksel plan elemanları barındırmayan farklı bir plan kuruluşuna sahip olan yapı, cephe üzerinde yer alan balkon nedeniyle farklı bir görünüm kazanmıştır. Yapıda, süsleme açısından değerlendirilebilecek tek bölüm yük dolaplarıdır. Dolap kapakları, kitabeli süslemesi ile eski yapı geleneğinden izler taşımaktadır.

Plan 4. M. Şenol Evi, Bodrum ve Zemin Kat,

1) Aralık, 2) Oda, 3) Oda, 4) Sofa, 5) Banyo, 6) WC, 7) Oda, 8) Mutfak.

Plan 4.a. M. Şenol Evi, Üst Kat Planı

9) Aralık, 10) Balkon, 11) Oda, 12) Oda, 13) Banyo, 14) WC, 15) Oda,
16) Örtme, 17) Mutfak

Resim 46. M. Şenol Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş.

7.5. Katalog No : 5

Konutun Adı : Ayangil Evi

Konutun Yeri : Ahmet Paşa Mahallesi Turabalı Sokak No:94

Konutun Tarihi : Yaklaşık 150-200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, harem ve selamlık birimlerinden oluşan çok birimli kuruluşa sahiptir. Selamlık bölümü, iki katlı harem bölümü ise tek katlı biçimdedir. Yapı toprak damla örtülüdür. Avluda yer alan merdivenler alaturka kiremetli sundurma ile örtülmüştür. Geçirmiş olduğu tadilatlar nedeniyle harem bölümü özgün plan şemasını kaybetmiştir (Resim-47).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı giriş kapısı ile dikdörtgen planlı, geniş bir avluya girilir (Resim-48). Sağ tarafta at örtmesi bulunur. Sol tarafta iki katlı selamlık bölümü yer alır. Zemin katı ahır ve samanlıktır. 14 basamaklı merdiven ile divanhaneye çıkılır. Divanhanenin baş tarafına iki tane pencere açılmıştır. Merdivenin sağ tarafında apteshane yer almaktadır (Resim-49).

Çift kanatlı giriş kapısı ile dikdörtgen planlı sofaya girilir. Sol tarafta yedi tane boy penceresi bulunan baş oda yer alır. Baş odada L biçiminde makat ve içinde gusulhane bulunan yüklük vardır. Sağ tarafta yer alan ikinci oda daha küçük boyutlardadır, sokak cephesi üzerinde yer alan iki boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Sağ tarafta, içinde gusulhane bulunan, alt tarafı dolap şeklinde, etrafı korkulukla kapatılmış yüklük yer alır. Üçüncü oda da dikdörtgen planlıdır, iki tane boy, iki tane koltuk ve bir tane hava penceresi açılmıştır. Pencere önünde L biçiminde makat bulunur. Girişte sağ tarafta, üst tarafı kerevet, alt tarafı odunluk biçiminde, içinde gusulhane yer alan yüklük vardır. Yan tarafında gözler ve kitap dolabı bulunmaktadır. Giriş kapısının tam karşısında yer alan küçük bölüm mutfaktır. Özgün plan şeklinde kahve ocağı olarak yapılmış olabilir. Burada yer alan merdivenler ile harem bölümüne geçilir. Sofada, merdivenin üstü ekmeklik olarak düzenlenmiştir (Plan-5)

Avlu ile ayazı ayıran duvar yıkılmıştır. Ayazda sol tarafta dikdörtgen planlı, üzeri düz tavanla örtülmüş, etrafı korkuluklarla çevrilmiş örtme yer alır. Örtmeye dört basamakla çıkılır (Resim-50).

Çift kanatlı giriş kapısı, dikdörtgen planlı sofaya açılır. Yukardan inen merdiven girişi kapatılmıştır. Sağ tarafta yer alan toyhane bölünerek iki tane mekan elde edilmiştir. Özgün plan şeklinde, mutfak olarak yer alan bölüm, iki tane şevli hava penceresi ile aydınlatılır, davlumbazlı ocak iptal edilerek, bu bölüme banyo eklenmiştir. Mutfaktaki diğer kapı ile kilere geçilir. Sol tarafta yer alan yaz odasına iki basamakla çıkılır. Beş tane boy penceresi ile aydınlatılan bölümde içinde gusulhane bulunan yüklük yer alır. Sol tarafta yer alan tuvalet sonradan eklenmiştir. Buradaki küçük bir kapı ile ahıra geçilir. Dikdörtgen planlı ikinci oda kış odasıdır. Bu bölümdeki küçük şevli hava penceresi daha sonradan genişletilmiştir (Plan-5a).

Süsleme Özellikleri : Geleneksel biçimde planlanan yapı, süsleme açısından çok yalındır. Baş oda, düz tavanla örtülüdür. Merkeze yerleştirilen göbek üzerinde yer alan bitkisel kompozisyonun etrafı, lale biçiminde ajurlu bir kulakla tamamlanmıştır. Oda ve dolap kapakları dikdörtgen panolara ayrılmış aynalı biçimdedir.

Plan 5. Ayangil Evi, Selamlık Bölümü

- 1) Aralık, 2) Samanlık, 3) Ahır, 4) Divanhane, 5) Sofa, 6) Baş Oda,
- 7) Oda, 8) Oda, 9) Mutfak

Plan 5.a. Ayangil Evi, Harem Bölümü.

- 10) Örtme, 11) Sofa, 12) Oda, 13) Mutfak, 14) Depo, 15) Kiler,
- 16) Yaz Odası, 17) WC, 18) Oda.

Resim 47. Ayangil Evi, Genel Görünüş

Resim 48. Ayangil Evi, Selamlık Bölümü Sokak Cephesi

Resim 49. Ayangil Evi, Divanhane

Resim 50. Ayangil Evi, Harem Giriş ve Örtme

7.6. Katalog No : 6

Konutun Adı : Hacı Mazunlar Evi

Konutun Yeri : Ahmet Paşa Mahallesi Nuri Demirağ Caddesi No:11

Konutun Tarihi : Yaklaşık 100 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : İki katlı, orta sofalı plan tipinde yapılmıştır.

Uzun yıllardan beri boş olan yapı, harap durumdadır (Resim-51).

Mimari Özellikleri : Yapı, iki katlıdır sokağa ve avluya açılan iki farklı girişi vardır.Çift kanatlı cümle kapısı ile avluya girilir. Burada yer alan zemin kat girişi aralığa açılır. Aralık daha sonra ikiye bölünerek, giriş kısmına, üst kata çıkan merdiven ilave edilmiştir. Sofada, sokağa açılan çift kanatlı giriş kapısı yer alır. Sağ tarafta toyhane bulunur. Toyhaneden mutfığa geçilir. Mutfak kare planlıdır, dağlumbazlı bir ocak ve iki tane boy penceresi vardır. Sofada sol tarafta yer alan diğer oda küçük, kare planlıdır. Oda zemininde köşede gusulhane bulunur. Kırmızı bir merdivenle birinci kata çıkılır. Birinci katta, dikdörtgen planlı sofa üzerinde odalar yer almaktadır. Sofanın baş tarafında yer alan giriş kapısının üst tarafı, dikdörtgen planlı balkondur (Resim-52). Merdiven çıkışının sağ tarafında yer alan çift kanatlı kapı ile küçük bir aralığa geçilir. Aralıkta, dış cephe üzerine yerleştirilmiş tuvalet vardır(Resim-53). Sağ tarafta bir oda, sol tarafta da iç içe geçmiş iki tane oda bulunur. Baş taraftaki oda, mutfak olarak kullanılmıştır. Sofaya açılan diğer oda geniş ve ferah bir mekandır. Yedi tane boy, bir tane koltuk penceresi bulunur, pencerelerin önünde makat ve girişte yüklük yer alır. Sağ taraftaki dar koridorla dikdörtgen planlı ikinci odaya geçilir. Cephe üzerinde yer alan iki tane boy penceresi ile aydınlatılan odada, pencere önünde makat vardır, oda girişinde iki kapılı yüklük yer alır.

Süsleme Özellikleri :Yapı plan tipinde gösterdiği sadeliği, süsleme unsurlarında da devam ettirmiştir. Cephede yer alan balkon barok dönem özelliği gösteren geçişlere sahiptir. Derli toplu düzenli görünüm planla benzerdir. İç mekanda kapılar ve dolap kapaklarının aynalı süslemesi ve toyhanenin cumbalı dikmeleri yöresel mimarinin özelliklerini gösterir.

Plan 6. Hacı Mazunlar Evi, Zemin Kat

1) Aralık, 2) Sofa, 3) Oda, 4) Oda, 5) Mutfak

Plan 6.a. Hacı Mazunlar Evi, Birinci Kat

6) Sofa, 7) Aralık, 8) Oda, 9) Oda, 10) Mutfak, 11) Oda, 12) Balkon, 13) Oda,
14) WC

Resim 51. Hacı Mazunlar Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş

Resim 52. Hacı Mazunlar Evi, Balkon ve Giriş Cephesi

Resim 53. Hacı Mazunlar Evi, Arka Cepheden Görünüş

7.7. Katalog No : 7

Konutun Adı : Haşgelezade Evi / Efrayim Yurtsever Evi

Konutun Yeri : Aşağı Hamam Mahallesi Öğrenci Sokak

Konutun Tarihi : 95-100 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu: İki katlı, orta sofalı plan kuruluşunda içerden bağlantısız müstakil iki ayrı daire biçiminde tasarlanan yapı, 1970 senesinde Yurtsever Ailesi tarafından satın alınmıştır (Resim-54)

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı bir kapı ile dikdörtgen planlı bir avluya girilir (Resim-55). Sokak cephesine açılan tek kanatlı giriş kapısı tadilatlar sırasında sonradan eklenmiştir. Sol tarafta yer alan çift kanatlı kapı ile dikdörtgen planlı sofaya girilir. Alt kat üst kattan biraz daha küçük şekilde tasarlanmıştır. Sofada sağ tarafta bir oda bir mutfak yer almaktadır. Sol tarafta ise üç oda bulunur. Sofanın başına tuvalet ve banyo eklenmiştir. Birinci kata 18 basamaklı düz bir merdivenle çıkılır. Merdiven başında kare planlı küçük bir divanhane yer alır. İki tarafında ince uzun pencereler olan Zemin katta olduğu gibi çift kanatlı giriş kapısının kapı camları ile aydınlık bir sofa elde edilmiştir. Sofanın baş tarafına daha sonra tuvalet ve banyo eklenmiştir. Sofada sol tarafta dikdörtgen planlı yedi tane boy penceresi ile aydınlatılan baş oda yer almaktadır. Sağ taraftaki ilk oda ise kare planlı, bahçe tarafına bakan altı boy penceresi ve divanhaneye açılan bir tane koltuk penceresi ile aydınlatılır. Sağ taraftaki ikinci odaya çift kanatlı giriş kapısı ile girilir. Mekan dikdörtgen planlı olup iki tane boy üç tanede koltuk penceresi bulunur. Sağ tarafta yer alan son bölüm mutfaktır, bahçe cephesinde kare planlı geniş bir balkonu vardır, tadilatlar sırasında yenilenmiştir. Sağ tarafta yer alan iki oda sol taraftaki ile simetrik olup, iki tarafına ince uzun boy penceresi yerleştirilmiş, üst kısmında yarım daire formunda kapı camı olan çift kanatlı bir kapı ile sofaya açılır (Plan-7).

Süsleme Özellikleri : Evin ön ve arka cephesi üzerinde yer alan çokgen çıkmalar, ahşap çatı saçağı ve avluya bakan üçgen alınlığı ile geleneksel mimari süsleme özelliklerini yansıtmaktadır. İç mekanda, yaz odasının çökürtme göbekli düz tavanı, dikkat çeken ahşap bölümleridir. Tavanın dış bordürü baklava biçiminde bir

bordür ile süslenmiştir. İkinci bordürdeki baklavalı tezyinat, siyah renkli olup aralarında dört yapraklı çiçek motifleri bulunmaktadır. Tavan göbeğinin dış bükey yüzeyi, lale formunda çiçekler ile bezenmiş olup göbeğin dış kenarı ters laleler ile tamamlanmıştır. Sağ taraftaki odanın tavan göbeği alçı, sade bir süslemeye sahiptir. Tavan Bağdadisinin uç kısmı ise dalgalı bir şekilde ince bir bordür şeklinde bitirilmiştir. Aynı bordür sofanın tavan Bağdadisinde de dolaşmaktadır.

Plan 7. Haşgelezade Evi / E. Yurtsever Evi, Zemin Kat

1) Sofa, 2) Oda, 3) Mutfak, 4) Oda, 5) Oda, 6) Oda, 7) WC, 8) Banyo

Plan 7.a. Haşgelezade Evi / E. Yurtsever Evi. Birinci Kat.

9) Sofa, 10) Baş Oda, 11) Oda, 12) Oda, 13) Oda, 14) Oda, 15) Mutfak,
16) WC, 17) Banyo, 18) Balkon.

Resim 54. Haşgelezade Evi / E. Yurtsever Evi. Sokak Cephesi, Genel Görünüş

Resim 55. Haşgelezade Evi / E. Yurtsever Evi Avludan Genel Görünüş

7.8. Katalog No : 8

Konutun Adı : Haşgelezade Evi

Konutun Yeri : Aşağı Hamam Mahallesi Öğrenci Sokak

Konutun Tarihi : Yaklaşık 90 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, 1937 tarihinde üçüncü kat cihannüma olarak üç katlı biçimde orta sofalı olarak yapılmıştır. Alt kat ve üst kat birbirinden bağımsız bir şekilde iki ayrı avlu üzerinde düzenlenmiştir. Yapının sadece birinci kat bölümünde inceleme imkanı mümkün olmuştur (Resim-56).

Mimari Özellikler : Sol tarafta yer alan çift kanatlı cümle kapısı ile orta sofa üzerine açılan üç oda ve bir mutfaktan meydana gelen alt kata girilir. Sağ tarafta yer alan çift kanatlı cümle kapısı ile üst kata açılan avluya geçilir. Dik ve yüksek bir merdivenle çıkılan giriş kapısı, kare planlı merdiven başına açılır. Buradan, yüksek bir merdivenle sofaya çıkılır.

Sofa avluya bakan iki tane boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Sofanın başında, yan taraflarında pencereler yer alan çift kanatlı bir kapıya sahip küçük bir oda yer alır. Sol tarafta yer alan ilk oda yedi tane boy penceresi ile aydınlatılan baş odadır. Düz tavanla örtülü olan bölümde, girişte solda yüklük vardır. Sol tarafta yer alan ikinci kapı ile küçük karanlık bir aralığa girilir. Aralıkta sağ tarafta, üst katta üçüncü kat olarak yükselen cihannümaya çıkan merdivenler yer alır. Buraya açılan dikdörtgen planlı odanın beş tane cephe üzerinde penceresi vardır. Yüklük ve makat bulunur. Sol taraftaki üçüncü oda yedi tane pencere ile aydınlatılan dikdörtgen planlı geniş bir mekandır. Sağ taraftaki ilk oda sol taraftaki ile simetriktir. İkinci bölümde aynı şekilde sol taraftaki ile aynıdır. Sağ tarafta üçüncü bölüm mutfaktır. Mutfaktan tuvalet ve banyoya girilir (Plan-8).

Süsleme Özellikleri : Dış cephede çatı saçağını dolaşan, saçak oyması ve oda kapıları ile yüklük kapaklarında yer alan aynalı biçimdeki klasik ahşap işçilik dışında süsleme özelliği yoktur.

Plan 8. Haşgelezade Evi, Birinci Kat Planı

- 1) Sofa, 2) Oda, 3) Oda, 4) Aralık, 5) Oda, 6) Oda, 7) Oda, 8) Aralık
- 9) Mutfak, 10) Banyo, 11) Cihannuma, 12) Cihannuma

Resim 56. Haşgelezade Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş

7.9. Katalog No: 9

Konutun Adı: Ömer Bey Evi

Konutun Yeri: Aşağı Hamam Mahallesi Öğrenci Sokak No:22

Konutun Tarihi: Yaklaşık 100-150 senelik

Konutun İnceleme Tarihi: Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Durumu: Çok geniş bir plan şekli gösteren yapı, harem ve selamlık olarak iki birimli şekilde yapılmıştır. Ufak tadilatlar geçirmiş olmasına rağmen özgün plan şeklini kaybetmemiştir. Şu anda selamlık bölümünün bir kısmı kullanılmaktadır. Uzun süredir boş durumda olduğu için bazı bölümleri yıkılmaya başlamış, harap olmuştur.Yapının selamlık bölümü ile dış mutfak çatı ile örtülmüştür. Selamlık bölümünün kırma çatısının alaturka kiremitleri tadilatlarda yenilenmiştir. Harem bölümü toprak damdır (Resim-57).

Mimari Özellikleri: Çift kanatlı yüksek cümle kapısı ile kare planlı geniş avluya girilir. Cümle kapısının yan tarafında yer alan daha küçük boyutlardaki kapı hayvanlar için yapılmıştır. Sol tarafta yer alan çift kanatlı kapı üst bölümünü içerdeki kapıyı iptal ederek iki daire halinde kullanabilmek amacıyla daha sonradan eklemiştirlerdir. Ana girişin bulunduğu Avluda at örtmesi bulunur. Selamlık bölümü iki katlıdır. Alt tarafı ahır ve samanlıktır. Sokak cephesi üzerinde yer alan küçük hava pencereleri vardır. Selamlık bölümünün merdiven başında sağ tarafta dış mutfak yer alır. Harem tarafının yer aldığı ayazda yer alan dış mutfak yöresel mimari geleneklerine göre farklı bir uygulama göstererek selamlık bölümünde at örtmesinin üst kısmına yerleştirilmiştir. Dikdörtgen planlı mutfakta iki tane boy penceresi davlumbazlı ocak ve bulaşık teknesi yer alır.

Divanhane tadilatlar sırasında bölünerek kapı konmuştur. Günümüzde merdiven başı küçük kare planlı sahanlık şeklindedir. Merdivenin tam karşısında yer alan divanhaneye açılan kapı kare planlı aralığa açılır. Bu bölümde yer alan ikinci kapı ile arka taraftaki odalara geçişi sağlayan ve alt kata inen merdivenlere açılan kare planlı ikinci bir aralığa geçilir. Aralıkta girişte sağ tarafta kış odası yer alır. Bu odaya ana girişin olduğu divanhaneden daha sonra ikinci bir kapı açılmıştır. İçerden bağlantı olmadan divanhaneden geçiş sağlanmıştır. İki tane boy, iki tane hava

penceresi ve bir tane revzenli tepe penceresi bulunan odada makat ve içinde gusulhane bulunan yüklük vardır. Sol tarafta sokak cephesi üzerinde bulunan oda selamlık bölümünün baş odasıdır. Pencere önünde makat yer alır. Göbekli ahşap tavanla örtülüdür. İkinci aralık kare planlıdır. Sağ tarafta yer alan kapı alt katta inen merdivenlerin olduğu üçüncü bir aralığa açılmaktadır. Bu bölümde bahçe tarafına bakan dört tane boy penceresi, 1 tane hava penceresi bulunan bir oda yer alır. Dama geçişi sağlayan küçük bir dam kapısı bulunmaktadır. Sol taraf ise özgün plan şeklini en çok kaybetmiş bölümdür. İkinci aralıkla beraber L şeklinde bir düzene sahip olan bölümde uzun taraf koridor biçimindedir. Sokak cephesi üzerinde yer alan iki oda bulunur. Sağ tarafta mutfak vardır. Mutfaktan banyoya geçilir. Koridorun sonunda sonradan açılan çift kanatlı giriş kapısı yer almaktadır (Plan-9).

Avluda yer alan ikinci çift kanatlı kapı ile harem bölümünün yer aldığı ayaza geçilir. Örtmeye açılan giriş kapısı dikdörtgen planlı aralığa açılmaktadır (Resim-58) Aralıkta sağ tarafta büyük bir bölümü yıkılmış olan oda yer alır. Burada yer alan yaşmaklı ocak alçı süslemeler dökülmüştür. Duvar yüzeyinde birkaç parça süsleme izi kalmıştır. Sol tarafta toyhane vardır. Beş tane dikme üzerine kurulmuş bölüm dört tane boy penceresi dört tanede hava penceresi ile aydınlatılmıştır. Kürsübaşı iptal edilen bölümde orijinal korkuluklar hala mevcuttur. dört kapaklı yüklük ve iki tane kitap dolabı ve ocak vardır. Yaşmaklı ocak iptal edilerek çiçeklik biçiminde yeniden düzenlenmiştir. Aralıkta merdivenin sol tarafında yer alan kapı ile mutfağın açıldığı dikdörtgen planlı aralığa geçilir. Mutfak kare planlıdır ana dikme üzerine kurulmuştur. Sokak cephesi üzerinde iki tane şevli hava penceresi bulunur. Sol tarafta uzun bir dolap yer alır. Sağ tarafta ise buğday ambarı vardır (Plan-9a).

Süsleme Özellikleri: Evin selamlık yaz odasında bulunan tavan, kartal kanadı çökürtme tavadır (Resim-59). En dışta yer alan bordür boş bırakılmış ikinci bordür uzatılmış damla formları küçük bir lale motifi ile birleştirilmiş ikişerli devam eden bu tezyinatın aralarına çitakari bir süsleme yerleştirilmiştir, üçüncü bordürde ise baklava dilimlerinin tam ortasında küçük bir çiçek iki tarafında kıvrık yapraklar yer alır. Baklavalarda ince bir uçla birbirine bağlanmıştır, dördüncü bordür diğer üçüne göre daha dardır. Ortada yer alan çiçeğin kenarları birbirinin içinden çıkan hançer

yapraklarına benzer kıvrık yaprak motifi ile tamamlanmıştır. Orta zemininde kartal kanadı süsleme yer alır. Bu süslemenin tam ortasında kırmızı çuha üzerinde yer alan kıvrık dallı stilize bir göbek yer alır. Köşeler mavi çuha üzerine yerleştirilen çiçekler ve kıvrık dallı bitkisel bir tezyinatla doldurulmuştur. İki baştaki dikdörtgen panolar dalgalı bir su ile çitakari şekilde baklavaya benzer oval bir süsleme ile bezenmiştir. Orta göbeğin ve ana zeminin etrafında ince bir bordür yer alır.

Ahşap süsleme bakımından, merdiven ve toyhanenin çıkırıkçı işi korkulukları, toyhanede yer alan cumbalı dikmeler aynalı biçimdeki dikdörtgenlere bölünmüş yüklük, dolap kapakları ve oda kapıları dikkati çeker. Yapıdaki en fazla zarar gören kısım alçı süslemenin yoğun olduğu yerlerdir. Harem tarafında yer alan yaz odasının malakari yaşmaklı ocağı duvarda kalan izlerinden anlaşıldığına göre eğri kesim bir süslemenin görüldüğü bordür etrafında yer alan yaprak motifleri ocağın etrafını dolaşmaktadır. Yaşmak kısmı iptal edilen ocağın külah şeklindeki üzeri yivlere ayrılmış bacasının iki yanında yer alan çiçek motifinden sol taraftaki iptal edilerek soba deliği açılmıştır. Külahın üzerinde duvar yüzeyinden yer alan açılı süsleme kıvrık dallar ve çiçek motifleri ile bezenerek tepelik şeklinde tamamlanmıştır (Resim-60).

Toyhanede yer alan aynı şekilde ikinci ocakta büyük ihtimalle soba kullanımının yaygınlaşması ile yaşmak kısmı iptal edilerek derin bir niş şeklinde çiçekliğe dönüştürülmüştür. Kemer şeklindeki alçı tezyinatın bir bölümü mevcuttur. Nişin her iki tarafı alçı silmeler ile çerçeveye alınmıştır. Yaz odasında bulunan revzenli tepe penceresi yapıda alçı süslemenin kullanıldığı diğer bölümdür. Mutfakta kapı doğramasının iç yüzeyinde yer alan kalemşi süsleme 35-40 sene önce aile tarafından yapılmıştır. Karanfil, lale, selvi ve yaprak motiflerinin anlaşıldığı bitkisel bir kompozisyondur.

Plan 9. Ömer Bey Evi, Selamlık Bölümü

- 1) Dış Mutfak, 2) Divanhane, 3) Baş Oda, 4) Aralık, 5) Oda, 6) Sofa,
- 7) Aralık, 8) Oda, 9) Oda, 10) Oda, 11) Mutfak, 12) Banyo, 13) Aralık,
- 14) Samanlık, 15) Ahır

Plan 9.a. Ömer Bey Evi, Harem Bölümü

- 16) Aralık, 17) Toyhane, 18) Oda, 19) Aralık, 20) Mutfak

Resim 57. Ömer Bey Evi, Selamlık Bölümü, Sokak Cephesinden Genel Görünüş.

Resim 58. Ömer Bey Evi, Arka Cephe ve Harem Girişinden Genel Görünüş.

Resim 59. Ömer Bey Evi, Baş Oda Tavanı.

Resim 60. Ömer Bey Evi, Yaz Odası Yaşmaklı Ocak Kalıntısı

7.10. Katalog No : 10

Konutun Adı : Çavdarlı Evi / Tapikler Evi

Konutun Yeri : Gökçe Camii Mahallesi Gökçe Camii Sokak No: 21

Konutun Tarihi : Yaklaşık 100 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Çavdarlı Ailesinden 20 sene kadar önce satın alınan yapı harem ve selamlık birimlerinden oluşan çok birimli mimari anlayışta inşa edilmiştir. Birkaç sene önce harem tarafı tamamen yıkılmış olup günümüzde sadece selamlık bölümü ayaktaadır (Resim-61)

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı yüksek cümle kapısı ile kare planlı arnavut taşı döşeli avluya girilir. Sağ tarafta selamlık, sol tarafta ise harem bölümü orijinal planda yer almış. Yıkılan harem bölümünde, yazlık ve kışlık iki tane mutfak, toyhane ve kapılarından biri avluya açılan iki tane yaz odası bulunuyormuş. Avluda sağ tarafta yer alan selamlık bölümü iki katlıdır. Alt katta ahır ve samanlık yer alır. 12 basamaklı merdivenle etrafı korkuluklarla çevrili geniş U biçiminde divanhaneye çıkılır.

Divanhaneden merdivenle çatıya çıkış vardır. Çift kanatlı giriş kapısının üzerinden yarım daire pencere camı ve yan taraflarında iki tane boy penceresi bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı aydınlık sofa üzerine tüm mekanlar açılır. Sofanın baş tarafında daha sonradan ilave edilen banyo ve tuvalet bulunur. Sol tarafta yer alan dikdörtgen planlı oda iki tanesi divanhaneye bakan Toplam altı pencere ile aydınlatılmıştır. Makat vardır. Düz tavanlıdır. İkinci bölüm mutfaktır. Dikdörtgen planlı olup, dört tane şevli hava penceresi ve büyük ihtimalle sonradan sofaya açılan demirli bir tane boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Davlumbaz iptal edilmiştir. Mutfaktan dama geçiş vardır. Sağ tarafta yer alan oda sokak cephesine konsollarla çıkma yapmış yaz odasıdır. altı tane boy penceresi ve bir tane koltuk penceresi bulunur. Yüklük ve çiçeklik yer alır. Sağ tarafta yer alan ikinci oda dikdörtgen biçimde cephe üzerinde yer alan iki boy penceresi ve iki tanede koltuk penceresi ile aydınlanmıştır. Tavan göbeğinde etrafı ajurlu bitkisel bir süsleme olan düz tavanla örtülüdür. Yüklük iptal edilmiştir (Plan-10).

Süsleme Özellikleri : Yapının baş odası, göbekli düz tavanla örtülüdür. Aşağı sekide yer alan konsol siyah çuha üzerine yerleştirilen damla motifi ile belirtilmiştir. En dış bordürde köşeleri sivrileştirilmiş damla motifi ile sade bir süsleme yapılmıştır, ikinci bordürde siyah renkli baklava üzerinde kırmızı ve yeşile boyanmış geometrik bir motif bulunur. Tavan zemini siyah renkli dalgalı bir su ile dikdörtgenlere bölünmüştür. Göbek stilize bitkisel süsleme ile kenarı ajurlu bir şekilde tamamlanmıştır. Üçgen köşebentlerde göbekte uyumlu bitkisel bir süsleme yapılmıştır (Resim-62). Yüklük iki kapaklı, altı odunluk, üstü kerevetli aynalı biçimdedir. Yan tarafında gözler yer almaktadır. Giriş kapısının sağ tarafında yer alan çiçekliğin ana zemininde büyük bir yıldız yer almaktadır. Yıldızın üst tarafında yer alan alınlık kısmında sathi bir şekilde iki taraftan toplanmış perde süsü yer alır. Alınlığın üzerinde duvar yüzeyinde devam eden alçı süsleme ajurlu kıvrımlı bir süslemeyle tamamlanmıştır (Resim-63).

Plan 10. Çavdarlı Evi / Tapikler Evi, Selamlık Bölümü

- 1) Ahır, 2) Divanhene, 3) Sofa, 4) Baş Oda, 5) Oda, 6) WC, 7) Banyo,
- 8) Mutfak, 9) Oda

Resim 61. Çavdarlı Evi / Tapikler Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş

Resim 62. Çavdarlı Evi / Tapikler Evi, Baş Oda Tavanı

Resim 63. Çavdarlı Evi / Tapikler Evi, ieklik

7.11. Katalog No: 11

Konutun Adı: Hahamoğlu Evi / Remzi Çandar Evi

Konutun Yeri : Gökçe Camii Mahallesi Hastane Sokak Numara: 12

Konutun Tarihi: Yaklaşık 200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi: Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı: Remzi Çandar Ailesine ait olan yapı, avludan daha düşük kotta bahçe hizasında bulunmaktadır. Özgün plan şemasında geniş bir alana yayılan ev zaman içinde yıkılan bölümleri nedeniyle yaklaşık 50 sene kadar önce günümüzdeki plan şeklini almıştır. Özgün plan şemasında toyhane, oda, yaz odası, mutfak, dış ocaklık ambar ahır, örtme, tuvalet birimlerinden oluşan Hahamoğlu Evinin günümüzde toyhane, oda ambar ve mutfak bölümleri ayaktaadır (Resim-64).

Mimari Özellikleri : Yapı birimleri plan içerisinde, sokağa kapalı olarak arka taraftaki geniş bahçe üzerinde değerlendirilmiştir. Sol tarafta eskiden yapıya ait olduğu söylenen birimin uzun zaman önce ev ile bağlantısı kesilmiş olduğundan dolayı sokak cephesine sadece cümle kapısı ile açılmaktadır. Dikdörtgen planlı dar avlu üzerinde sağ tarafta ahır yer almaktadır. Giriş cümle kapısının tam karşı hizasına yerleştirilmiş. Yapı bahçe seviyesinde olduğundan dolayı 5 basamaklı bir merdiven ile aralığa inilir. Ahşap merdiven tadilat sırasında kaldırılarak betonarme olarak yenilenmiştir. Kare planlı aralığın mertek tavanı sağ ve sol taraftaki dikmeleri çapraz olarak atılan direklerle desteklenmiştir.

Girişin sağ tarafında mutfak sol tarafında toyhane bulunur. Tam karşıda sağ tarafta oda sol tarafta ise örtmeye açılan bahçe ambar, tuvalet daha önceden var olan yaz odası ve dış mutfağa geçişi sağlayan kapı yer alır. Mutfak, dikdörtgen planlı dikmelerle desteklenen ortadaki iki ana direk üzerine kurulmuştur. Küçük kare biçiminde aşağı sekisi olan mutfağın ana mekanın döşemesi toprak tabandır. Avluya bakan bir tane hava penceresi ile aydınlatılan bölümde yer alan iki tane hava penceresi ve davlumbazlı ocak tadilatlarında kaldırılmıştır.

Toyhane, Hahamoğlu Evinde tadilatlar sonucu özgün plan biçimi en fazla bozulan birimdir. Asıl girişi örtmeye açılan kapının arka tarafında yer alan toyhane girişi ocaklık kapısının hizasına gelecek biçimde kaydırılmıştır. Tadilatta cağları kaldırılmış kilimüstü ve kürsü başı bölümleri yeni düzenlemede bulunmamaktadır.

Beş tane ana dikme üzerine kurulu olan toyhane kırılmalı tavanla örtülü olması nedeniyle önemlidir. Toplam 6 tane hava penceresi bulunan toyhane ön tarafa bakan iki hava penceresi kapatılmıştır. Daha sonra açılan boy pencerelerinden sağ tarafta olan yaz odasına geçişi sağlayan kapının pencereye çevrilmesi sonucu elde edilmiştir. Sağ tarafta yer alan oda bahçe tarafına bakan üç tane boy penceresi nedeniyle aydınlık bir yatak odasıdır. Aşağı sekinin köşesinde gusulhane yerleştirilmiştir. Toyhaneye bitişik olarak bahçede örtmenin ön tarafında bulunan yaz odasından günümüzde ocağın izlerinin bulunduğu duvar ayakta. Yaz odasından basamaklı bir girişle geçilen ambar girişi odanın yıkılmasından sonra ön tarafa alınmıştır. Ev sahibinin verdiği bilgilere göre ise dış mutfak ambarın bitişiğinde yer alıyormuş. Toyhane, yaz odası ve ambarın kapılarla birbirine bağlanması değişik bir plan biçimi uygulanmıştır (Plan-11).

Süsleme Özellikleri : Yapı, 200 seneye yakın bir geçmişe sahip olduğu için yıkılan bölümleri geçirdiği tadilatlar ile özgün bir çok özelliğini kaybetmiştir. Süsleme açısından en önemli kısım örtüde kullanılan kallenguçlu tavadır. Yapı, zaman içinde yıkılarak sayıları azalan veya büyük tahribatlar gösteren eski Divriği evlerinin geleneksel tavan biçimini gösteren nadir örneklerden biridir. Toyhanede yer alan ocağın sivri kemerli alçı yaşmak koç boynuzu şeklindeki silme iki bölüme ayrılmıştır. Bölümlerin üzeri üçer tane selvi motifi yer alan sade bir süsleme göstermektedir (Resim-65). Duvarda yer alan alçı lambalık ve kitap dolabının aynalı ahşap kapağı da ocakla bütünlük gösteren zarif detaylara sahiptir.

Plan 11. Hahamoğlu Evi / R. Çandar Evi

1)Aralık, 2) Mutfak, 3) Oda, 4) Toyhane.

Resim 64. Hahamoğlu Evi / R. Çandar Evi, Sokak Cephesinde Giriş Bölümü

Resim 65. Hahmoğlu Evi / R. Çandar Evi, Toyhanesinden Ocak

7.12. Katalog No : 12**Konutun Adı :** Hacı İbrahimler Evi / Kadıoğlu Evi**Konutun Yeri :** Gökçe Camii Mahallesi Cedit Paşa Caddesi No:65**Konutun Tarihi :** Yaklaşık 100-120 senelik**Konutun İnceleme Tarihi :** Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Necati Uluçay tarafından 1968’de satın alınan yapı, evin yeni sahipleri tarafından, ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli tadilatlar geçirmiştir. Ön taraftaki iki katlı bölüm selamlık, arka taraftaki tek katlı yapı ise harem dairesi şeklinde içerden bağlantılı biçimde planlanan yapı, fazla geniş olmamasına rağmen barındırdığı birimlerle klasik bir düzenlemeye sahiptir (Resim 66 – 67).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı cümle kapısı ile kaldırım döşeli küçük bir avluya girilir. İki katlı selamlık bölümünün zemin katı ahır ve samanlıktır. Birinci kata girişin tam karşısında yer alan merdivenle çıkılır. Küçük, kare planlı divanhaneden dikdörtgen planlı aralığa girilir. Sol tarafta toyhane yer alır. Aşağı seki bölümünde, ahşap konsollar üzerine oturan suluk bulunmaktadır. Aşağı seki, kilimüstü ve kürsübaşı bölümlerini birbirinden ayıran korkuluklar özgün biçimdedir. Kürsübaşı sonradan iptal edilmiştir. Bir tane tepe penceresi üç tane de boy penceresi ile aydınlatılır. Tüm toyhanelerde olduğu gibi yüklük ve kitap dolabı mevcuttur. Sağ tarafta yer alan aralık zemininden iki basamak yükseklikte, dikdörtgen planlı yaz odası bulunur. Avluya bakan kapaklı üç tane boy penceresi ve bir tane bahçe tarafında yer alan hava penceresi bulunan aydınlık bir mekandır. Aralığın baş tarafında yer alan dikdörtgen planlı oda, özgün plan şemasında damdır, tadilatlarda kapatılarak oda olarak düzenlenmiştir.

Aralıktan alçak ve dar bir kapı ile uzun, dar bir koridora geçilir. Koridordan alt kata inişi sağlayan basit, düz bir merdiven ile harem tarafına içerden bağlantı sağlanmıştır. Koridorda merdivenin yan tarafı yük dolabıdır. Koridorun başında yer alan alçak kapı ise dikdörtgen planlı, geniş bir odaya açılır. Aşağı sekide iki kapaklı içinde gusulhane bulunan yüklük ve kilimüstü bölümünde iki tane kitap dolabı yer

alır. Üç tane boy bir tane koltuk penceresi ile aydınlatılan mekanın pencerelerinden biri tadilatlar sırasında kapatılmıştır (Plan-12).

Harem bölümü, yapılan tadilatlar sonucunda özgün plan şeklini kaybetmiştir. Şu anda kullanılmakta olan giriş kapısı daha sonra açılmıştır. Giriş kapısının sağ tarafı örtme, arkasında yer alan bölüm ise dış mutfaktır. Özgün plan kuruluşunda şurada banyo olarak kullanılan mekanın yeri yaz odasıdır. Evden bağımsız şekilde ayaza açık konumda yerleştirilmiştir. Tadilatlar sırasında asıl giriş kapısı kaldırılıp öne çekilmiştir. Uzun bir aralık elde edilmiştir. Aralığın sonunda sağ tarafta toyhane sol tarafta ise üst kata çıkışı sağlayan merdivenler yer alır. Toyhane plan şeklini tamamen kaybetmiştir. Aşağı seki, aralık üzerine açılan iki tane oda olarak düzenlenmiştir. Mutfak özgün şeklini muhafaza etmektedir, dikdörtgen planlıdır. Sol tarafta yer alan kapı ile kilere geçilir. Kilerden bahçe tarafında bulunan dış mutfağa geçiş vardır. Mutfak, örtmeye bakan şevli iki pencere ile aydınlatılmaktadır (Plan -12a).

Süsleme Özellikleri : Yapının süsleme açısından itinalı tek mekanı üst katta yer alan toyhane bölümüdür. Toyhane direklerinin başlığa geçiş kısımları konsol ayakları gibi düzenlenmiştir. Bu ayakların üzerine daire vazo formu yerleştirilmiştir. Toyhane yüklüğünün kapakları kitabeli biçimde olup yan tarafı iki tane göz biçimindedir. Yatak odasında yer alan yüklük ve kitap dolapları aynalı biçimde bir süslemeye sahiptir. Aynalı oda kapıları da doğramadır. Alt kat giriş kapısı farklı olarak kare formunda geometrik parçalardan oluşan bir süslemeye sahiptir.

Plan 12. Hacı İbrahimler Evi / Kadioğlu Evi, Selamlık Bölümü

- 1) Divanhane, 2) Aralık, 3) Oda, 4) Toyhane, 5) Oda, 6) Koridor, 7) Oda

Plan 12.a. Hacı İbrahimler Evi / Kadioğlu Evi, Harem Bölümü

- 8) Aralık, 9) Aralık, 10) Bamyo, 11) WC, 12) Ahır, 13) Toyhane,
14) Mutfak, 15) Kiler, 16) Dış Mutfak

Resim 66. Kadıoğlu Evi, Genel Görünüş

Resim 67. Kadıoğlu Evi, Genel Görünüş

7.13. Katalog No : 13

Konutun Adı : Mandılı Evi / Kırksekizler Evi

Konutun Yeri : Gökçe Camii Mahallesi Kültür Sokak No:11

Konutun Tarihi : Yaklaşık 200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, büyük bir arazi üzerinde geniş bir plan kuruluşuna sahip, harem ve selamlık olarak iki katlı, çok birimli geleneksel Divriği evlerinin tüm mekanlarını barındıran biçimde yapılmıştır (Resim-68).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı yüksek cümle kapısı, tadilatlar sırasında değiştirilmiştir. Geniş bir avlu üzerinde at örtmesi, ahır, samanlık, ambar bölümleri yer almaktadır. Sağ taraftaki 13 basamaklı merdivenle L biçiminde geniş bir divanhaneye çıkılır (Resim-69). Çift kanatlı giriş kapısı ile dikdörtgen planlı aralığa geçilir. Aralıkta sağ tarafta şevli dört tane hava penceresi ve yedi tane boy penceresi ile aydınlatılan baş oda yer alır. Dikdörtgen, geniş bir plana sahip olan oda tadilatlar sırasında bölünerek değişiklikler yapılmış, iki oda olarak düzenlenmiştir. Sol tarafta bulunan özgün plan şeklinde, kahve ocağı olarak kullanılan mekan tadilatlar sırasında mutfağa düzenlenmiştir. Sol tarafta üç tane şevli hava penceresi ile aydınlatılan dikdörtgen planlı oda, kış odasıdır. Aralığın sonunda yer alan üç basamaklı küçük geçit, toyhanenin aşağı seki bölümüne açılmaktadır. Bu bölümde mutfak yer alır. Mutfakta davlumbazlı bir ocak ve şevli iki hava penceresi bulunmaktadır.

Toyhane bölünerek iki oda olarak düzenlenmiş, pencere düzenleri değişmiştir. Aşağı sekide yer alan kapı ile dikdörtgen planlı, geniş bir aralığa geçilir. Sağ tarafta alt katla bağlantıyı sağlayan merdiven yer alır. Girişin tam karşısında dikdörtgen planlı “kurutmalık” adı verilen kiler bulunur. Sağ taraftaki kapı ile alt katla bağlantıyı sağlayan ikinci merdivenin yer aldığı sahanlığa geçilir. Burada merdiven başına açılan kare planlı bir tane kapaklı boy penceresi ve iki tane şevli hava penceresi yer almaktadır (Plan-13).

Avluda yer alan çift kanatlı orta kapı ile ayaza geçilir. Sol tarafta geniş bir dış mutfak, bahçe tarafında ise tuvalet vardır (Resim-70). Sağ tarafta büyük, dikdörtgen planlı bir basamakla çıkılan etrafı korkuluklarla çevrili örtme yer almaktadır. Örtmenin ön tarafında yer alan alt kat girişi dikdörtgen planlı aralığa açılır (Resim-71). Sağ tarafta kış odası yer almaktadır. Ayaza bakan iki tane boy üç tane hava penceresi ile aydınlatılan mekan, tadilatlar geçirmiştir. Yaşmaklı alçı ocak sökülerek yerine daha aydınlık bir mekan sağlamak amacıyla pencere açılmıştır. Aşağı sekide iki kitap dolabı yer almaktadır.

Kilimüstüne alçak bir seki ile çıkılan mekanda, aşağı seki ve kilimüstü bölümleri konsolla vurgulanmıştır. Aralıkta sol tarafta yer alan düz merdiven tophaneye çıkışı sağlayan birinci merdivendir. Merdivenin sahantaşı üzerine açılan sol taraftaki kapı, küçük, kare planlı merdiven sahanlığına açılır. Merdivenin alt tarafı dolap olarak düzenlenmiştir. Üst katta olduğu gibi merdiven başına açılan yaz odası biçiminde yapılmış, ikinci bir oda bulunur. Bu oda dikdörtgen planlıdır. Aşağı sekide yer alan yüklüğün içinde gusulhane bulunur. Etrafı korkuluklarla çevrilidir. Şevli dört hava penceresi, beş tane boy penceresi ile aydınlatılan odanın iki penceresi iptal edilmiştir. Pencere önünde boydan boya makat yer almaktadır (Plan-13a).

Süsleme Özellikleri : Yapı, zaman içinde geçirdiği tadilatlar sonucunda değişikliklere uğramıştır. Harem tarafında zemin katta yer alan kış odasının tavanı baklava formunda çitakari biçimdedir, kilimüstüne geçişteki konsol kırmızı çuha üzerine dilimli bir bordürle tamamlanarak sade bir süsleme elde edilmiştir. Harem bölümünde, alt katta yer alan ikinci odanın, el tornasında yapılmış zarif korkuluklu yüklüğü ve duvarları dolaşan rafın yarım daire biçimindeki süslemesi vardır. Toyhane özgün karakterini kaybettiği için sadece kitabeli şekilde olan yük dolapları süsleme açısından önemlidir.

Plan 13. Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Selamlık Bölümü

- 1) Divanhane, 2) Sofa, 3) Baş Oda, 4) Mutfak, 5) Oda, 6) Aralık,
- 7) Toyhane, 8) Mutfak, 9) Aralık, 10) Kurutmalık, 11) Oda

Plan 13.a. Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Harem Bölümü

- 12) Aralık, 13) Oda, 14) Oda

Resim 68. Mandılı evi / Kırksekizler Evi, Genel Görünüş

Resim 69. Mandılı Evi / Kırksekizler Evi. Divanhane ve Selamlık Girişi.

Resim 70. Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Dış Mutfak

Resim 71. Mandılı Evi / Kırksekizler Evi, Harem Girişi

7.14. Katalog No : 14

Konutun Adı : Sancaktar Evi / Eşkincılar Evi / Kırksekizler Evi

Konutun Yeri : Gökçe Cami Mahallesi Kültürlü Sokak No:13

Konutun Tarihi :Yaklaşık 90 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, selamlık ve harem olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.Yöresel mimaride ayaz tarafında yer alan harem bölümü bu evde farklı bir uygulama göstererek selamlık ile aynı avlu üzerine yerleştirilmiştir (Resim -72).

Mimari Özellikleri : Avlunun çift kanatlı cümle kapısı değiştirilerek demir kapı yapılmıştır. Kare planlı avlu üzerinde sol tarafta iki katlı selamlık bölümü girişin karşısında ise tek katlı harem bölümü yer alır.Merdivenin arka tarafında at örtmesi bulunur. Geniş dikdörtgen planlı divanhanenin sokak cephesine üç tane pencere açılmıştır. Sol tarafta divanhaneye açılan küçük kare planlı iki boy ve iki tane hava penceresi ile aydınlatılan yaz odası yer alır. Çift kanatlı, iki tarafında ve üst kısmında pencereler bulunan kapı, kare planlı sofaya açılır. Sofanın baş tarafına banyo eklenmiştir. Sol tarafta yer alan ilk oda sokağa baştan sona hakim konumda iki koltuk penceresi ve iki boy penceresi vardır. İkinci oda daha büyük boyutlu dört tane boy penceresi bir tane koltuk penceresi ile aydınlatılmıştır. Çift katlı yüklük ve bir tane kitap dolabı bulunur. Sağ tarafta tuvalet ve mutfak yer alır (Plan-14).

Avludan çift kanatlı kapı ile girilen tek katlı yapı dikdörtgen planlı aralığa açılmaktadır. Sağ tarafta yer alan iki tane boy penceresi ile aydınlatılan küçük, kare planlı oda çift kanatlı kapı ile aralığa açılmaktadır. Sol tarafta yer alan odaya çift kanatlı kapı ile girilir, iki boy penceresi ve yüklük bulunur.

Sol tarafta bahçe tarafında toyhane yer alır. Kare planlı toyhanenin yüklüğü ve korkulukları kaldırılmıştır. Üç tane boy penceresi ile aydınlatılır.Bir tane kitap dolabı vardır. Toyhanenin karşısında sağ tarafta mutfak yer alır. Dikdörtgen planlı mutfakta davlumbazlı ocak vardır. Mutfakta yer alan merdivenlerle alt katta yer alan yer damına inilir. Aralığın sonundan dar bir koridorla arka tarafta yer alan

banyo ve tuvalete geçilir (Plan-14a). Bu bölümde bahçeye açılan kapı iptal edilmiştir. Avludan at örtmesinin yan tarafında yer alan çift kanatlı kapı ile dış mutfağın bulunduğu arka bahçeye geçilir.

Süsleme Özellikleri : Ev, klasik düzenlemeye sahip aynalı kapılar, dolap kapakları ile çok sade bir anlayışta, fazla süslemeye gerek duyulmadan yapılmıştır. İç mekandaki sadelik ile avluda yer alan binek taşının ön yüzündeki geometrik süslemenin inceliği dikkat çekicidir.

Plan 14. Sancaktar Evi / Eşkincılar Evi / Kırksekizler Evi, Harem Bölümü

- 1) Sofa, 2) Oda, 3) Mutfak, 4) Toyhane, 5) Oda, 6) Koridor, 7) WC,
- 8) Banyo

Plan 14.a. Sancaktar Evi / Eşkincılar Evi / Kırksekizler Evi, Selamlık Bölümü

- 9) Ahır, 10) Samanlık, 11) Divanhane, 12) Oda, 13) Sofa, 14) WC,
- 15) Mutfak, 16) Oda, 17) Oda

Resim 72. Sancaktar Evi / Eşkincılar Evi / Kırksekizler Evi, Genel Görünüş

7.15. Katalog No : 15

Konutun Adı : Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi

Konutun Yeri : Güllübağ Mahallesi Asım Bezirci Caddesi No: 9

Konutun Tarihi : Yaklaşık 200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu: Yapı, yöresel mimari biçimlerine uygun olarak sokak tarafı selamlık bahçe tarafı haremlik olarak iki bölümlü şekilde yapılmıştır. Çok geniş bir aileye ait olan yapıda, harem bölümünün açıldığı ayazda müstakil biçimde yapılmış toyhane bulunan 2 tane tek katlı birimlerde mevcuttur. Ev satıldıktan sonra evin yeni sahipleri tarafından plan şeklinde değişiklikler geçirmiştir (Resim-73).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı yüksek, bir kapı ile yolgeçti ile kapatılmış küçük bir avluya girilir. Sağ tarafta yer alan çift kanatlı giriş kapısı sal taşı döşeme küçük bir merdiven başına açılır. Sol tarafta avluya bakan sal döşemeli küçük bir oda yer alır. Girişin karşısında yer alan kırma bir merdivenle üst katta yer alan küçük, dikdörtgen planlı aralığa çıkılır (Plan-15). Merdivenin üst tarafı etrafı korkuluklarla çevrilmiş ekmekliktir. Merdiven başında sağ tarafta küçük dolap yer alır. Merdiven sahanlığına açılan küçük bir tuvalet vardır. Sokak cephesinde yer alan çift kanatlı dikdörtgen planlı yaz odası selamlık bölümünün baş odasıdır. Cephe üzerinde üç tane boy penceresi ve sokağa boydan boya hakim iki tane koltuk penceresi ile aydınlatılmıştır. Çiçeklik ve yüklük vardır.

Baş odanın karşısında aralığa açılan ikinci bir oda yer alır. Tadilatlar sırasında bu odanın aralığa açılan girişi iptal edilerek, arka tarafa daha sonradan eklenen yeni binaya ilave edilmiştir. Sağ tarafta yer alan dikdörtgen planlı bölüm mutfaktır. Mutfakta büyük bir davlumbazlı ocak yer almaktadır. Aralığın ve mutfağın tavanı kallenguçlu adı verilen nakışlı düz tavanlardan önce eski Divriği evlerinde kullanılan bir örtü sistemi ile kapalıdır (Plan -15a).

Avluda yer alan harem bölümünün bulunduğu ayaza geçen ikinci kapı kaldırılmıştır. Geniş bir ayazda, sağ tarafta toyhanenin bulunduğu harem bölümü yer

alır. Yapılan tadilatlar sırasında bu bölüme ikinci bir kat ilave edilerek özgün plan şeklini kaybetmiştir. Ayaza açılan müstakil yapı ise tadilatlar sırasında bölünerek özgün plan şeklini kaybetmiştir. Sağ tarafta yer alan ilk yapı, karanlık dar bir koridora açılır. Burada kare planlı geniş bir oda vardır. Sol tarafta yer alan ikinci yapı ise dikdörtgen planlı aralığa açılır. Sağ tarafta toyhane yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri : Yaz odasının tavan göbeği ve köşebentleri bitkisel motiflerle süslenmiştir. Göbek kırmızı çuha üzerinde yer alan çiçek motifleri ile bezenmiştir (Resim -74). Sağ tarafta yer alan çiçeklik harap durumdadır. Malakari çiçekliğin tepelik kısmı stilize bitkisel bir süslemeye sahiptir. Merdiven ve ekmeklik korkulukları çift katlı bir düzenlemeye sahiptir.

Korkulukların alt bordürü yarım kemer düzenlemesi şeklinde ince su ile süslenmiştir. Aralıkta yer alan kitap dolabının kapakları üzerinde demir halkalar bulunan, kenarları geometrik biçimde farklı bir süslemeye sahiptir. Selamlık bölümünün kapıları aynalı doğramadır. Arka tarafta yer alan harem bölümünün giriş kapısı ise küçük üçgen şeklindeki geometrik parçaların çeşitli şekillerde yerleştirilmesi ile farklılık göstermektedir. Müstakil yapının dört bölümlü şekilde yapılan doğrama kapısı, büyük çivilerin üzerini kapatan kabalarla çok güzel bir işçilik gösterir (Resim -75).

Plan 15. Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Zemin Kat

1) Aralık, 2) Oda, 3) WC, 4) Toyhane

Plan 15.a. Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Birinci Kat

5) Aralık, 6) Mutfak, 7) Baş Oda, 8) Oda.

Resim 73. Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Sokak Cephesinden Genel Görünüş

Resim 74. Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Baş Oda Tavan Göbeği

Resim 75. Özcanlar Evi / Kemal Demirtaş Evi, Dolap

7.16. Katalog No : 16

Konutun Adı : Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi

Konutun Yeri : Güllübağ Mahallesi Asım Bezirci Mahallesi

Konutun Tarihi : Yaklaşık 100 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, iki katlı bir şekilde planlanmış olup geleneksel Divriği evlerinden farklı bir mimari kuruluşa sahiptir. Yöre halkının söylediğine göre asıl olarak Ermenilere ait olan bina günümüzde çok harap bir durumdadır.⁵³ (Resim-76)

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı, yüksek cümle kapısı ile dikdörtgen planlı avluya girilir. Sağ tarafta yer alan tek kanatlı giriş kapısı dikdörtgen planlı aralığa açılmaktadır. Sağ tarafta merdivenler yer alır. Aralığın başında dikdörtgen planlı, büyük bir kısmı yıkılmış olan mutfak vardır. Sol tarafta dikdörtgen planlı oda kapaklı iki tane boy penceresi bir tane hava penceresi ile aydınlatılmıştır. Pencerelelerin önünde baş tarafında gusulhane bulunan makat vardır, kallenguçlu çok güzel bir tavanla kaplanmıştır. Kapının sağ tarafında yüklük yer alır. Dolap kapağı şeklinde alçak bir kapı ile ikinci odaya geçilir. Burası iki tane hava penceresi ile aydınlatılan dikdörtgen planlı, karanlık bir odadır, mutfağa açılan ikinci bir kapısı vardır (Plan-16). Yapının en harap bölümü üst kattır. Kare planlı aralık duvarı tamamen yıkılmıştır.

Üst katta üç oda yer almaktadır. Sol tarafta yer alan küçük, kare planlı odanın avlu cephesinde iki boy, bir tane de hava penceresi bulunur. Pencerelelerin önünde, baş tarafında gusulhane yer alan makat bulunur. Sokak cephesi üzerinde yer alan diğer iki oda bitişiktir. Dikdörtgen planlı, geniş odalardan ilk başta yer alan, dört tane boy, bir tane hava penceresi ile aydınlatılmıştır, bahçeye bakan duvarının bir bölümü yıkılmış, tavanlar patlayarak korniş kısmı kırılmıştır. Duvarda yer alan çiçekliğin zemini ve konsol kısmı yıkılmıştır. Odada içinde gusulhane bulunan, etrafı korkuluklarla çevrili yüklük yer alır. İkinci oda daha iyi durumdadır. Yedi boy

⁵³ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi. (Nisan,2005,Divriği)

penceresi, bir tane koltuk penceresi ile aydınlatılan mekanda pencerelerin önünde L şeklinde makat düzenlemesi ve kapının sağ tarafında çiçeklik yer alır (Plan-16a). Avlu üzerinde dış mutfak, ahır, samanlık ve yer damı vardır. Yer damına, aralıktan merdivenin altında yer alan küçük bir kapı ile içerden geçiş sağlanır.

Süsleme Özellikleri : Plan kuruluşu olarak fazla teşkilatlı olmayan yapıda süsleme, yöresel mimarinin özelliklerini yansıtır .Süslemenin çoğu bölümü tahrip edilmiştir. Üst katta yer alan odalardaki çiçeklik, diğer yapılardan olduğundan farklıdır. Niş kısmı yerine üç tane göz yerleştirilmiştir (Resim-77). Sathi bir süsleme gösteren yalın biçimdedir. Odalarda, aşağı seki ve kilimüstü bölümleri farklı tavanlıdır. Kilimüstüne geçişte korniş yer alır. Tavan göbeği ve köşebentlerde yer alan tezyinat harap olduğu için Birkaç tane çiçek motifi dışında süsleme özelliği bulunmamaktadır.

Plan 16. Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi, Bodrum ve Zemin Kat

1) Ahır, 2) Samanlık, 3) Aralık, 4) Mutfak, 5) Oda, 6) Oda

Plan 16.a. Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi, Birinci Kat

7) Aralık, 8) Oda, 9) Oda, 10) Oda

Resim 76. Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi, Genel Görünüş

Resim 77. Palancılar Evi / Arslanburçlar Evi, Çiçeklik

7.17. Katalog No : 17

Konutun Adı : Çankayalar Evi

Konutun Yeri : Hacı Osman Mescidi Mahallesi Ortaokul Sokak No:24

Konutun Tarihi :Yaklaşık 100-120 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Harem ve selamlık olarak iki birimden oluşan yapının harem tarafı, yirmi sene kadar önce yıkılmıştır. Sokağa cephesi olan selamlık bölümü iki katlıdır (Resim-78).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı bir kapı ile dikdörtgen planlı, küçük bir avluya girilir. Giriş kapısının tam karşısında at örtmesi bulunur. Selamlık bölümü iki katlıdır. Alt katta ahır ve samanlık yer almaktadır. Sağ tarafta yer alan ahşap merdivenle dikdörtgen planlı, küçük bir divanhaneye çıkılır. Divanhaneye açılan bir oda yer alır. Köşk odası adı verilen bu odada sekiz tane boy penceresi bulunur. Odada yüklük ve pencere boyunca L şeklinde makat vardır.

Divanhaneden çift kanatlı giriş kapısı ile dikdörtgen planlı, geniş sofaya girilir. Giriş kapısının sağ ve sol tarafında dikdörtgen, uzun pencereler vardır. Üst tarafta da kapı penceresi bulunmaktadır. Sol tarafta yer alan yaz odasının kapısı çift kanatlıdır. Sokak cephesi üzerinde yer alan altı tane boy, bir tane koltuk penceresi ile aydınlatılan odada makat ve içinde gusulhane bulunan yüklük bulunmaktadır. Sol tarafta yer alan dikdörtgen planlı küçük odanın iki tane penceresi, iki kapaklı içinde gusulhane bulunan, üzeri kerevet biçiminde düzenlenmiş yüklüğü vardır. Yüklüğün yan tarafı kitap dolabıdır. Üçüncü oda ise dikdörtgen planlı, geniş bir odadır. İki tane boy, bir tane hava penceresi ve içinde gusulhane bulunan yüklük yer alır. Sağ tarafta yer alan ilk bölüm özgün plan şemasında odadır. Daha sonraki tadilatlarda mutfağa dönüştürülüp, tuvalet ve banyo eklenmiştir. Sofanın baş tarafı, boydan boya yüklük şeklindedir (Plan-17).

Süsleme Özellikleri : Çankayalar evi, yalın bir süsleme biçimi sergiler. Ahşap süslemenin kullanıldığı yapıda, yaz odasında yer alan düz tavandaki küçük göbek üzerindeki yapraklar ve köşelerdeki üçgen köşebentlerin bitkisel süslemesi

uyum içindedir. Kitabeli şekildeki, üç bölümlü yüklük kapaklarının bir tarafı kitap dolabı olarak, diğer tarafı göz biçiminde, açık şekilde düzenlenmiştir. Giriş kapısı ve oda kapıları aynalı biçimde doğrama kapıdır. Dış cephede, boy pencereleri üzerinde yer alan ahşap alınlık dikkati çekmektedir.

Plan 17. ankayalar Evi, Selamlık Bölümü

1) Divanhane, 2) Oda, 3) Sofa, 4) Mutfak, 5) Oda, 6) Oda, 7) Oda, 8) Ahır

Resim 78. ankayalar Evi, Genel Gorunüş

7.18. Katalog No : 18

Konutun Adı : Çerçioğulları Evi

Konutun Yeri : Hacı Osman Mesciti Mahallesi No:18

Konutun Tarihi : Yaklaşık 100-120 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Çift kanatlı cümle kapısı ile kare planlı bir avlu üzerinde tek katlı olarak yapılan Çerçioğulları Evi, plan kuruluşu bakımından şehir evi özelliği göstermektedir. Zamana direnerek günümüze gelebilmiş özgün plan karakterini kaybetmeyen geleneksel Divriği evlerinin ender örneklerden biri olan yapı, harap durumdadır (Resim-79).

Mimari Özellikleri : Sağ tarafta yer alan küçük, dikdörtgen planlı örtme üzerine açılan giriş kapısı ile kare planlı aralığa girilir. Sağ tarafta yer alan kapı sokak cephesi üzerinde yer alan, yıkılmış odaya açılmaktadır. Bu oda, daha sonradan ilave edilmiştir. Girişin karşısında, iki tane şevli hava penceresi ile aydınlatılan kış odası yer almaktadır. Tam ortada yaşmaklı ocak bulunmaktadır. Daha sonradan iptal edilmiştir. Duvar yüzeyinde malakari süslemenin bir bölümü vardır. Ocağın iki tarafında kitap dolabı ve aşağı seki üzerinde iki kapılı içinde gusulhane bulunan yüklük yer alır. Yapının üzerinin toprak damla örtülü olması nedeniyle, göbekli ahşap tavanı zaman içinde su almıştır, çökmek üzeredir.

Aralıkta sol tarafta bulunan toyhane ise diğer bölümlere göre daha iyi korunmuştur. Dikdörtgen planlı aşağı seki, sal taşı döşelidir. Kürsübaşı iptal edilen toyhane bölümleri korkuluk yerine, sanduka ile çevrilidir. Kilimüstünde yer alan, üst tarafı kerevet, alt tarafı odunluk biçiminde dolaplı, dört kapaklı yüklük yer almaktadır. Üç tane kapaklı boy penceresi ve iki tane şevli hava penceresi ile aydınlatılan mekan loş ve serindir. Dikdörtgen planlı mutfığa aşağı sekiden girilir. Davlumbazlı bir ocağın ve bir dolabın yer aldığı mutfak üç tane şevli hava penceresi ile aydınlatılır. Mutfaktan kilere geçilir. Kilerden ise avluda yer alan ahır ve samanlığa içerden geçiş açılmıştır (Plan-18).

Süsleme Özellikleri : Çerçioğulları evinin tavanları, dolap ve yüklük kapakları, kapıları yöresel mimarinin sahip olduğu sade bir süslemeyi yansıtmaktadır. Kış odasının düz tavanını, küçük stilize yaprak motifleri ile bezenmiş küçük bir göbek, bitkisel kıvrımlı kompozisyonlardan oluşan üçgen köşebentler tamamlamıştır. Ocağın duvar yüzeyinde kalan malaraki süslemesinde, göbekteki yaprak motiflerinin daha büyük formda olanlarının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yüklük ve dolapları aynalı biçimde doğramadır. Toyhane yüklüğü ise kitabeli kuşaklı kapaklar ile örtülüdür (Resim-80).

Plan 18. Çerçioğulları Evi

1) Aralık, 2) Oda, 3) Toyhane, 4) Mutfak, 5) Kiler, 6) Samanlık, 7) Ahır

Resim 79. Çerçioğulları Evi, Genel Görünüş

Resim 80. Çerçioğulları Evi, Toyhane Yük Dolapları ve Tar

7.19. Katalog No : 19

Konutun Adı : Abdaloğulları Evi

Konutun Yeri : İmamoglu Mahallesi Öz Sokak No:6

Konutun Tarihi : Yaklaşık 180 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Dik bir yokuşun başında yer alan ev, iki katlı şekilde, çok birimli olarak harem ve selamlık bölümlerinden oluşan geniş bir yapıdır. Yapı, geçirmiş olduğu tadilatlar nedeniyle özgün plan şeklini koruyamamıştır (Resim-81).

Mimari Özellikleri : Avluya çift kanatlı giriş kapısı ile girilir. 12 basamaklı dar bir merdivenle küçük, kare planlı divanhaneye çıkılır. Burada bulunan çift kanatlı giriş kapısı, orta sofaya açılmaktadır. Sağ tarafta dikdörtgen planlı ilk oda yer alır. Odada sağ tarafta içinde gusulhane bulunan yüklük vardır. İkinci oda daha küçük boyutlarda, dikdörtgen planlı kış odasıdır. Sokak cephesine bakan pencerenin olduğu yerde bulunan yaşmaklı ocak iptal edilmiştir. Sofanın başında yer alan büyük mekan ise baş odadır. Baş oda sokağa hakim konumda sekiz tane boy penceresi ile aydınlatılmaktadır, yüklüğü vardır. Kış odasında olduğu gibi burada da yer alan ocak, iptal edilip yerine pencere açılmıştır. Sol tarafta yer alan, mutfak olarak kullanılan bölüm, özgün plan şeklinde bulunmamaktadır.

Tadilatlar sırasında harem bölümünün üst kısmı, divanhaneden açılan giriş kapısı ile ayrı bir daire biçimine dönüştürülmüştür. Toyhane bölünerek mutfak yapılmış ve plan şekli tamamen bozulmuştur. Toyhaneye açılan asıl mutfak ve bir oda vardır. Toyhaneden aralığa geçilir. Aralıkta, kiler ve bahçeye hakim konumda geniş bir oda yer alır. Aralıktaki merdivenler, alt kat ile içerden bağlantıyı sağlar (Plan-19). Avludaki çift kanatlı orta kapı ile harem tarafının girişinin olduğu ayaza ulaşılır. Harem bölümünde de üst katta olduğu gibi toyhane ve mutfak bulunur. Toyhane tadilatlar sırasında bölünerek iki oda halini almıştır.(Plan-19a). Burada yer alan dış mutfak yıkılmıştır.

Süsleme Özellikleri : Yapının dış cephesinde yer alan ampir dönem özelliği gösteren üçgen alınlıklı saçaklar, geniş konumlu şekilde dik bir yokuşun başında yer alan yapıya hareket kazandırmıştır. Tadilatlar nedeniyle iç mekanın en dikkat çekici yönü olan yaşmaklı ocaklar iptal edilmiştir. Bu nedenle iç mekan çok sadedir. Dikdörtgen çerçevelerden oluşan aynalı biçimdeki yüklük kapakları, kapılar ve toyhane yüklüğündeki geometrik motifleri iç mekanda süslemenin var olduğu bölümlerdir (Resim-82)

Plan 19. Abdaloğulları Evi, Harem Bölümü

1) Toyhane, 2) Mutfak, 3) Aralık

Plan 19. Abdaloğulları Evi, Selamlık Bölümü

4) Divanhane, 5) Aralık, 6) Oda, 7) Oda, 8) Oda, 9) Toyhane, 10) Mutfak,
11) Oda, 12) Aralık, 13) Kiler, 14) Oda

Resim 81. Abdaloğulları Evi, Genel Görünüş

Resim 82. Abdaloğulları Evi, Toyhane Yük Dolapları ve Mutfak Girişi

7.20. Katalog No : 20**Konutun Adı :** Decdelioğlu Evi / Arabacılar Evi**Konutun Yeri :** İmamoğlu Mahallesi Dağ Yolu Numara 34**Konutun Tarihi :** Yaklaşık 100 senelik**Konutun İnceleme Tarihi :** Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Konut, Decdelioğlu ailesi tarafından yaptırılıp, 1933 tarihinde Akçadağ ailesine satılmıştır. Ahır, samanlık, dış mutfak, toyhane, mutfak, kış odası ve yaz odası birimlerinden meydana gelmektedir. 1938 tarihinde Divriği demiryolunun yapımı sırasında malzemeleri taşıyan araçların üst taraftaki yolu kullanması nedeniyle yol tarafı, taş istinat duvarları ile kapatılmıştır. Yapı, oldukça eğimli bir arazi üzerinde tek katlı olarak kurulmuştur. Arazi şartları nedeniyle klasik avlu karakteri göstermeyen yapıda, giriş kapısından L biçimli kaldırım döşeli bir alana girilir. Uzun tarafta ahır, kısa tarafta ise samanlık ve teras bulunur. Girişin ön kısmı, alt taraftan taş duvarlarla desteklenip, bahçeye doğru taşan teras biçiminde düzenlenerek, yer kazanılmıştır (Resim 83-84).

Mimari Özellikleri: Plan kuruluşu, kare planlı bir aralık üzerinde şekillenmiştir. Sağ tarafta küçük bir koridor üzerinde yaz ve kış odası vardır. Yaz odası, bahçeye bakan üç pencerele, ferah bir mekandır. Arazinin uygun şekilde değerlendirilmesi sonucu mekan, bütün bahçeye hakim konuma sahiptir. Kış odası ise küçük kare planlı bir bölümdür. Tek hava penceresi ile aydınlatılan odanın boy pencereleri daha sonraki tadilatlarda açılmıştır. Girişin karşısında toyhane, sol tarafta ise dış mutfak bulunur. Toyhane dört ana dikme üzerine kurulan klasik şemaya sahiptir. Üç tepe penceresi ile aydınlatılan toyhaneye, daha sonradan bir kapı açılarak yan tarafa banyo eklenmiştir.

Ocaklığın plan şemasında ki yeri, bu yapıda yer değişirmiştir. Çoğunlukla aşağisekiye açılan ocaklık Arabacılar Evinde, arka tarafa yerleştirilmiştir ve kapısı kilimüstüne açılmaktadır. Yapıyı korumak için örülen taş duvarlardan dolayı kapanan hava pencereleri, nedeniyle ocaklık karanlıktır. Dikdörtgen planlı toprak döşeme olan bölümde, sağ tarafta orta büyüklükte dolma tipi davlumbazlı bir ocak ve iki yanında ahşap kapaklı dolaplar yer alır. Mutfaktan samanlığa içerden geçişi

sağlayan bir kapı açılmıştır. Aralıkta sol tarafta bulunan dış mutfak geçirdiği tadilatlarla günümüzde de mutfak olarak değerlendirilmiştir. (Plan-20).

Süsleme Özellikleri : Yapının plan tipi gibi süslemeleri de sadedir. Toyhanede, dört kapaklı, üzeri muşabaklı yüklük ve dört duvarı dolaşan, köşeleri lambalık olarak düzenlenmiş izarlar ve cağlar ahşap süsleme gösteren bölümlerdir. Ocaklıkta yer alan iki kapaklı dolapta, basit süslemesi ile yapıdaki sınırlı sayıdaki süslemelerdendir.

Plan 20. Decdelioğlu Evi / Arabacılar Evi

- 1) Ahır, 2) Samanlık, 3) Teras, 4) Aralık, 5) Mutfak, 6) Oda, 8) Toyhane,
- 9) Mutfak

Resim 83. Decdelioğlu Evi / Arabacılar Evi, Genel Görünüş

Resim 84. Decdelioğlu Evi / Arabacılar Evi, Teras

7.21. Katalog No : 21

Konutun Adı : Özyıldırımlar Evi

Konutun Yeri : Kalealtı Mahallesi No:6

Konutun Tarihi : Yaklaşık 200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Özyıldırımlar Evi, kışlık ev olarak yapılmıştır. Divriği'de bağa taşınma adetinin olduğu dönemlere ait olması ve kışlık ev mimarisini göstermesi bakımından önemlidir (Resim-85).

Mimari Özellikleri : Mimari plan şekli bozulmamış olan yapı, selamlık ve harem uygulamasına bağlı olarak tasarlanmış olup ahır, samanlık, tuvalet, örtme, avlu, ekmeçlik birimlerinden oluşmaktadır, toprak damlıdır. Ön taraf, iki katlı selamlık, arka taraf ise tek katlı harem olarak düzenlenmiştir. Yapı, üst giriş ve alt giriş olmak üzere iki girişe sahiptir. Kanatlı kapı ile küçük, kare planlı, kaldırım taşı döşeli avluya girilir. Sol kısım, alt tarafı ahır, üst tarafı oda olarak iki katlı düzenlenen selamlık kısmıdır.

Cümle kapısının karşısındaki merdivenlerle üst kata çıkılır. Burada divanhane karakteri göstermeyen küçük, kare planlı ayakcakaşısı yer alır. Tek kanatlı üst giriş kapısı sal taşı döşeli, dikdörtgen planlı bir aralığa açılır. Aralığın sağ tarafı, toyhane ile aralığı bölen sağır bir duvardır. Sol tarafta ise selamlık olarak tasarlanmış küçük bir oda bulunmaktadır. Açık bir şekilde düzenlenen odanın kapısı yoktur. Kapının bulunmamasında, odanın ve aralığın küçük olması, yüklük kısmı aralığa taşan dolabın fazla yer kaplamasından dolayı, kalabalık yaparak mekanı daraltmasına engel olmak amacıyla açık giriş uygulaması yapılmış olduğu düşünülebilir. Giriş kısmı sağ tarafta iki kapaklı yük dolabıyla, sol tarafta ise iki kat biçiminde dolap yüksekliğinde çağlarla sınırlandırılarak belirlenmiştir. Oda evin en aydınlık bölümüdür, sokağa ve avluya bakan dört boy penceresi bulunmaktadır. Odanın ok tavanlı üst örtüsü üzerinde iki tane omca damgası görülmektedir. Sokak cephesinde yer alan pencerelerin ön tarafında makat bulunmaktadır. Makatın sağ köşesine gusülhane yerleştirilmiştir. Giriş kapısının tam karşısındaki dolap kapağına benzer, küçük kapı ile aralıktan mutfağa geçilir. Kapı, küçük kare planlı sal taşı

döşeli aşağı sekiye açılır. Aşağı sekiye göre az bir yüksekliği olan mutfak döşemesi, “daban” adı verilen toprak döşemedir. Mutfak, dikdörtgen planlı bir düzenlemeye sahiptir. Sokak cephesine bakan duvarda yer alan iki küçük aydınlatma penceresinden sağ tarafta olanı, daha sonra ev sahipleri tarafından genişletilerek boy penceresi halini almıştır. Kuzey duvarı üzerinde köşede davlumbazlı, iki gözlü ocak bulunmaktadır. Ocağın yan tarafında, çamlık olarak kullanılan derin bir duvar nişi vardır. Duvarlardaki çift sıra halindeki terek düzenlemesi zaman içinde kaldırılmıştır. Tereklerin oturduğu ağaç ayaklardan izleri anlaşılmaktadır.

Avluda sağ tarafta ahır kapısı ile simetrik olan bölüm tuvalettir hemen yanında yer alan, kapısı örtmeye açılan kısım ise samanlıktır. Örtmenin avluya bakan tarafı açık bırakılmış korkulukla ile çevrilmemiştir. Örtmeye açılan sol taraftaki kapı toyhanenin bulunduğu tek katlı bölüme açılan alt giriş kapısıdır. Örtmeden bir basamak yükseklikteki giriş kapısı sal taşı döşeli aralığa açılır. Kapının tam karşısında “köşk” adı verilen duvara bağlı ayaklar üzerine oturtulmuş üzerine küpler dizilen erzak köşkü bulunur. Köşkün önünde “ün” adı verilen 2-2,5 m derinlikte peynir tereyağı gibi gıda maddelerinin saklandığı bölüm vardır.

Yapının bütün bölümleri gibi aralıkta ok tavanlıdır. Ev sahipleri tarafında yakın bir zamanda açılmış avluya bakan havalandırma penceresi ile aydınlatılmıştır. Aralıkta sağ tarafta dış ocaklık bulunmaktadır. Sol tarafta ise toyhane bulunur. Aralıktan bir basamak yükseklikte ki kapı ile sal taşı döşeli kare planlı aşağı sekiye girilir. Sağ tarafta küçük bir suluk yer alır. Kapının tam karşısında bulunan bir basamakla kilimüstüne çıkılır. Toyhane, ana taşıyıcı üç dikme üzerine kurulmuştur Aynı zamanda kilimüstü ve kürsübaşı bölümlerini cağlarla birlikte ayıran bu dikmeler yukardan atılan “tar” adı verilen ahşap kuşakları birbirine bağlamaktadır. Tar geceleri kıyafetlerin asıldığı, yeni gelinlerin “boy” adı verilen çeyizlerinin sergilenmesini için kullanılır. Alçak bir seki ile kürsübaşına çıkılır .Kürsü başında iki hava penceresi ve merdiven başına bakan bir boy penceresi vardır.Uzun yıllar önce kürsü masası kaldırılarak kürsü iptal edilmiş ve soba ile ısınma sağlanmıştır. Kilimüstünün uzun tarafında dört kapaklı yüklük bulunur. Evi yaptıran kişinin vefatı üzerine yapı tam olarak bitirilememiştir. Yük dolabının kapakları takılmış

Fakat arka tarafta bulunan kilere taşıntı yapan yüklük kısmı kapatılarak dolap tamamlanamamıştır. Yüklüğün yan tarafındaki tam ortada yer alan kısa ve dar kapı ile kilere geçilir (Resim-86). Kiler uzun dikdörtgen planlıdır döşeme tabandır.. Küçük bir hava penceresi ile aydınlatılan kilerde iki tane erzak köşkü bulunur. Daha sonra ev sahibi tarafından yan taraftaki bahçeye geçişi kolaylaştırmak için küçük bir kapı açılmıştır. Yüklüğün ön tarafında yer alan üç basamaklı merdivenle mutfağa çıkılır (Plan-21).

Süsleme Özellikleri : Yapı, süsleme bakımından çok yalındır.Eski Divriği toyhanelerinin geleneksel bütün süsleme unsurlarına sahip olan yapı, kürsübaşında yer alan cağları, gövdesi sekizgen biçimli olduğu için “cumbalı dikme” adını alan başlık ve ayaktan oluşan ana dikmeler ile klasik bir süsleme özelliği gösterir. Dikmeler kirişe bağlanırken dış bükey olarak keserle iki sıra keskin hatlı bir süsleme yapılmıştır. Dikme başlıklarında büyük çivileri kapatmak amacıyla kabara yapılarak estetik bir görünüm sağlanmıştır Oda ile aralığı bölmek için çift sıra biçimde yükseltilmiş cağ düzenlenmesi uygulanmıştır. Mekanda yer alan boy pencerelerinin hemen üzerini dolaşan ucu zarif bir şekilde kıvrımlı bir süsleme gösteren izarlar tahribata uğramıştır, köşeleri lambalık olarak düzenlenmiştir (Resim-87). Çift kanatlı kanatlı kapı sövesinin üç tarafında yer alan yarım kemer süslemesi yapının sade süsleme özelliklerini oluşturur (Resim-88).

Plan 21. Özyıldırımlar Evi.

- 1) Ahır, 2) Aralık, 3) Oda, 4) Mutfak, 5) Toyhane, 6) Kiler, 7) Aralık,
- 8) Ekmeklik.

Resim 85. Özyıldırımlar Evi, Genel Görünüş

Resim 86. Özyıldırımlar Evi. Mutfak Girişi, Yüklük ve Kiler Girişi

Resim 87. Özyıldırımlar Evi, İzar Süslemesi

Resim 88. Özyıldırımlar Evi, Oda Kirişi Üzerinde Yer Alan Omca Damgası

7.22. Katalog No : 22**Konurun Adı :**Sayarlar Evi**Konurun Yeri :** Nuri Demirağ Cad. Sayarlar Sok. No: 15**Konutun Tarihi :** Yaklaşık 100 – 150 senelik.**Konutun İnceleme Tarihi :** Nisan 2005

Konutun Bugünkü Kullanımı :Yapı, Divriği’de günümüze ulaşabilmiş kış evlerinden biridir. Toprak damlıdır, girişin ön tarafı kiremit saçakla örtülmüştür. İki katlı plan şekline sahip olan yapının zemin katı, ahır ve samanlıktır. Yapı günümüzde oldukça harap durumdadır, giriş kısmı ve merdivenleri tamamen yıkılmıştır (Resim-89).

Mimari Özellikleri :Çift kanatlı kapı ile küçük bir avluda, at örtmesi, ahır ve samanlık bulunur. Birinci katta, avlu cephesi boyunca uzanan dikdörtgen planlı geniş bir divanhane yer alır. Divanhaneye açılan yazlık oda vardır. Giriş kapısı ile küçük bir aralığa geçilir. Aralıkta sol tarafta baş oda, sağ tarafta iç içe geçmiş üç tane oda vardır. Yapının giriş kısmı yıkıldığı için ayrıntılı bir inceleme yapılamamış ve plan şekli çizilememiştir.

Süsleme Özellikleri: Yapıda klasik süsleme özelliklerinden olan çiçeklik ve ocaklar bulunmaktadır (Resim-90). Kapı ve duvar kapakları aynalı doğramadır.

Resim 89. Sayarlar Evi, Genel Görünüş

Resim 90. Sayarlar Evi, Çiçeklik

7.23.Katalog No : 23

Konutun Adı : Alanlı Evi

Konutun Yeri : Karayusuf Mahellesi No:9

Konutun Tarihi : Yaklaşık 175 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Kullanımı : Yapı, harem ve selamlık birimlerinden oluşan geniş bir plana sahiptir(Resim-91). Selamlık bölümünde süsleme yoğun biçimde kullanılmıştır Geleneksel Divriği evlerinde ilk kez uygulanan harem sofasında yer alan köşk bölümü ise eski yapı tarzları ile mimarideki yeni etkilerin bir arada kullanılması bakımından önemli bir yeniliktir.

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı cümle kapısı buğday ambarlarının yer aldığı yolgeçti ile avluya bağlanır. Avluda sağ tarafta selamlık, ahır, samanlık ve ayaza geçişi sağlayan orta kapı bulunur. Günümüzde harap durumda olan selamlık dairesinin merdiven uzantısında etrafı korkuluklarla çevrili divanhane zemininden bir basamak yükseklikte tamamen avluya ve bahçeye hakim konumda yer alan köşk bulunur.(Resim-92) Geniş dikdörtgen planlı divanhane sal taşı döşemedir, ahşap bir tavanla örtülüdür.

Divanhaneden tek kanatlı bir giriş kapısı ile aralığa geçilir. Sal taşı döşemedir, çitakari bir tavanı vardır. Aralık avlu cephesi üzerinde yer alan dıştan kapaklı demirli bir boy penceresi ile aydınlatılır. Sağ tarafta kış odası yer alır. Bu mekan üç tanesi divanhaneye diğer üç tanesi de sokağa açılan toplam altı tane ahşap kapaklı lokmalı demirli boy penceresi yer alır. Dikdörtgen planlı mekanda, sol tarafta aşağı seki kısmında alt kısmı dolap olarak düzenlenmiş içinde gusulhane yer alan etrafı korkulukla çevrili yüklük vardır. Alçak bir seki ile çıkılan kilimüstü bölümünde zemin ahşap döşemedir. Mekanın üç tarafını dolaşan U biçiminde makat bulunur.Makat başı sanduka ile bitirilmiştir. Makat üzerinde kapı hizasında yaşmaklı bir ocak her iki tarafında küçük kitap dolapları yer almıştır.

Odada yer alan üçüncü kitap dolabı, yüklüğün hemen yanındaki duvarda bulunur kapağı düşmüştür. Kış odası nakışlı bir tavanla örtülüdür.Fakat çatının

akması sonucu rutubet alarak tavan patlayarak harap olmuştur. Aralığa açılan sol taraftaki ilk bölüm bahçeye ve avluya hakim konumda bulunan baş odadır. Yedi tane lokma demirli boy penceresi, bir tane koltuk penceresi, iki tane revzenli tepe penceresi ile aydınlatılan ferah bir mekandır. Aşağı sekide çiçeklik bulunmaktadır. Sağ ve sol tarafı sanduka ile kapatılmış alçak bir seki ile ahşap döşemeli kilimüstüne çıkılır. Kare planlı kilimüstünde pencere önü makat olarak düzenlenmiştir. Nakışlı tavanla örtülü olan mekanın ahşap tavanı diğer odaya göre daha iyi korunmuş durumdadır. Aralıkta sol tarafta yer alan ikinci kapı boşluğa açılan sağır bir kapıdır. Aralığın baş tarafında cihannümaya çıkışı sağlayan kırma ahşap bir merdiven yer alır. Merdiven altı dolap olarak düzenlenmiştir. Dolabın aralığa bakan tarafına iki tane göz yerleştirilmişti (Plan-23).

Avludan orta kapı ile ayaza geçilir. Ayazda sağ tarafta tek basamakla çıkılan etrafı korkulukla çevrili dikdörtgen biçiminde sal taşı döşeme geniş bir örtmeye çıkılır (Resim-93).Örtmenin sonunda sağ tarafta bulunan çift kanatlı kapı ile harem sofasına girilir. Alanlı Evi harem bölümü, klasik Divriği evlerinden farklı bir görüntü sergiler.İç mekanların açıldığı küçük aralık şeklindeki sofanın boyutları genişleyerek baş tarafına iki basamakla çıkılan köşk yerleştirilmiştir. Sağ ve sol tarafı korkulukla kapatılmış olan köşkte pencere önü makat olarak düzenlenmiştir.Bir tane boy iki tanede koltuk penceresi ile aydınlatılmıştır. Bu yeni uygulamada ailenin başta İstanbul olmak üzere dış bağlantılarının güçlü olması etkilidir.⁵⁴ Sofada sağ tarafta giriş kapısının tam karşısında toyhane yer alır.

Toyhanenin alt tarafı ahır-samanlık birimleri olduğundan iki katlı bir düzenleme gösterir. Günümüzde üç tane boy penceresi ile aydınlatılan mekanın pencereleri tadilatlarda değiştirilmiştir. Kare biçimli sal taşı döşeli aşağı sekiden bir basamakla kilimüstüne çıkılır. Bu bölümde boydan boya uzanan dört kapaklı üzeri kerevet biçiminde düzenlenmiş yüklük yer alır. Yüklüğün sol tarafında yer alan ilk kapı sonradan ilave edilen tuvalet ve banyo birimleri bulunur. Kapak görünümündeki ikinci kapı ise selamlık bölümü ile içerden bağlantıyı sağlamak

⁵⁴ Cemil Demirkale ile yapılan röportaj sonucunda elde edilen bilgi. (Nisan,2005,Divriği)

amacıyla kullanılan dar koridora açılır. Bu koridor avluda sahantaşına açılan kapıya bağlanır. Toyhane dört tane ana dikme üzerine kurulmuştur. Kürsübaşı bölümünde kürsü iptal edilmiştir fakat ahşap korkulukları bozulmamıştır (Resim-94). Aşağı sekiden mutfağa geçilir. Mutfak örtmeye açılan iki boy ve iki tanede tepe penceresi ile aydınlatılır. Sofada sağ tarafta yer alan ikinci bölümde iç içe açılan iki oda yer almaktadır. Sol tarafta yer alan oda ise yaz odasıdır. Tadilatlar sırasında değiştirilen dört tane boy penceresi ayaza ve bahçeye hakim konumdadır.(Plan-23a)

Süsleme Özellikleri:Alanlı Evi selamlık bölümünün tavanları ,çiçeklik ve ocağı süsleme tezyinatı bakımından önemlidir. Divanhane tavanı çökürtme nakışlı tavadır.Dıştaki ahşap bordür sade bırakılmıştır. Tavanın orta kısmında kare biçiminde yıldız bölümü iki başında da dikdörtgen panolar yer alır. Yıldız bölümünün tam ortasındaki tavan göbeği düşmüştür. Baklava biçiminde bir süsleme ile tezyin edilmiş orta bölümde motifler dairesel şekilde dizilerek büyük bir yuvarlak oluşturulmuştur. Yuvarlak zeminin etrafını kıvrımlı ince bir bordür dolaşmıştır. Dört tarafındaki köşebentlerin zemini zikzaklı ince bir su ile kare biçiminde çitakari bir süsleme ile tezyin edilmiştir. İki baştaki dikdörtgen panoların dış bordürü baklava dilimleri ile zenginleştirilmiştir. Panoların yüzeyinde tam ortaya büyük bir baklava formu oturtulmuş. Dört köşesine daha küçük baklavalalar yerleştirilmiştir. Merkezdeki baklavanın iki yanına uzatılmış lale formlarının ters yerleştirilmesi sonucu baklava biçiminde düzenlenmiştir. Aynı düzenleme ile baklava formlarını çevreleyen ikinci bir bordür yapılmıştır. Zemin boşluk bırakılmayacak biçimde küçük baklavalalar ile bezenmiştir (Resim-95)

Kış odasında yer alan çökürtme işlemeli tavan tutmaçlı adı verilen tüm yüzeyi çiçek motifleri ile bezeli biçimdedir. Günümüzde harap durumda olan tavanın çok az bir bölümünden tezyinatını anlaşılabilir. En dıştaki bordür sade bırakılmıştır. İkinci bordür baklava dilimleri ile süslenmiştir. En içteki üçüncü bordür ise köşeleri sivrileştirilmiş iri damla motiflerinin aralarının çiçek motifleri ile bezenmesiyle oluşan bir süslemeye sahiptir. Düz tahta tavan tamamen küçük karelerin tam ortasına dört yapraklı küçük çiçekler yerleştirilerek kaplanmıştır. Çiçeklerin tam ortasına çivi yerlerini kapatmak için minik demir kabaralar

yerleştirilmiştir. Bitkisel kıvrımlı stilize bir süsleme gösteren köşebentlerin iki tanesi düşmüş diğer ikisi sağlamdır. Kış odasındaki malakari yaşmaklı ocak Divriği evlerindeki alçı tezyinatın güzelliğini gösteren önemli örneklerden biridir(Resim-96). Makat üzerinde yer alan ocağın koltuk kısmı kıvrımlı bir şekilde bitirilmiştir. Alçı silmelerle beş bölüme ayrılan yaşmak yüzeyinde ortada yer alan yuvarlak zeminin etrafı plastik bir süsleme gösteren yaprak motifleri ile bezenmiştir. Sağ ve sol taraflar üzüm salkımları ve kıvrılmış dallardan sarkan yarım çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Yaşmağın tam ortasında yer alan tezyinatlı bölümü ince iki alçı silme sonlandırılmıştır. Bu silmelerin sağ ve sol tarafına tekrar yarım çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Yaşmağın bitimindeki yer alan duvar yüzeyinde devam eden plastik alçı süslemeye geçişi sağlayan iki tane başta iki tanede ortada yer alan düğümlü kıvrımlardan oluşan silmeden sonra duvar yüzeyinde tam ortada büyükten küçüğe doğru ilerleyen araları alçı bileziklerle bölünmüş üzeri yapraklar ve çiçeklerle stilize edilerek en üstü tepelik biçiminde tamamlanan baca biçiminde alçı süsleme devam etmiştir.Bu süslemenin etrafında yer alan kıvrılmış iri akantus yaprakları, üzüm salkımları, çiçekler ve şamdan motifleri ile kompozisyon zenginleştirilmiştir.

Yaz odasının tavanı süsleme açısından divanhane tavanı ile benzerlik göstermektedir. Çökürtme yıldız tavan baklavalı tezyinatlı bir süslemeye sahiptir. Zemin stilize bitkisel motiflerle doldurulmuş etrafı ajurlu bir kulaklıyla çevrilmiş dış bükey göbek yer alır.Dıştaki iki bordür sade bırakılmıştır. İçteki bordür kısa kenarı kıvrımlı bir bordürle yuvarlatılarak tamamlanmış dikdörtgenlerin içinde yer alan baklava dilimlerinden oluşan bir süsleme gösterir. Tavan zemininde göbeğin etrafında büyükten küçüğe doğru üst üste yerleştirilen baklava formları dairesel bir şekilde dizilerek büyük bir yuvarlak oluşturulmuştur.Yuvarlağın çevresi dilimli ince bir kulaklı ile çevrelenmiştir. Dört taraftaki köşebentlerde sathi bir bitkisel süsleme dolaşır. İki başta yer alan ince uzun dikdörtgen panoların yüzeyi kareye yakın küçük baklavalara ile bezenmiş çitakari biçimdedir (Resim97).Yaz odasında kilimüstüne geçişteki konsol silmede aynı kökten çıkan biri uzun diğeri kısa iki tane stilize edilmiş kıvrık yaprak süslemesi ile bezelidir.

Yaz odasında yer alan çiçeklik mekandaki tek alçı süslemedir. Zemini niş biçimindeki çiçekliğin konsolu geç dönem barok motiflerinden olan dışbükey biçimde ağzı lale formlu vazoye oturmaktadır. Sağ ve sol tarafta yer alan gözlerin üzerinde stilize edilmiş sathi yaprak ve lale motifleri bulunur. Nişin taç kısmında yer alan toplanmış perde formları uçlarında lale biçimli sarkıtlarla bitirilmiştir. Tacın üst tarafından başlayıp tavan bağdadisinde tepelik biçiminde son bulan duvar yüzeyindeki iri plastik süsleme kıvrımlı iri yapraklar, çiçekler, akantus yaprakları, şamdan formları ile zengin bir süsleme gösterir. Çiçekliğin sol tarafında alçıdan dışbükey iki tane göz, sağ tarafında ise kapaklı bir kitap dolabı yer almaktadır (Resim 98). Yapıda yer alan oda kapılarının hepsi dikdörtgen panolara bölünmüş aynalı doğrama kapı olup dolap kapaklarında aynı biçimdedir. Yüklük dolaplarının kapakları ise kitabeli biçimde yapılmıştır.

Plan 23. Alanlı Evi, Selamlık Bölümü

1) Divanhane, 2) Aralık, 3) Kış Odası, 4) Yaz Odası, 5) Aralık, 6) Cihannuma

Plan 23a Alanlı Evi, Harem Bölümü

7) Örtme, 8) Sofa, 9) Toyhane, 10) Mutfak, 11) Oda, 12) Oda

Resim 91. Alanlı Evi, Arka Cephe Genel Görünüş.

Resim 92. Alanlı Evi, Merdiven ve Divanhane.

Resim 93. Alanlı Evi, Örtme ve Harem Girişi.

Resim 94. Alanlı Evi, Toyhane

Resim 95. Alanlı Evi, Divanhane Tavanı

Resim 97. Alanlı Evi, Yaz Odası Tavanı

Resim 96. Alanlı Evi, Kış Odası Yaşmaklı Ocak

Resim 98. Alanlı Evi, Yaz Odası Çiçeklik

7.24. Katalog No : 24**Konutun Adı :** Çavuşoğlu Evi**Konutun Yeri :** Karayusuf Mahallesi No:147**Konutun Tarihi :** 150-200 senelik**Konutun İnceleme Tarihi :** Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Çift kanatlı cümle kapısının açıldığı avluda yer alan sağ taraftaki Çavuşoğlu Evi, selamlık ve harem bölümlerinden meydana gelir. Selamlık bölümü iki katlıdır. Zemin kat ahır ve samanlıktır, harem tek katlıdır (Resim-99).

Mimari Özellikleri : Avludan 12 basamaklı ahşap bir merdivenle korkuluklarla çevrilmiş sal taşı döşeme olan L biçiminde geniş bir divanhaneye çıkılır (Resim-100). Divanhanenin sol tarafında tuvalet yer alır. Sağ tarafta yer alan tek kanatlı giriş kapısı dikdörtgen planlı selamlık aralığına açılır. Aralıkta yer alan bacası cephe üzerinde belirtilmiş ocak iptal edilmiştir. Tam karşıda yer alan oda yaz odasıdır. Sokak cephesi üzerinde kapaklı demirli beş tane boy bir tane koltuk penceresi ile aydınlatılmıştır. Aşağı sekide iki kapaklı içinde gusulhane bulunan yüklük ve ahşap konsollu suluk bulunur. Alçak bir seki ile kilimüstüne geçilir. Pencereilerin önünde L biçiminde makat vardır. Aralığa açılan ikinci oda, evin en büyük odasıdır, mekan dört dikme üzerine kurulmuş nimsekili baş odadır. İki tane hava penceresi ve üç tane kapaklı boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Sokak cephesi üzerinde yer alan pencereilerin ortasında yaşmaklı ocak vardır (Resim-101).

Cephe üzerinde baca çıkıntısı yer alır. Kare planlı geniş aşağısekide iki kapaklı içinde gusulhane bulunan yüklük, çiçeklik ve suluk yer alır. Kapının sağ tarafında tek basamakla nimsekiye çıkılır. Alçak bir seki ile çıkılan kilim üstü bölümünde L biçiminde makat bulunur. Aralıktan daha küçük ölçekli ikinci aralığa geçilir. Burada harem bölümü ile bağlantıyı sağlayan merdivenler ve bir tane kış odası yer alır (Plan -24 a) (Resim 102-103)

Avluda yer alan çift kanatlı ikinci kapı ile harem tarafının olduğu ayaz bölümüne ulaşılır. Sağ tarafta dikdörtgen planlı örtmeye açılan harem girişi yer alır.

Tek kanatlı giriş kapısı küçük bir aralığa açılır. Aralıkta girişin karşısında yer alan mutfak tadilatlar sırasında bölünerek sağ tarafta tuvalet ve banyo eklenmiştir. Sol tarafta toyhane bulunur. Üç tane dikme üzerine kurulmuş olan toyhaneye kare planlı aşağısıkiden iki basamakla çıkılır. Kürsübaşı iptal edilmiştir. Bölümleri ayıran korkuluklar özgündür. Kilimüstünde boydan boya uzanan sekiz kapaklı yüklük yer alır. Üç tane boy, iki tane hava penceresi ile aydınlatılan mekanda iki pencere arasında yer alan yaşmaklı ocak tadilatlar sırasında sökülmiştir. Aralıkta sol tarafta yer alan kırma bir merdivenle üst kata çıkılır. Merdiven üstü ekmeklidir. Dikdörtgen biçimindeki aralığa açılan kış odası dikdörtgen planlıdır. (Plan-24). Ayazda yer alan dış mutfak ahır ve tuvalet kaldırılmıştır.

Süsleme Özellikleri: Evin selamlık bölümü yaz odası ve kış odası göbekli düz ahşap tavanla örtülüdür. Yaz odasında yer alan bitkisel kompozisyonlu tavan göbeği üçgen köşebentlerle uyum içindedir. Yüklük dolapları aynalı doğramadır. Oda kapısında dolaplarla aynı tarzda yapılmıştır. Nimsekili kış odasının yüklük ve dolap kapakları da yaz odası gibi aynalı biçimdedir. Çiçekliğin yarım daire niş biçimindeki zemini üzeri ahşap bir konsola oturmaktadır. Akant yapraklarından oluşan bitkisel kıvrımlı kompozisyonla oluşturulan malakari bir süslemeyle tepelik kısmı tamamlanmıştır. Çiçekliğin yan taraflarında yer alan ahşap gözler yüklükle uyum sağlamıştır. Ocağın malakari yaşmağı klasik bir düzenlemeye sahiptir. Bitkisel kıvrımlı kompozisyonu tavan göbeği ve çiçeklik ile benzer şekilde tasarlanmıştır.

Plan 24. Çavuşoğlu Evi, Harem Bölümü

- 1) Aralık, 2) Samanlık, 3) Ahır, 4) Aralık, 5) Toyhane, 6) WC, 7) Banyo
- 8) Mutfak

Plan 24.a. Çavuşoğlu Evi, Selamlık Bölümü

- 9) Divanhane, 10) Aralık, 11) Oda, 12) Baş Oda, 13) Aralık, 14) Kış Odası

Resim 99. Çavuşoğlu Evi, Selamlık Cephesi Genel Görünüş

Resim 100. Çavuşoğlu Evi, Avluda Yer Alan Harem, Ahır Giriş, Merdiven ve Divanhane

Resim 101, Çavuşoğlu Evi, Baş Oda, Yaşmaklı Ocak

Resim 102. Çavuşoğlu Evi, Kış Odası Tavanı

Resim 103. Çavuşoğlu Evi, Kış Odasında Yer Alan Yaşmaklı Ocak Kalıntısı

7.25. Katalog No: 25**Konutun Adı :** Güllüoğulları Evi**Konutun Yeri:** Karayusuf Paşa Mahallesi**Konutun Tarihi :** Yaklaşık 100 -120 senelik**Konutun İnceleme Tarihi :** Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Güllüoğulları Evi, Divriği evleri plan şemasına uygun olarak harem ve selamlık birimlerinden oluşan düzenlemeye sahip yapılardan biridir. Avlu biçimi göstermeyen küçük giriş bölümü ve büyük bir ayaz-bahçe üzerine kurulan yapı iki katlı olup toprak damlıdır. Özgün plan kuruluşunda toyhane, baş oda kahve ocağı, mutfak, dış mutfak kiler, örtme, ahır bölümlerinden oluşan yapı 1968 tarihinde Semiz Ailesi tarafından satın alındıktan sonra tadilatlar geçirerek ilaveler yapılmıştır (Resim-104).

Mimari Özellikleri : Zemin katta yer alan harem girişi, birinci katta yer alan selamlık girişi ile aynı hizada yer almaktadır. Çift kanatlı daha sonradan yenilenmiş olan giriş kapısı karşıda toyhane, sağ tarafta oda sol tarafta mutfağın bulunduğu aralığa açılmaktadır.

Sağ tarafta bulunan oda özgün plan şemasında örtme olarak yapılmıştır.Daha sonradan kapatılarak odaya dönüştürülmüştür. Sol tarafta yer alan mutfak ise davlumbazlı büyük bir ocak vardır. Dikdörtgen planlı dört tane şevli hava penceresi ile aydınlatılan karanlık bir mekandır. İçerden üst kata geçişi sağlayan merdiven ocağın yan tarafına yerleştirilmiştir. Merdivenin kare küçük sahanlığını aydınlatmak için bir pencere açılmıştır.

Toyhane, duvar ve kontraplakla bölünerek iki oda elde edilmiştir. Sol tarafta Toyhane yüklüğü ve dolap bulunur. Aydınlatma sağlayan altı tane demirli hava penceresi yer alır. Beş tanesi özgündür. Biri daha bol ışık sağlamak için sonradan açılmıştır.

Sağ tarafta yer alan üzeri çatı arası olarak düzenlenen uzun dikdörtgen planlı tek hava penceresi ile aydınlatılan karanlık mekan ise kış odasıdır. Odadan

zemin katın ikinci girişinin açıldığı aralığa da geçiş vardır. İkinci aralıkta içerden ahıra geçişi sağlayan ahır kapısı bir oda bulunur. Oda büyük olasılıkla dış mutfak olarak özgün plan şemasında yer almaktadır. Ailenin ihtiyaçları doğrultusunda işlevi değişmiştir (Plan-25). Yapının birinci katı selamlık olarak düzenlenmiştir .Kare planlı aralık üzerinde sağ tarafta baş oda sol tarafta kahve ocağı bulunur. Kapının tam karşına yer alan bölüm daha sonradan ilave edilmiştir. Kahve ocağının ön tarafına mutfağa inen iç merdivenin girişi yerleştirilmiştir.

Yaz odası, klasik yaz odaları görünümündedir. Bahçeye bakan yedi boy penceresi ile aydınlık bir mekandır. Aşağı sekide çiçeklik ve yüklük bulunmaktadır. Kilim üstünün tavanı zengin bir ahşap işçiliğe sahiptir. Kahve ocağı küçük boyutlu bir odadır. Merdivenlere bakan dıştan kapaklı demirli iki boy penceresinin önünde sedir bulunur.duvar yüzeyinde yer alan malakari yaşmaklı ocağın varlığı sathi alçı süslemelerden anlaşılmaktadır.Sağ tarafta iki kapaklı içinde gusulhane bulunan bir yüklük bulunur.Sedirin ön tarafında yer alan ahşap döşemenin alt tarafında yer alan kürsü farklı bir uygulama olarak bu yapıda dikkati çeker.Kahve ocağının aynı zamanda hizmetkar odası olarak kullanılmış olma ihtimali olabilir. Bu nedenle kürsüye ihtiyaç duyulmuştur (Plan-25a).

Süsleme Özellikleri : Süsleme açısından Gülloğulları evi selamlık birimi daha özenli bir tezyinata sahiptir. Özellikle yaz odasının çiçeklik ve nakışlı tavanı süsleme açısından en önemli bölümdür.Aşağı sekide yer alan çiçekliğin niş biçimindeki ana zemininde ay yıldız motifleri bulunmaktadır. Tepelik ajurlu bir alçı süslemenin içini dolduran kumaş parçaları ile renklendirilmiştir. Tepelik üzerinde yer alan çukur yuvada önceden değerli bir taşın bulunduğu söylenmektedir.

Ahşap düz tavanının en dikkat çekici bölümü ortada yer alan göbektir. Dört köşede yer alan üçgen köşelikler ile uyum halinde olan göbek renkli kumaş parçaları ile süslenerek tavana renk katmıştır. Göbeğin üzeri ortası pirinç kabarıklı çiçek motifleri ile süslenmiştir. Göbekteki dört yapraklı çiçekler tavanın dört tarafını dolaşan dış bordürde yer alan iri damla motifleri arasına serpiştirilmiştir. Köşelerde yer alan üçgenlerin kumaşla kaplanan renkli zeminlerinin bitkisel sathi

tezyinlerinin arasında da aynı çiçekler kullanılmıştır (Resim-105). Selamlıkta bulunan kahve ocağında ise küçük boyutlu olmasına rağmen itinalı bir yaşmaklı ocağa sahip olduğu duvar yüzeyindeki stilize edilmiş bitkisel motiflerden oluşan malakari süslemenin izlerinden anlaşılmaktadır (Resim-106). Tavanın küçük göbeği ve dört köşeye yerleştirilen üçgen köşeler bitkisel süsleme ve çiçek motifleri ile zenginleştirilerek yapının diğer bölümlerine kıyasla bu küçük odaya süsleme açısından ayrıcalık katmıştır (Resim-107).

Plan 25. Güllüoğulları Evi, Harem Bölümü

- 1) Aralık, 2) Mutfak, 3) Toyhane, 4) Oda, 5) Aralık, 6) Oda 7) Ahır

Plan 25.a. Güllüoğulları Evi, Selamlık Bölümü.

- 8) Aralık, 9) Baş Oda, 10) Kahve Ocağı, 11) Oda.

Resim104. Güllüoğulları Evi, Genel Görünüş

Resim 105.. Güllüoğulları Evi, Baş Oda Tavanı

Resim 106. Güllüoğulları Evi, Kahve Ocağı Yaşmak Kalıntısı

Resim 107.. Güllüoğulları Evi, Kahve Ocağı Tavanı

7.26. Katalog No : 26

Konutun Adı : Ayanoğlu Evi / Saatçiler Evi

Konutun Yeri : Kemankeş Mahallesi No:25

Konutun Tarihi : Yaklaşık 120 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Tek katlı, yalın tipte bir plana sahip olan yapı 1947 yılında üst katlar ilave edilmesi ile günümüzdeki şeklini almıştır. Üç katlı olan yapının üçüncü katı cihannüma olarak tek odalı düzenlenmiştir (Resim-108).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı bir giriş kapısı ile avluya girilir(Resim 109). Arnavut kaldırımı döşeme olan avludan aralığa geçilir. Aralıkta yer alan oda odunluk ve üst kata çıkışı sağlayan kapı daha sonraki tadilatlarda ilave edilmiş. Sol tarafta toyhane yer alır. Bu bölümde tadilatlar sırasında değiştirilerek iki oda haline dönüştürülmüştür. Toyhane aşağı sekisine açılan dikdörtgen planlı bir mutfak ve kiler yer almaktadır (Plan-26). Mutfağın girişinde çeşme yer alır. Kapılar ve yüklükler tamamen değiştirilerek yenilenmiştir. Yapının üst kat bölümlerinde inceleme yapmak mümkün olmamıştır.

Süsleme Özellikleri : Yapıda süsleme özelliği bulunmamaktadır.

Plan 26. Ayanoglu Evi / Saatçiler Evi

1) Aralık, 2) Oda, 3) Toyhane, 4) Mutfak, 5) Kiler

Resim 108. Ayanoglu Evi / Saatçiler Evi, Genel Görünüş

Resim 109. Ayanoglu Evi / Saatçiler Evi Avlu

7.27. Katalog No : 27

Konutun Adı : Nazlılar Evi / Hacı İbrahimler Evi

Konutun Yeri : Kemankeş Mahallesi Mezarlık Sokak.No:17

Konutun Tarih i: Yaklaşık 100-150

Konutun İnceleme Tarihi : Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı dar bir çıkmaz sokağın köşesinde küçük bir arazi üzerine kurulmuştur. İki katlıdır, zemin katı ahır birinci kat toyhane, mutfak-kiler, daha sonradan ilave edilen oda, banyo ve tuvaletten meydana gelen yalın bir plan kuruluşu gösterir (Resim-110).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı giriş kapısı ile kare planlı küçük bir avluya girilir (Resim-111). Dört tarafı, duvarla çevrili avlunun üzerinde yer alan giriş kapısı dar bir aralığa açılmaktadır. Sol tarafa daha sonradan tuvalet ve banyo ilave edilmiştir. Aralıktan dört ana direk üzerine kurulmuş toyhaneye geçilir. Üç tane hava penceresi ile aydınlatılan toyhaneye daha sonraki tadilatlarda iki tane boy penceresi ilave edilmiştir.

Toyhanenin kilimüstü bölümüne açılan iki basamakla çıkılan mutfak klasik düzenlemeden farklı bir şekilde bu yapıda karşımıza çıkmaktadır. Arazinin ince uzun olması plan şeklini etkilemiştir. Mutfak dikdörtgen planlıdır, bir tane hava penceresi ile aydınlatılan mekana iki tane pencere daha ilave edilmiştir. Zemin sal döşemedir. Kapı girişinde köşede yer alan erzak köşkü tadilatlar sırasında iptal edilmiştir. Mutfaktan kilere geçilir. Toyhaneye açılan tek basamakla çıkılan yatak odası tadilatlar sırasında ev sahibi tarafından eklenmiştir (Plan-27).

Süsleme Özellikleri : Çok yalın bir plan kuruluşuna sahip olan evin süsleme açısından kayda değer pek bir yanı yoktur. Ahşap süsleme bakımından önemli ayrıntılardan olan toyhanede yer alan yüklük tadilatlar sırasından kaldırılmıştır. Toyhane dikmelerin başlık kısımları keser süsü ile hareketlendirilmiş ve başlık üzerinde yer alan demir kabaralar yok denecek kadar az olan iç mekan süslemelerini oluşturur.

Plan 27. Nazlılar Evi / Hacı İbrahimler Evi

1) Aralık, 2) Banyo, 3) Toyhane, 4) Mutfak, 5) Kiler, 6) Oda

Resim 110. Nazlılar Evi / Hacı İbrahimler Evi, Genel Görünüş

Resim 111. Nazlılar Evi / Hacı İbrahimler Evi Çift Kanatlı Avlu Kapısı

7.28. Katalog No : 28

Konutun Adı : Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi

Konutun Yeri : Kocapaşa Mahallesi Nevruz Sokak No. 4

Konutun Tarihi : Yaklaşık 100 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, geçirmiş olduğu tadilatlarla rağmen plan şeklinde fazla bozulmaya maruz kalmadan harem ve selamlık olarak çok birimli şekilde düzenlenmiştir (Resim-112).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı cümle kapısı avluya girilir Avlu zemini tadilatlar sırasında beton dökülerek yükseltilmiştir. Avluda sağ tarafta ahır sol tarafta dış mutfak yer almaktadır. Plan kuruluşunda ayazda yer alan dış mutfak burada farklı bir uygulama göstermektedir. Büyük olasılıkla yakın bir tarihte ailenin ihtiyaçlarına uygun olarak yapılmış olma ihtimali yüksektir. Cümle kapısının tam karşısında selamlık bölümü bulunmaktadır. Kare planlı divanhanesi olan selamlık bölümünde çift kanatlı kapı ile küçük bir aralığa geçilir. Aralık daha sonradan açılan bir pencere ile aydınlatılmaktadır. Aralıkta sağ tarafta yer alan mekan, örtmeye geçişte ki yolgeçtinin üzerinde yer alan küçük kare planlı bölümdür. Şuanda mutfak olarak kullanıldığından özgün plan şemasında kahve ocağı olarak tasarlanmış olabilir. Sol tarafta kare planlı kış odası yer almaktadır. Üç tane boy penceresi ile aydınlatılan mekanın ön cephe üzerinde yer alan iki penceresinin ortasında yer alan yaşmaklı ocak tadilatlar sırasında sökülmüştür. Ocağın simetrisinde yer alan çiçeklik hala mevcut olup sağ ve sol tarafında yer alan iki yüklüğün tam ortasında yer alır.

Aşağı sekiye açılan diğer bir kapı dikdörtgen planlı ikinci bir aralığa geçilir. Sağ tarafta bahçeye hakim konumda dikdörtgen planlı yaz odası yer almaktadır. 5 tane boy penceresi bir tane hava penceresi ile aydınlatılan mekanda iki kapaklı yüklük ve bir tane kitap dolabı bulunmaktadır. Sol tarafta yer alan ikinci oda avlu cephesi üzerinde yer alan üç tane boy penceresi bulunan kare planlı bir mekandır. Aralıkta sağ tarafta yer alan ikinci kapı alt katla bağlantıyı sağlayan merdivenlere açılmaktadır (Plan-28).

Avludaki çift kanatlı ikinci kapı yolgeçti ile ayaza bağlanmaktadır. Sol tarafta yer alan çift kanatlı harem girişinin önü kare planlı örtme şeklinde tasarlanmıştır (Resim-113). Aralıkta tam karşıda üst katla bağlantıyı sağlayan kırma merdiven yer almaktadır. Merdiven sahanlığı üzerine açılan oda dikdörtgen planlıdır.Sağ tarafta yüklük sol tarafta çiçeklik tam karşıda ise ocak bulunur. Beş tane boy penceresi ile aydınlatılan ferah bir mekandır. Aralıkta sol tarafta toyhane yer alır. Kürsübaşı iptal edilip korkulukları kaldırılan toyhane beş direk üzerine kurulmuş geniş bir bölümdür. Kilimüstü bölümünde boydan boya uzanan yüklük yedi kapaklıdır, üzeri kerevettir. Orta bölümünde iki tane göz vardır. Beş tane boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Büyük kare biçimindeki aşağı sekiden dikdörtgen planlı mutfaka geçilir. İki tane şevli hava penceresi ile aydınlatılan mekanda sol tarafta davlumbazlı ocak sağ tarafta kapının arka tarafında boydan boya ekmeklik vardır (Plan-28a).

Süsleme Özellikleri : Yapının göbekli düz tavanları çökürtme tavan biçiminde olup, dış bordür siyah renkli baklavalardan meydana gelmektedir. Bordürün iç kısmında alt ve üst kısmında yarım kemer biçiminde bir firiz dolaşmaktadır. Dört köşede yer alan üçgen köşelikler stilize edilmiş bitkisel biçimdedir (Resim-114). İkinci odada yer alan çiçeklik klasik biçimdedir. Nişin ana zemininde ay yıldız motifi yer alır. Diğer odalarda yer alan çiçeklik ve ocaklar iptal edilerek tahrip edilmiştir.Bitkisel kıvrımlardan oluşan ajurlu bir tepelikle sona ermiştir. Yapıda yer alan iç ve dış kapılar, dolap kapakları aynalı doğrama şeklinde, toyhane yüklüğü ve mutfakta yer alan ekmeklik ise kitabeli süslemeye sahip ahşap bölümlerdir.

Plan 28. Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi, Selamlık Bölümü

- 1) Ahır, 2) Divanhane, 3) Aralık, 4) Kahve Ocağı, 5) Baş Oda, 6) Aralık,
- 7) Oda, 8) Oda, 9) Sahanlık

Plan 28.a. Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi, Harem Bölümü

- 10) Aralık, 11) Oda, 12) Toyhane, 13) Mutfak

Resim 112. Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi,
Genel Görünüş

Resim 113. Trampacılı Evi / Hamamcıoğlu Evi / Kazım Özçelik Evi,
Harem Giriş ve Örtme

Resim 114. Trampacılı Evi / Hamamcioğlu Evi / Kazım Özçelik Evi,
Baş Oda Tavanı.

7.29. Katalog No : 29

Konutun Adı : Aydınlı Evi

Konutun Yeri : Küçük Hüseyin Mahallesi Çağlı Camii Sokağı No: 31

Konutun Tarihi : Yaklaşık 80 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : İki katlı biçimde orta sofalı plan şemasına sahip olan yapı Şevki Demirkale ve Muştak Usta tarafından yapılmıştır.Yapı geçirdiği tadilatlar sonucu özgün şeklini tam anlamıyla koruyamamıştır (Resim-115).

Mimari Özellikleri : Alt kat girişi cephede tam ortaya yerleştirilmiştir. Yuvarlak formlu moloz taşla örülmüş üç basamaklı merdiven cepheye farklı bir görünüm kazandırmıştır. Çift kanatlı giriş kapısı ile dikdörtgen planlı sofaya girilir. Sağ tarafta dikdörtgen planlı bir odaya girilir. Avluya bakan iki tane boy penceresi ile aydınlatılır.Sol tarafta yer alan diğer odada aynı şekildedir. Sofadan kare planlı bir aralığa geçilir. Önceden mutfak olarak kullanılan mekan tadilatlar sırasında değişikliklere uğramıştır. Davlumbazlı ocak iptal edilerek tuvalet ve banyo ilave edilmiştir.Asıl mutfağa açılan kiler tadilatlar sırasında mutfak olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu bölümde üst katla içerden bağlantıyı sağlayan merdiven yer almaktadır (Plan-29).

Bahçe tarafına bakan üst kat girişine yan cephede yer alan 11 basamaklı dik ahşap bir merdivenle ulaşılır. Sol tarafta ahır ve elma damı yer alır. Bu bölümlerin üzeri dam olarak düzenlenmiştir. Girişin ön tarafında yer alan bahçeye hakim biçimdeki dam üzerinde dış mutfak yer alır. Üst kat girişi kare planlı küçük bir aralığa açılır. Aralıkta sol tarafta şuanda tuvalet banyo olarak düzenlenen mekan yer almaktadır. Özgün planda bu bölüm mutfak olarak yapılmıştır, daha sonraki tadilatlarda değişiklikler geçirmiştir.Aralıktan dikdörtgen planlı sofaya girilir sofanın baş tarafı cephede çokgen çıkma yapmıştır. Sofa çıkmasında yer alan iki boy ve iki koltuk penceresi mekanın alt kata oranla daha aydınlık olmasını sağlamıştır. Sağ tarafta dikdörtgen planlı bir oda yer almaktadır. İki tane ön cepheye iki tanede avluya bakan dört tane boy penceresi bulunur. Yüklük yer alır. Göbekli düz tavanla örtülüdür. Sol tarafta yer alan odada aynı şekilde dikdörtgen plan şekline sahiptir. İki

tane cephede yer alan boy penceresi, bir tane koltuk penceresi ile aydınlatılır. Bu oda karşıdaki odanın simetriği biçimindedir.Yüklük yer alır ve göbekli düz tavanla örtülüdür. Sofa girişin sağ tarafında şurada mutfak olarak kullanılan bölüm ise özgün planda oda olarak yapılmıştır.Tadilatlar ile mutfağa dönüşmüştür. Merdiven çıkışına bakan üç tane boy penceresi ile aydınlatılır (Plan-29a).

Süsleme Özellikleri : Aydınli Evi süsleme açısından mimari planında olduğu gibi sade bir anlayışa sahiptir. Üst katta yer alan iki odanın tavan göbekleri, dış bükey biçimdeki yüzeyin üzeri kırmızı çuha üzerine mavi renkli kıvrımlı yardım daire biçiminde geometrik motifler arka arkaya yerleştirilmiştir. Kulaklı bölümü yeşil renkli lale formu ile tamamlanmıştır (Resim-116). Köşebentler mavi, kırmızı ve yeşil renklerde olup stilize bitkisel bir kıvrımla süslenmiştir. Oda kapıları ve yüklük kapakları dikdörtgen panolara bölünmüş aynalı biçimdedir. Yüklüğün sol tarafları göz biçiminde düzenlenmiştir. Diğer yüzünde ise kitap dolabı yer alır.

Plan 29. Aydınlı Evi, Zemin Kat

1) Sofa, 2) Oda, 3) Oda, 4) Aralık, 5) Mutfak, 6) WC, 7) Banyo

Plan 29.a. Aydınlı Evi,

8) Teras, 9) Aralık, 10) Banyo, 11) Sofa, 12) Mutfak, 13) Oda, 14) Oda

Resim 115. Aydını Evi, Genel Görünüş.

Resim 116. Aydını Evi, Tavan Göbeği

7.30. Katalog No : 30

Konutun Adı : Halifere Evi

Konutun Yeri : Süleyman Ağa Mahallesi No:15

Konutun Tarihi :Yaklaşık 80-85 senelik

Konutun İnceleme Tarih : Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, zemin katı ahır olarak iki katlı, toprak damla örtülü biçimde yapılmıştır (Resim-117).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı giriş kapısı ile küçük bir avluya girilir. Alt katta ahır samanlık ve iki tane oda bulunmaktadır (Plan-30). Ahşap merdivenle üst kata çıkılır. Dikdörtgen planlı divanhane manzaraya hakim bir konumda geniş bir açıklığa bakmaktadır.Divanhane den dama geçilir. Dikdörtgen bir aralık üzerinde planlanan üst katta sağ tarafta toyhane yer alır. Avlu cephesi üzerinde yer alan üç tane boy penceresi bulunmaktadır.Toyhane tadilatlar sırasında değişiklik geçirmiştir. İki tane ana direk üzerine kurulmuş olan toyhaneye daha sonradan ahşap tavan çakılmıştır. Dört kapaklı yüklük yer almaktadır.Pencere önünde makat vardır.Sağ taraftaki ikinci bölüm mutfaktır.Davlumbazlı ocak iptal edilmiştir. Üç tane pencere ile aydınlatılır.Daha sonra tuvalet ve banyo eklenmiştir. Aralıkta sol tarafta yer alan dikdörtgen planlı küçük oda dört tane boy penceresi ile aydınlatılır. Aralığın baş tarafında ikinci bir oda yer almaktadır (Plan-30a).

Süsleme Özellikleri : Yapıda ahşap süsleme gösteren giriş kapısı, oda kapıları ve yüklük dışında süsleme yoktur.

Plan 30. Halifere Evi, Zemin Kat.

1) Aralık, 2) Oda, 3) Oda, 4) Ahır.

Plan 30.a. Halifere Evi, Birinci Kat

5) Divanhane, 6) Sofa, 7) Oda, 8) Oda, 9) Toyhane, 10) Oda, 11) Banyo

Resim 117. Halifere Evi, Genel Görünüş

7.31. Katalog No : 31

Konutun Adı : Sağırılıoğlu Evi / Türkmen Evi

Konutun Yeri : Süleymanağa Mahallesi Kanarya Sokak Numara 10

Konutun Tarihi : Yaklaşık 100 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Temmuz.2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Sağırılı ailesine ait tek katlı bağ evi olan yapı,plan şeması olarak, örtme, toyhane, oda, mutfak ve dış mutfak birimlerinden oluşmaktadır. Evin şimdiki sahibi Türkmen ailesi satın aldıktan sonra yapı, ihtiyaçlar doğrultusunda özgün plan şeklini kaybederek, değişiklikler geçirmiştir (Resim-118).

Mimari Özellikleri : Sokak cephesinde hava pencereleri dışında başka hareket bulunmayan sağlam ve dışarıya kapalı olarak şekillenen yapıya cephedeki en önemli unsur olan kanatlı kapıdan avluya girilince mekan birimleri algılanmaya başlanır. Büyük bir bahçenin ön tarafına yerleştirilen kaldırım döşeli avlu üzerinden örtme, dış mutfak ve giriş kapısı bulunmaktadır.

Günümüzde avlu üzerinde sağ tarafta bulunan örtme üç tarafı kapatılarak oda biçimi almıştır. Sol tarafta bulunan dış ocaklık ise ahır olarak kullanılmaktadır. 50 sene önce evi satın alınan Mehmet Türkmen tarafından yenilenen çift kanatlı giriş kapısı ile, küçük dikdörtgen planlı bir aralığa girilir. Sol tarafta özgün plan şemasına göre üç tarafı korlukla çevrilmiş örtme bulunmaktadır. Korkuluklar kaldırılarak duvarla kapatılmış ve dikdörtgen planlı bir oda elde edilmiştir. Sağ taraftan ise sokak cephesi tarafında yer alan hava penceresi bulunan kare planlı ikinci bir aralığa geçilir. Aralıkta tuvalet ve banyo bölümleri, sağ tarafta toyhane ve tam karşıda ise oda yer alır.

Kare planlı bir yatak odası olarak düzenlenen oda da aşağısiki küçük kare bir sal taşı ile seki üstüne göre daha düşük bir zeminle belirlenmiştir. İki tane hava bir tane boy penceresine sahip olan aydınlık bir mekandır. Yüklük, ev sahipleri tarafından kaldırılmış ve Yüklük içinde bulunan gusulhane iptal edilmiştir.

Toyhane, klasik toyhane düzenine sahiptir. Dıştan demirli içten kapaklı küçük bir boy penceresi ve yedi tane hava penceresi ile aydınlatılmaktadır. Kürsü kaldırılarak zemini sal taşı ile kapatılmıştır.

Geleneksel Divriği evlerinin bir çoğunda olduğu gibi bu yapıda da mutfak toyhane içinde yer alır Aşağı sekiye açılan mutfak dikdörtgen planlıdır. Mutfak kapısının tam karşısında yer alan davlumbazlı ocak kaldırılmıştır. Büyük bir davlumbaza sahip ocağın izleri duvarda bellidir. Üç tane hava penceresi bulunan mutfakta pencerelerden bir tanesi kapatılmıştır (Plan-31).

Bahçede giriş kapsı ile simetrik biçimde planlanan dış mutfak özgün şekli ile üstü kapalı etrafı yüksek korkuluklarla çevrili tandır ve ocak bulunan yazlık bir bölüm olarak şekillenmiştir. Günümüzde değişiklikler geçirerek ahır olarak düzenlenmiştir.

Süsleme Özellikleri : Sağırlı Evi süsleme özellikleri bakımından çok yalındır. Toyhanede yer alan dört kapaklı yüklük, giriş kapısının tam karşısındaki duvarda, oda toyhanede kürsübaşında ve mutfakta yer alan tek raflı küçük dolap kapaklarındaki aynalı sade işçilik ahşap süsleme bakımından dikkat çeken bölümlerdir. Toyhane penceresinin tek kanadı düşmüş olan küçük pencere kapağı üzerinde yer alan kare kasetleme yapılmış bölüm ve aşağı seki ile nimseki etrafında yer alan klasik düzenlemedeki korkuluklar Sağırlı Evinin günümüze gelebilen süsleme özellikleridir.

Plan 31. Sağırlıoğlu Evi / Türkmen Evi

1) Aralık, 2) Oda, 3) Toyhane, 4) Mutfak, 5) Oda

Resim 118. Sağırlıoğlu Evi / Türkmen Evi, Genel Görünüş

7.32. Katalog No : 32

Konutun Adı : Halifere Evi / Tapikler Evi

Konutun Yeri : Süleyman Ağa Mahallesi No:17

Konutun Tarihi : Yaklaşık 100 senelik

Konutun İncelene Tarihi : Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Durumu : 2003 yılında Tapik Ailesi tarafında satın alınmıştır (Resim-119).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı giriş kapısı ile dikdörtgen planlı, küçük bir avluya girilir. Sağ tarafta ahır ve samanlık sol tarafta dış mutfak yer alır. Üç basamaklı bir merdiven ile sal taşı döşeli terasa çıkılır. Terasın altında yer alan uzun koridor üzerinde samanlık vardır. Koridorun sonundaki kapı ile bahçeye geçilir. Burada ikinci dış mutfak yer almaktadır. Tek kanatlı giriş kapısı ile küçük dikdörtgen planlı aralığa girilir. Sol tarafta bahçe cephesi boyunca uzanan bir oda yer alır. Dört tane boy penceresi ile aydınlatılan odada duvarda izleri bulunan iptal edilmiş alçı ocak ve içinde gusulhane bulunan yüklük vardır. Tam karşıda toyhane yer almaktadır (Resim-120). Toyhane iki tane hava penceresi, üç tane boy penceresi ile aydınlatılmıştır (Resim-121). Sağ tarafta mutfak yer almaktadır. Sol tarafta ise bir basamakla diğer odaya geçilir. Duvarda alçı izleri bulunan ocak, daha sonraki tadilatlarda iptal edilmiştir. Pencere boyunca makat bulunmaktadır (Plan -32).

Süsleme Özellikleri : İptal edilen ocakların duvar yüzeyinde yer alan külâh biçimindeki sathi süslemeleri ile aynalı biçimdeki yük dolapları ve oda kapıları dışında süsleme açısından önemli bir bölüm yoktur (Resim-122).

Plan 32. Halifere Evi / Tapikler Evi

1) Aralık, 2) Mutfak, 3) Oda, 4) Oda, 5) Toyhane

Resim 119 Halifere Evi / Tapikler Evi, Genel Görünüş

Resim 120. Halifere Evi / Tapikler Evi, Toyhane

Resim 121. Halifere Evi / Tapikler Evi , Toyhane Hava Pencereleeri

Resim 122. Halifere Evi / Tapikler Evi Ocak Kalıntısı

7.33. Katalog No : 33

Konutun Adı : Bedrettin Nebipaşaoğlu Evi

Konutun Yeri : Turabali Mahallesi Meşale Sokak No:6

Konutun Tarihi : Yaklaşık 120 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : İki katlı yapı, geçirmiş olduğu tadilatlarla özgün plan şeklini kaybetmiştir. Avluda zemin katta ahır, samanlık ve kiler bulunmaktadır (Resim-123).

Mimari Özellikleri : Merdivenle kare planlı divanhaneye çıkılır. Özgün plan şeklinde divanhane dama kadar olan geniş bölümü kaplamaktadır. Sağ tarafta dikdörtgen planlı bir oda yer alır. Dama çıkan küçük bir kapı vardır. Giriş kapısı sonradan konmuştur. Asıl girişin olduğu duvar kaldırılarak L planlı bir antre elde edilmiştir. Girişin karşısında yer alan oda daha sonraki tadilatlar sırasında eklenmiştir.

Sol tarafta sokağa boydan boya cephesi olan toyhane bulunur. Kürsü başı iptal edilmiştir. Bölümleri ayıran sandukalar mevcuttur. Üzeri kerevet şeklinde düzenlenen dört kapaklı yüklük vardır. Ocak iptal edilerek niş biçiminde çiçeklik halini almıştır. Yenilenmiş beş tane boy, bir tane koltuk penceresi yer alır, pencere önünde sedir vardır. Mutfak aşağısekiye açılmaktadır. Toyhane beş direk üzerine kurulmuştur (Plan-33).

Süsleme Özellikleri : Toyhane bölümlerinin hepsi birbirinden farklı şekildeki tavanları evin süsleme açısından dikkat çekici bölümüdür. Aşağı sekinin tavanı baklava biçiminde çitakari biçimdedir (Resim-124). Kilimüstünü örten dikdörtgen tavanın dış bordürü boş bırakılmıştır ikinci bordür uzatılmış damla formlarının ince tarafına yerleştirilen kırmızı çiçeklerle bezenmiştir. Ana zemin kare şeklinde çitakari bir süslemeye sahiptir. Ortada yer alan göbek üzerinde hançer yaprakları şeklinde motifler bulunur kenarı ajurlu bir bordürle bitirilmiştir. Üçgen köşebentler bitkisel kompozisyonlarla süslenmiştir.

Kürsü başı tavanında dış bordür boş bırakılmıştır. İkinci bordür baklava dilimi üzerine yerleştirilmiş kırmızı çiçeklerin sağ ve sol taraflarında yer alan kıvrımlı yapraklarla bezenmiştir. En içteki bordür kırmızı çuha üzerine yerleştirilen damla motiflerinden oluşur diğerlerine göre daha ince bir bordürdür. Zemini küçük baklavalardan oluşan çitakari süslemeye sahiptir. Göbek bitkisel bir süsleme gösterir. Kenar bordürü uzatılmış lale motifleri ile tamamlanmıştır. Köşebentlerde aynı bitkisel kompozisyon kullanılarak uyum sağlamıştır.

İptal edilen ocağın yerinde niş şeklindeki çiçekliğin kenarında sathi bir şekilde damla motiflerinden meydana gelen bordür dolaşmaktadır. Ana zeminde tam ortada ay yıldız motifi yer alır. Tavan bağdadisinde yer alan sorguç biçimindeki malakari süsleme ocak süslemesinden kalan küçük bir bölümdür. Yapıda ahşap süslemenin uygulandığı kapılar ise dikdörtgen çevrelerden oluşan aynalı ve kitabeli biçimde süslenmiştir.

Plan 33. Bedrettin Nebipaşaoğlu Evi, Birinci Kat

1) Divanhane, 2) Aralık, 3) Oda, 4) Dam, 5) Oda, 6) Mutfak, 7) Toyhane

Resim 123. Bedrettin Nebipaşaoğlu Evi, Genel Görünüş

Resim 124. Bedrettin Nebipaşaoğlu Evi, Aşağıseki ve Kürsübaşı Tavanı

7.34. Katalog No : 34

Konutun Adı : Nebipaşaoğulları Evi

Konutun Yeri : Uluzar Mahallesi Naci Demirağ Caddesi No:7

Konutun Tarihi : Yaklaşık 150 – 200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Yapı, iki katlı olarak yapılmıştır avlu, at örtmesi, ahır, samanlık, dış mutfak oda, toyhane, yaz odası birimlerinden oluşan geniş bir plana sahiptir (Resim-125).

Mimari Özellikleri : Sokaktan yüksek kanatlı kapı ile avluya girilir. Klasik şemada avluda yer alan at örtmesi Nebipaşaoğlu Evinde dış mutfağın arka tarafında bahçede bulunmaktadır. Kare planlı orta büyüklükteki kaldırım döşeli avluda giriş kapısının tam karşısında örtme yer alır. Örtmenin arka tarafı dış mutfaktır. Sağ tarafta merdiven altına açılan kapı ahır ve samanlık yanında yer alan örtmeye açılan kapı ise kış odası ve mutfaktan oluşan zemin kat bölümlerdir.

Sal taşı döşeme olan örtme korkulukları kaldırılarak beton dökülmüş özgün şeklini kaybetmiştir. Örtmeye açılan zemin kat girişi dikdörtgen planlı küçük bir aralığa açılmaktadır. Sol tarafta kış odasına yer alır. L şeklinde düzenlenen sedir düzenlemesi hala mevcuttur. Dıştan lokmalı demirli içten kapaklı üç tane küçük penceresi ve iki hava penceresi ile aydınlatma sağlanmıştır. Aralıkta giriş kapısının tam karşısında ise dikdörtgen planlı mutfak yer alır Bir tane hava penceresi bulunan mutfaktan ahıra ve samanlığa içerden geçişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır. (Plan-34).

Avludan sağ tarafta yer alan ahşap özgün merdivenlerle üst katta yer alan kare planlı divanhaneye çıkılır. Üst kat girişi büyük kare planlı bir aralığa açılıyor. Aralık ışısız karanlık bir mekan olarak tasarlanmış fakat daha sonradan özgün biçimi değiştirilerek kapının yan tarafına açılan bir pencere ile aydınlatılmıştır. Aralıkta sağ tarafta yaz odası, tam karşıda toyhane, sol tarafta ise özgün şekline göre dam kapısı yer alır.

Ailenin ihtiyaçları sonucu, dam kapatılarak iki oda ve tuvalet ve banyo bölümleri ilave edilmiş. Divanhanenin arka tarafına denk gelen damın açığa kalan küçük bir bölümü giriş kapısı sola kaydırılarak balkona dönüştürülmüş. Arka tarafta kalan küçük kare biçimli dam açık olarak bırakılarak dam olarak kullanılmaya devam edilmiş.

Sağ tarafta yer alan geniş yaz odası cephesi sokağa ve avluya bindirmeliklerle taşıntı yapmaktadır. Sokak ve avlu cephesine bakan altı tane boy penceresine sahip mekan pencereler boyunca uzanan L biçimli sedir düzenlemesi mevcuttur.

Klasik düzenlemeye sahip olan toyhanede, yaz odası gibi geniş bir plana sahiptir. Sokak cephesine yer alan dört boy penceresi ile bol ışıklı aydınlık bir mekan olan toyhanede kürsü kapatılarak iptal edilmiş. 1956'da yaşmaklı ocak kaldırılarak yerine kitap dolabı yapılmıştır. Yine aynı tarihte aralık ve toyhane ok tavanları üzerine ahşap tavanlar çakılmıştır (Resim-126).

Toyhane aşağı sekisine açılan mutfak, dikdörtgen planlıdır.Özgün plan şeklinde yer alan kiler daha sonra kaldırılarak mutfak genişletilmiştir. Küçük bir tane aydınlatma penceresi var.Kilerde de aynı pencereden bulunmaktaymış. Mutfağa katıldıktan sonra kilerde bulunan hava penceresi genişletilerek mekanın bol ışık alması sağlanmış. Davlumbazlı ocak günümüzde iptal edilmiş fakat eski hali ile korunmuştur. Ocağın yan tarafında niş biçiminde odunluk bulunmaktadır(Plan 34a)

Süsleme Özellikleri : Nebipaşaoğulları Evi yaz odası süsleme bakımından en önemli bölümdür. Diğer bölümler, bozularak özgün kimliğini kaybetmiş sade bir görünüme sahiptir.

Yaz odası, aşağı sekide klasik biçimli alçı çiçeklik ve iki tarafta yer alan dış bükey iki tane lambalık ve iki kapaklı yüklük yer almaktadır. Aşağı seki ince çitakari tavan ile tezyin edilmiştir. Aşağı sekiden alçak bir seki ile kilim üstüne geçişi belirleyen korniş biçimindeki giriş ince yaprak motiflerini birleştiren çiçeklerden oluşan bir bordürle süslenmiştir.

Kilim üstünü örten ahşap işçiliği bakımından önemli olan tavanın ana zemini zikzaklı ince bordürlerle uzun dikdörtgen bölümlere ayrılmıştır. Dört köşede yer alan üçgen köşelikler karşılıklı simetrik olarak yerleştirilmiştir. Üçgenlerin zemini kırmızı ve mavi kumaş kaplanarak S kıvrımlı ve dalgalı ince bordürlerle ayrılarak ortası pirinç kabaralı dört yapraklı çiçek motifleri ile doldurulmuştur. Ortada ki tavan göbeği dış bükeydir. Kırmızı renkli bir kumaşla kaplanmıştır. Orta kısımda birbirinin içinden çıkan formu bozularak uzatılmış lale motifleri yan yana sıralanmıştır. Lalelerin arasına birer tane yıldız motifi yerleştirilmiştir. Göbeğin etrafı badem şeklinde ajurlu bir çerçeve ile son bulmuştur (Resim 127-128).

Toyhanede yer alan alçı yaşmaklı ocak kaldırıldığı için sadece klasik toyhane şemasında yer alan ahşap tezyinattan bahsedebiliriz. Dikmeler üzerinde şekillenen toynanede yer alan çağlı düzen özgün şeklini korumaktadır. Sadece kürsü iptal edilmiştir. Kare biçimli iki küçük kitap dolabından biri orijinaldir diğeri kaldırılan ocağın yerine sonradan monte edilmiştir. Kapakları mihraplı biçime sahip olan yüklük dört kapalıdır. İçinde gusulhane bulunmaktadır. Dolabın alt tarafında yer alan bölümler odunluk olarak kullanılmıştır. Yüklük dolabının üst tarafı ise ortası muşabaklı kerevet olarak düzenlenmiştir.

Plan 34. Nebipaşaoğulları Evi, Zemin Kat

1) Aralık, 2) Oda, 3) Mutfak, 4) Ahır, 5) Samanlık, 6) Aralık

Plan 34.a. Nebipaşaoğulları Evi, Birinci Kat

7) Divanhane, 8) Aralık, 9) Yaz Odası, 10) Toyhane, 11) Mutfak, 12) Aralık
13) Oda, 14) Oda, 15) Banyo

Resim 125. Nebipaşaoğulları Evi, Genel Görünüş

Resim 126. Nebipaşaoğulları Evi, Toyhane

Resim 127. Nebipaşaoğulları Evi, Yaz Odası Tavanı

Resim 128. Nebipaşaoğulları Evi, Yaz Odası Tavan Göbeği

7.35. Katalog No : 35

Konutun Adı : Hamulluoğlu Evi

Konutun Yeri : Ulu Camii Mahallesi Ulu Camii Caddesi No:7

Konutun Tarihi :Yaklaşık 200 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Yapı, şehir mahallesinde bulunan günümüze gelebilmiş şehir evlerinden birisi olması bakımından önemlidir.Yapının ön tarafı yıkılmıştır yerine 1942 tarihinde ön tarafta yer alan bina yapılmıştır. Arka tarafta yer alan özgün yapıya ait mabeyn, aralık, toyhane ve kış odası bölümü günümüze ulaşabilmiştir (Resim-129).

Mimari Özellikleri : Yapı, tamamen moloz taştan yapılmıştır. Bahçeye açılan tek kanatlı giriş kapısı ile dikdörtgen planlı küçük bir aralığa girilir (Resim-130). Girişin karşısında aralığa açılan bölüm, kare planlı toyhanedir. İki boy ve iki hava penceresi ile aydınlatılan mekan beş ana dikme üzerine kurulmuştur. Yüklük ve kitap dolabı vardır. Aşağı sekiye açılan bir kapı ile ilk aralığa bitişik ikinci bir aralığa geçilir. Kare planlı karanlık bir mekan olan bölümde sağ tarafta dikdörtgen planlı dar uzun bir oda bulunur. İki tane şevli hava penceresi ile aydınlatılan mekanda pencerelerin ortasında yaşmaklı ocak vardır. Bu mekan kış odası olarak yapılmıştır. Toyhane kapısı ile aynı hizada bulunan aralığa açılan diğer kapı ön tarafta yer alan yıkılan yapı ile bağlantıyı sağlayan mabeyn bölümüdür. Ev sahibi ön tarafa yeni binayı yaptıktan sonra bu bölümü dış mutfak olarak düzenlemiştir (Plan-35).

Süsleme Özellikleri : Kış odasında yer alan ocağın külah şeklindeki bacası üzerinde basit bir bitkisel süsleme yer almaktadır. Toyhanede yer alan yüklük kapakları pervazlı şekilde yapılmış düz kapaklardır üzerinde çekmek için kullanılan demir halkalar vardır. Toyhane direklerinin başları keserle kademeli şekilde yontularak yuvarlatılmıştır yöresel mimaride kullanılan geleneksel süsleme biçimini yansıtmaktadır.

Plan 35. Hamulluoğlu Evi

1) Aralık, 2) Toyhane, 3) Oda, 4) Mabeyn

Resim 129. Hamulluoğlu Evi, Genel Görünüş

Resim 130. Hamulluoğlu Evi, Giriş Bölümü

7.36. Katalog No : 36**Konutun Adı :** Eşkincılar Evi**Konutun Yeri :** Zeliha Hatun Mahallesi Lise Sokak . Numara 5**Konutun Tarihi :** Yaklaşık 150 senelik**Konutun İnceleme Tarihi :** Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Eşkincılar Ailesine ait olan tek katlı yapı çok sade bir plan biçimi göstermektedir. Dikdörtgen planlı küçük bir avlu üzerinde yer alan dış mutfak, tuvalet ve iç kısımları meydana getiren toyhane ve mutfaktan oluşmaktadır. Yapıda incelemeler sırasında fotoğraf çekmek mümkün olmamıştır.

Mimari Özellikler : Eşkincılar Evi, fazla büyük olmaması nedeniyle avluda dikdörtgen biçimli küçük bir alanı kaplar. Avluda sol tarafta tuvalet ve dış mutfak bulunmaktadır. Sağ tarafta girişin ön tarafında örtme özelliği göstermeyen kare planlı bir sahanlık yer alır. Giriş dikdörtgen planlı bir aralığa açılır. Kapı hizasında çatı arasına ve daha sonradan ilave edilen odaya çıkışı sağlayan çatı merdiveni yer alır. Sol tarafta ise toyhane bulunmaktadır. Toyhane, altı tane hava penceresi ve bir tane avlu cephesine açılan içten kapaklı dıştan demirli pencere ile aydınlatılmaktadır. Kürsü başı bölümü iptal edilmemiştir. Toyhane özgün şeklini korumaktadır. Toyhanenin aşağı sekisine açılan mutfak, yapının küçük boyutlu diğer birimlerine kıyasla daha geniş tutulmuştur. Tek bir tane hava penceresi ile aydınlatılan mekan, dikdörtgen planlıdır. Davlumbazlı ocak ve bulaşık teknesi hala mevcut durumdadır (Plan-36).

Süsleme Özellikleri : Eşkincılar Evinin yalın mimari şeması süslemede etkili olmuştur. Yalın evlerin klasik süsleme programını yansıtan yapının dikkat çeken kısmı toyhanede yer alan ahşap süslemenin bulunduğu dört kapaklı yüklüktür. Kapakları üç bölümlü aynalı olan yüklüğün üzeri ortası dikdörtgen muşabaklı kerevet olarak düzenlenmiştir. Yüklük kapaklarının aynalı biçimine uygun olarak küçük kitap dolabının kapağında iki bölümlü aynalı biçimde yapılmıştır. Duvardaki izinden anlaşıldığına göre alçı davlumbazlı bir ocakta bulunan bulunan toyhane düzeltişmiş ok tavanları ve muntazam bir işçilik gösteren çagları ile klasik ve sade bir süslemeye sahiptir.

Plan 36. Eşkincılar Evi

1) Aralık, 2) Toyhane, 3) Mutfak, 4) Oda

7.37. Katalog No : 37

Konutun Adı : Hahamoğlu Evi / Kasapoğlu Evi

Konutun Yeri : Zeliha Hatun Mahallesi Cedit Paşa Caddesi No:60

Konutun Tarihi : Yaklaşık 100 senelik

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : İki katlı olarak planlanan yapı alt katı ahır ve samanlık biçiminde, orta sofalı plan kuruluşunda tasarlanmıştır. Yapının plan kuruluşu harem ve selamlık olarak tasarlanan çok birimli Divriği evlerinin selamlık bölümünü yansıtmaktadır (Resim-131).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı cümle kapısı ile girilen dikdörtgen şeklinde küçük bir avlu üzerinde yer alır. Avluda at örtmesi ve ahır bulunmaktadır. Sol taraftaki 11 basamaklı ahşap merdiven ile dikdörtgen planlı geniş bir divanhaneye çıkılır (Resim-132). Divanhanenin baş tarafına sonradan tuvalet eklenmiştir. Çift kanatlı giriş kapısının üzeri yarım daire biçiminde kapı penceresi açılmıştır. Girişin sağ ve sol tarafında yer alan uzun dikdörtgen boy pencereleri ile sofa aydınlatılmaktadır. Sofanın baş tarafına tuvalet ve banyo eklenmiştir.

Sofa üzerinde sol tarafta cephesi çıkmaklarla sokak üzerine uzatılmış yedi boy penceresi bir tane koltuk penceresi ile aydınlatılan yaz odası yer alır. Sol taraftaki ikinci oda yatak odasıdır. Dikdörtgen planlı oda girişinin sağ tarafında iki kapılı üzeri kerevetli iki kapılı yüklük bulunmaktadır. Yüklüğün sol tarafı takçe gözler yer almaktadır. Oda iki tane boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Sağ tarafta yer alan ilk kapı bahçeye inen merdivene açılmaktadır. Sağ tarafta yer alan ilk oda, bahçeye cephesi olan üç boy penceresi ile aydınlatılan, dikdörtgen planlı yatak odasıdır. Sağ tarafta yer alan ikinci bölüm ise dikdörtgen planlı mutfaktır. Tadilatlar sırasında büyütülmüş iki boy penceresi ile aydınlatılmaktadır (Plan-37).

Süsleme Özellikleri : Yapıda süsleme açısından önemli bölümler, yatak odalarının ahşap tavanlarıdır. Göbekli düz tavanlara sahip olan mekanlardan sağ tarafta yer alan odanın tavan göbeği süslemesi kırmızı çuha üzerine yerleştirilmiş yaprak motiflerinden oluşmaktadır. Köşelerde yer alan üçgen biçimli köşebentler

kırmızı ve siyah çuha üzerine yerleştirilmiş bitkisel kompozisyonlardan oluşmaktadır. Sol tarafta yer alan oda ise iç içe geçmiş yaprak formlar ile süslenmiş göbekli düz tavanla örtülmüştür. Bu odada yer alan yüklüğün ise aynalı süslemeye sahip kapakları, doğramadır. Duvarlar, kitabeler ile bölünmüş, köşeleri bulunan raflarla çevrilidir. Yapının çift kanatlı giriş kapısının pervazını baklava dilimlerinden oluşan bir bordür dolaşmaktadır. Kapı ile uyum içinde olan el tornalarında yapılmış divanhane korkulukları uyum içindedir.

Plan 37. Hahamoğlu Evi / Kasapoğlu Evi

- 1) Divanhane, 2) Sofa, 3) Baş Oda, 4) Oda, 5) Oda, 6) Mutfak, 7) Banyo
- 8) WC

Resim 131. Hahamoğlu Evi / Kasapoğlu Evi, Genel Görünüş

Resim 132. Hahamoğlu Evi / Kasapoğlu Evi, Merdiven ve Divanhane

7.38. Katalog No : 38

Konutun Adı : Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi

Konutun Yeri : Zelihahatun Mahallesi Cedit Paşa Caddesi No:64

Konutun Tarihi : Yaklaşık 80 senelik.

Konutun İnceleme Tarihi : Nisan 2005

Konutun Bugünkü Durumu : Uluçay Ailesine ait olan yapı, iki katlı bir yapıdır. Üst kat orta sofalı bir düzenleme gösterir. Kiler, ahır, dış ocaklık gibi geleneksel yapılarda var olan birimlerle beraber ailenin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir (Resim-133).

Mimari Özellikleri : Çift kanatlı cümle kapısından geniş bir avlu-bahçeye girilir. Sağ tarafta yazlık mutfak olarak yapılmış, günümüzde odunluk olarak değerlendirilen üzeri dam olan bölüm ile tuvalet yer alır. Sol taraftaki beton dökülerek yenilenmiş sahan taşına bağlı 9 basamaklı düz merdivenle, kısa L biçimindeki divanhaneye çıkılır (Resim-134). Divanhanede, sofaya açılan çift kanatlı kapı ve hemen üzerinde yarım daire biçiminde parmaklıklı kapı penceresi yer almaktadır. Sofa dikdörtgen planlıdır. Sol tarafta yer alan, kapısı dip köşeden açılan mekan, yaz odasıdır. Oda sokağa bakan sekiz boy penceresi ile aydınlatılmaktadır. Sol taraftaki ikinci odanın kapısı da dip köşeden açılır. Dikdörtgen planlı odanın sokak cephesinde yer alan iki tane boy penceresi ve sokağı baştan sona görmeyi sağlayan iki tane de koltuk penceresi vardır.

Sokağa bakan üçüncü mekan mutfaktır. Davlumbazlı ocak kaldırılıp tadilatlar geçirmiştir. Sağ tarafta yer alan ilk oda bahçeye bakan üç boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Bitişindeki oda iki tane pencere ile aydınlatılmıştır. Sol tarafta yer alan kapı alt kattaki kilere inen merdiven kapısıdır. Sofanın baş kısmında sonradan plan kuruluşuna eklenen tuvalet ve banyo bulunmaktadır (Plan-38a)

Üst kat girişi ile aynı hizada yer alan alt kat girişinin ön tarafı örtme biçimindedir. Dikdörtgen planlı bir aralığa üzerinde şekillenen bölümde sağ tarafta bir oda yer alır. Avluya bakan iki boy penceresi ile aydınlatılan mekan ahşap

döşemedir. Sağ taraftaki üç tane tepe penceresi ile aydınlatılan ikinci bölüm kilerdir (Plan-38).

Süsleme Özellikleri : Uluçay Evi'nin plan kuruluşundaki sadelik süsleme detaylarında da kendisini göstermiştir. İkinci kat giriş kapısının kapı penceresi üzerindeki yarım daire formlu demir parmaklık ortasında ay yıldız motiflerinin bulunduğu bitkisel kıvrımların dolaşması sonucu düzenlenmiş bir kompozisyona sahiptir. İkinci katta sağ taraftaki yatak odasının göbekli düz tavanı diğer odalardan daha itinalı bir süsleme gösterir. Dış bükey tavan göbeği üzeri dairesel planda akantus yapraklarının dizilmesi ile oluşturulmuştur.

Plan 38. Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi, Zemin Kat

1) Aralık, 2) Oda, 3) Kileri 4) Ahr

Plan 38.a. Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi, Birinci Kat

5) Divanhane, 6) Sofa, 7) Oda, 8) Oda, 9) Mutfak, 10) Oda, 11) Oda
12) WC, 13) Banyo

Resim 133. Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi, Genel Görünüş

Resim 134. Kalaycıoğlu Evi / Ömer Uluçay Evi, Merdiven ve Divanhane

7.39. Katalog No : 39

Konutun Adı : Katırcıoğlu Evi

Konutun Yeri : Zeliha Hatun Mahallesi Gülsüm Karababa Sokak Numara:3

Konutun Tarihi : 20. yy başı

Konutun İnceleme Tarihi : Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Katırcıoğlu Evi, çevreye hakim biçimde konumlandırılmıştır. Tamamlanmamış olan yapı, zemin katı ahır ve samanlık olmak üzere üç katlıdır. Katırcıoğlu Evi, üç ayrı girişe sahip olması bakımından önemlidir. Birinci kattaki giriş harem yan giriş ise selamlık olarak düzenlenen üçüncü kattın asıl girişidir. Çalışma sırasında zemin katta inceleme yapılamamıştır. Plan şemasında değişiklik yapılmayan bina boş olduğu için oldukça harap durumdadır (Resim-135).

Mimari Özellikleri : Örtme, ocaklık, kiler, toyhane, ahır, samanlık, yaz odası ve tamamlanmayan iki odadan oluşur. Zemin kattaki ahır, iki bölümden oluşur. Buradan orta kata çıkışı sağlayan bir iç merdiven vardır. Yapının ana girişleri diğer cephede yer alır. Orta kattın esas girişı önünde dikdörtgen planlı geniş bir örtme bulunur. Karanlık olan kare planlı aralık üzerinde toyhane, mutfak, kiler, ahır kapısı ve üst kata çıkışı sağlayan ara kapı yer alır.

Toyhane beş pencere ile aydınlatılan geniş ve ferah bir bölümdür. Dört ana direk üzerine kurulan toyhane bölümleri cağlarla birbirinden ayrılmıştır. Kürsübaşında kısa zamana kadar varolan göbekli ahşap bir tavanın izleri anlaşılmaktadır. Yüklük ve aşağısekide yer alan zarif suluk ile dekorasyon zenginleştirilmiştir. Mutfak bir tane hava penceresi ile aydınlatılır ve büyük dolma tipinde davlumbazlı ocak yer alır. Arka tarafta kiler bulunur. Kilere ilave edilen sahanlığa açılan kapı daha sonradan ilave edilmiştir (Plan-39).

Üçüncü kata ise yan taraftaki küçük girişin sahanlığına açılan dar ve uzun merdivenlerle çıkılır. Üçüncü kat üç pencereli sundurmalarla çıkmalı dikdörtgen planlı geniş bir sofa bulunur. Sağ tarafta arka taraftaki geniş bahçeye hakim bir oda sol tarafta merdivenin hemen yanında bir yaz odası ile bitişığinde bir oda daha bulunmaktadır. Üçüncü katta yaz odası dışında diğer bölümler tamamlanmamıştır.

Yaz odası aşağı seki, kilim üstü ve nimseki bölümlerden oluşmaktadır. Aşağıseki ve kilim üstü direklik ile ayrılmıştır. Suluk, ocak ve göbekli ahşap tavanıyla çok zengin ve özenli bir yaz odasıdır. Bitişiğindeki dikdörtgen planlı odanın doğu tarafında köşede mimari ve estetik açıdan Katırcıoğlu Evine özgü bir seyir penceresi bulunur. Yarım daire biçimindeki çıkma kubbeli küçük bir mekandır. Manzarası tüm Divriği'ye hakim biçimdedir (Plan-39a).

Süsleme Özellikleri : Cephe üzerinde yer alan üçüncü katın seyir penceresi ve sofanın çokgen çıkması yapıya hareket kazandırmaktadır (Resim-136). Yapı, uzun yıllar boş kaldığından dolayı süsleme özelliklerinin çoğu harap olmuştur. Selamlık, süslemenin en yoğun olduğu bölümdür. Bu bölümde tamamlanan baş oda ahşap tavanı, göbek ve köşebentleri birkaç yerde gözükten motiflerden anlaşılabilir. Odanın en iyi durumdaki bölümü yaşmaklı ocağıdır. Külâh biçimindeki ocak, bitkisel kıvrımlar, yaprak ve çiçek motiflerinden oluşan bir düzenleme gösterir. (Resim-137).

Plan 39. Katircioğlu Evi, Zemin Kat

1) Örtme, 2) Aralık, 3) Toyhane, 4) Mutfak, 5) Kiler, 6) Aralık

Plan 39.a. Katircioğlu Evi, Birinci Kat

7) Sofa, 8) Baş Oda, 9) Oda, 10) Oda

Resim 135. Katircioğlu Evi, Genel Görünüş

Resim 136. Katircioğlu Evi, Giriş ve rtme

Resim 137. Katircioğlu Evi, Baş Oda Yaşmaklı Ocak

7.40. Katalog No : 40**Konutun Adı :** Kozoğlu Evi / İbrahim Erçelik Evi**Konutun Yeri :** Zeliha Hatun Mahallesi Kozoğlu Sokak Numara 6**Konutun Tarihi :** Yaklaşık 100-150 senelik**Konutun İnceleme Tarihi :** Temmuz 2004

Konutun Bugünkü Kullanımı : Tek katlı, yalın mimari özellikler gösteren yapı, evi satın alan Erçelik ailesinin yapmış olduğu ilaveler ile özgün plan şeklini günümüzde kaybetmiştir (Resim-138).

Mimari Özellikleri : Bu yapıda yaz odası, Divriği evlerinin geleneksel plan şekillerinden farklı olarak mimari şema içerisinde yerini almıştır. Ana girişin ön tarafına yerleştirilen yaz odası iki katlıdır, zemin katı ahırdır ve ana yapıdan bağımsız bir bölüm olarak tasarlanmıştır. Zeminden dört basamakla çıkılan mekan, kilim üstü ocak, kitap dolabı, açık yüklük, dört boy penceresi bir tane revzenli tepe penceresi ile aydınlatılan oda özenli bir işçilik göstermektedir. Girişten aralığa geçilir. Giriş kısmında kapı üzerinde büyük bir “ekmeklik” bulunmaktadır. Bu geniş dolap, aralığının daha fazla karanlık olmasına neden olmuştur. Sağ tarafta bir oda girişin tam karşısında ise toyhane yer alır.

Günümüzde, sol tarafa yakın zamanda eklenen oda ve tuvalet bulunmaktadır. Toyhane kapısı dip köşeden açılarak farklı bir uygulama yapılmıştır. Küçük bir kitap dolabı mevcuttur. Yüklük kaldırılarak ok tavanlar plaka çakılarak kapatılmıştır. Üç boy penceresi ve iki hava penceresi ile aydınlatılan aydınlık bir toyhanedir. Toyhanede aşağı sekiye açılan ocaklık ise dikdörtgen planlı iki tepe, bir boy penceresi ile aydınlatılan mutfakta sol tarafa davlumbazlı ocak yerleştirilmiştir (Plan-40).

Süsleme Özellikleri : Kozoğlu evi tek katlı yalın bir plana sahip olması nedeniyle itinalı bir süslemeye sahip değildir. Toyhanenin klasik düzenlemede sahip olduğu süsleme ayrıntıları da zaman içinde geçirdiği tahribatlar nedeniyle günümüze ulaşamamıştır. Divriği'deki diğer eski evlerin birçoğunda olduğu gibi yapı farklı

bir düzenleme ile ilginç bir uygulama yaratan yaz odası süslemesinden günümüze kalanlar yapının süsleme özellikleri bakımından önem taşımaktadır (Resim-139).

Batı duvarı üzerinde yer alan ocağın duvar yüzeyindeki haçer yaprağı biçimindeki zarif malakari süslemesi, yaşmağı kaldırılarak kapatılan ocağın ne kadar zarif bir süslemeye sahip olduğunu anlatır. Revzenli pencerenin bitkisel kıvrımları da ocak ile bütünlük sağlamaktadır. Ocağın yan tarafına yerleştirilen küçük kitap dolabının iki bölümlü aynalı kapağı, daha sonradan ev sahibi tarafında kaldırılan yerden yaklaşık 80 cm yükseklikte dört tarafı korkuluklu, içinde gusulhane bulunan açık yüklük, odada yer alan ahşap süsleme ayrıntılarını oluşturmaktadır.

Plan 40. Kozoğlu Evi /İbrahim Erçelik Evi

- 1) Ahır, 2) Sahanlık, 3) Yaz Odası, 4) Aralık, 5) Oda, 6) Oda, 7) WC
- 8) Toyhane, 9) Mutfak

Resim 138. Kozoğlu Evi / İbrahim Erçelik Evi, Genel Görünüş

Resim 139. Kozoğlu Evi / İbrahim Erçelik Evi, Yaz Odası Ocak Kalıntısı

8. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Anadolu coğrafyası üzerinde yer alan sivil mimarlık örneklerinden olan ‘evler’, kültürümüzün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Türk evlerinin oluşumunda ve gelişiminde iklimin ve coğrafyanın etkisi kadar gelenek görenekler ve İslam dininin esasları büyük öneme sahiptir. Bu şartlara bağlı kalınarak Anadolu’da farklı iklim şartlarına göre farklı yapı tarzları ve plan kuruluşları oluşmuştur. Divriği evleri, Anadolu’nun doğusunda yer almasına rağmen iklim özellikleri bakımından İç Anadolu bölgesine dahildir.

Divriği evlerinin temel yapı malzemesi kerpiç, ahşap ve taştır. Evlerde temel en fazla 1,5 m yüksekliğe sahip moloz taş örgüdür üst kısımlar ise hımış tekniğinde yapılmıştır, çatı toprak damla örtülmüştür. Alaturka kiremitli kırma veya tek eğimli çatılar ise XX. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Süsleme malzemesi başta ahşap olmak üzere, alçı ve madendir. Süslemeler tavan, ocak ve çiçekliklerde yoğunlaşmıştır. Süslemede klasik anlayışın yanı sıra barok üslupta etkilidir. Tezyinatı oluşturan motifler, geometrik ve bitkisel biçimdedir.

Evler, kullanılan malzeme ve plan kuruluşları açısından Sivas, Konya, Ankara evleri ile benzerlikler göstermektedir. Sokak cephesi üzerinde, selamlık biriminin çıkmalarla sokağa taşan baş odası ve avluyu sokaktan ayıran yüksek duvarlar yer almaktadır. Cephe üzerinde yer alan çift kanatlı cümle kapısı ile girilen avluda, selamlık bölümü, divanhane, ahır, samanlık ve at örtmesi bulunur. Harem ve selamlık olarak şekillenmiş evlerde avludan orta kapı ile “ayaz” adı verilen ikinci avluya geçilir. Ayaz’da; harem bölümü, dış mutfak, ekmeklik, ahır, örtme gibi mekanlar bulunur.

Divriği, sahip olduğu coğrafi kapalılık nedeniyle günümüzde çoğu bölgeye kıyasla iyi korunmuş bir konut dokusuna sahiptir. Bu durumu sağlayan önemli etkenlerden biride sosyal yaşam biçimidir. Yerleşim toprağa bağlı şekilde kurulmuş ve yüzyıllarca aynı şekilde devam etmiştir. Günümüzde de toprağa bağlı yaşam

değişmeden devam ettiği için, yeni yapı biçimlerine ihtiyaç duyulmamasından dolayı geleneksel doku, yapılarda pek fazla müdahale görmemiştir.

Divriği evlerinin önemli bir yönü de evlerin planlarını oluşturan mekanlar, bu mekanlarda yer alan ayrıntılar ve kullanılan malzemeler nedeniyle, Selçuklu çağındaki yapı tarzını günümüze taşıyan evler olması bakımından üstlenmiş olduğu mirastır. Divriği XIII. yüzyıla kadar uzanan çok eski bir şehir dokusu gösterdiği için, şehir (kış) ve bağ (yaz) evlerinden oluşan yerleşim, XVI. yüzyıldan başlayarak yavaş yavaş yerini yeni mahallelerde yapılan, hem yazlık hem de kışlık birimleri bir arada toplayan evlere bırakmıştır. Bunun sonucunda şehirleşme zamanla eski ve yeni şehir halini almıştır.

Anadolu'nun bir çok bölgesinde olduğu gibi, terk edilen eski şehirden günümüze gelebilen fazla bir konut örneği bulunmamaktadır. Çalışma içerisinde incelenen, büyük çoğunluğu yıkılmış durumdaki Hamulluoğlu Evi, Özyıldırımlar Evi, Sayarlar Evi, XIX. yüzyıla ait örnekler olmasına rağmen bir çoğu şehir mahallesi adı verilen eski mahallelerde geleneklerini terk etmeyen aileler tarafından yapılan şehir evlerinden günümüze gelen örneklerdir. Cumhuriyet döneminden itibaren ise toyhane, baş oda gibi geleneksel plan elemanları terk edilerek orta sofalı plan tipinde iki katlı evler yapılmıştır.

Bu köklü yeniliğin nedenleri arasında soba gibi ısınma araçlarının yaygınlaşması sonucunda büyük mekanları ısıtmanın zorluğu, kara ve demir yollarının etkisiyle diğer bölgelerle oluşan etkileşim ve toplumsal yapıdaki değişiklikler nedeniyle geniş ailelerin yerini alan çekirdek aileler sayılabilir.

Divriği'deki ekonomik şartlar da evlerin oluşumunda etkili olmuştur. Bağ evlerine gereksinim duyulması bunun sonucudur. Yazlık-kışlık olarak ortak mekanı paylaşan yeni evler tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomi sonucu geniş bahçeler içerisinde kurulmuştur. İki katlı ve çok birimli evlerde zemin kat ahır ve samanlık olarak plan kuruluşuna dahil edilmiştir, tek katlı tipte ise ahır arazinin uygun bir köşesine yerleştirilmiştir.

Mahremiyet duygusu nedeniyle harem bölümleri arka cephede, bahçeye açık şekilde, selamlık birimleri ise sokak cephesi üzerinde yer almaktadır. Harem ve selamlık birimleri çok birimli evlerde ayrı bölümler halinde belirtilmiştir. Küçük ölçekli plan kuruluşuna sahip yapılarda ise çift kapı uygulaması ile ön taraftaki oda selamlık, arka tarafta yer alan toyhane ise harem bölümü olarak kullanılmaktadır. Eski şehir evlerinde de toyhane harem bölümünü oluşturmuştur. Ailenin sosyal yapısı nedeniyle harem ve selamlık uygulamasına ihtiyaç duymayan evlerde bulunmaktadır. Divriği evlerinin plan kuruluşunda etkili olan ana mekan toyhanedir. Toyhane üstlendiği işlev nedeniyle sofayla benzer özellikler göstermektedir. Bu bölüm sert geçen kış mevsimi nedeniyle bütün ailenin yaşamını sürdürdüğü evin en geniş mekandır.

Sedad Hakkı Eldem'in yaptığı tipolojiye uygun olarak, Divriği evlerinin selamlık bölümleri dış sofalı, harem bölümü ise iç sofalı plan tipine sahiptir. Eldem'in plan tipolojisi üzerine yaptığı bu sıralama dışında evler üç gruba ayrılabilir.

1- Tek Katlı Evler : Bu evler yalın bir mimari anlayışla toyhane, mutfak ve arazinin genişliğine göre bir veya iki odadan oluşan ev tipidir. İç mekanlarda Türk evinde olması gereken bölümler yer almaktadır. Bu tipin en iyi örnekleri arasında Kozoğlu Evi, SağırlıEvi/Türkmen Evi, Eşkincılar Evi ve Çerçioğulları Evi bulunmaktadır.

2- İki Katlı Evler: Eski şehir evlerinin bir çoğu iki katlı yapılmıştır. İki katlı evlerde zemin kat ahır ve samanlık olarak, birinci kat ise yaşama alanını oluşturan toyhane, yaz odası mutfak gibi birimler olarak düzenlenmiştir. Geleneksel plan şekline uymayan iki ayrı daire biçimindeki evlerde iki katlı düzenlemeye sahiptir. Bu tipteki evler arasında, Sayarlar Evi, Bedrettin Nebipaşaoğlu Evi, Hahamoğlu Evi, Hacı Mazunlar Evi, Haşgelezade/ Efrayim Yurtsever Evi, Aydınlı Evi bulunmaktadır.

3-Üç katlı Evler: Bu iki gruba uymayan üç katlı şekilde yapılmış evlerde mevcuttur. Bu evlerden Katircioğlu evi zemin kat ahır olmak üzere üç katlı şekilde

yapılmış eski evlerden biridir. Haşgelezade Evi de tek odalı üçüncü bir cihannüma katı ile bu tip içinde yer alan evlerdendir.

Kat sayısına göre oluşan gruplama dışında evler birimlerine göre de gruplanabilir.Çalışılan evlerde mutfak ve toyhaneden oluşan tek birimli evler diye nitelendirebileceğimiz evler olduğu gibi mutfak, toyhane ve odalardan oluşan evlerde mevcuttur. Bütün bunlar dışında büyük ölçekte ele alınmış birçok birimden oluşan konutlarda vardır. Sayıları oldukça fazla olan bu evler, harem ve selamlık birimlerinin ayrı olarak düzenlendiği büyük programlı evlerdir. İki birimde ayrı avlular halinde düzenlenmiştir. Selamlık biriminde baş oda, harem biriminde ise toyhane ana mekandır.

Divriği evleri Türk evinin sahip olduğu bir çok mekanın yanı sıra yöresel yapı geleneklerinin oluşturduğu farklı mekan kuruluşlarını barındırması bakımından Türk konut mimarisi içinde değerli bir yere sahiptir. Divriği evleri, Mengücekliler'e kadar uzanan köklü tarihsel kimliğinin etkisiyle yöre insanının sanat zevkini ve sahip olduğu zengin kültürü yansıtan abideler olarak Türk mimarisi ve Türk folkloruna kazandırdıklarından ötürü Anadolu Türk ev mimarisi içinde önemli bir yer tutmaktadır.

9. DİVRİĞİ KONUT MİMARİSİ SÖZLÜĞÜ

Ana-kuzu duvar: Ana ve kuzu boyutlu iki kerpiçe örülen ve kuzey cephelerde kullanılan kalın duvar.

Aralık: Selamlıkta divanhaneden girilen küçük orta bölüm, harem bölümünde iç sofa.

Armu : Toprak damların çevresini kuşatan tek sıra taş örgü.

Armu Bahenk: Toprak damda armu taşlarının önünde yer alan ahşap saçak

Aşağı seki: Pabuçluk

At örtmesi: Avluda yer alan binek hayvanlarının bağlandığı eyvan.

Ayakcak: Merdiven.

Ayakcak başı: Merdivenin bitiminde yer alan üst kat sahanlığı.

Ayaz: Harem avlusu

Baduç: Ana kuzu duvarlarda kullanılan yatak hatıl.

Bişürük: Tavanın arıtsak-mertek örtüsü üzerine sıvanan samansız balçık.

Cağ: Toyhane içinde yer alan hırhırcı işi korkuluklara ,merdiven trabzanlarına ve bahçeyle ayazı birbirinden ayıran sıyrıktan yapılan parmaklığa verilen genel ad.

Cilov: Kireç veya ak toprak ile yapılan badana.

Cumbalı dikme: Toyhane ve yaz odalarında bölümleri birbirinden ayıran kaideli ve başlıklı sekizgen biçimdeki ahşap sütunlara verilen ad.

Çamlık: Mutfaklarda ocağın hemen yanında yer alan, ocak tutuşturmak için kullanılan çam ağaçlarının bulunduğu niş biçimindeki girinti.

Çiçeklik: Niş cephesine ayna yerleştirilen, ön çıkıntısına fırça, tarak, tas, şamdan konulan, yan taraflardaki gözlere kitap, kahvelik fincan dizilen sabit möble.

Çot çot: Üstteki bahçe duvarından aşağıda kalan bahçeye ark suyu akıtılan çörten.

Daban: Toprak zemin üstüne yapılan samanlı çamurdan sıva. (bir çeşit döşeme kaplaması)

Dam: Sıkıştırılmış toprakla örtülü yapı üstü.

Deve: Toyhane ve kış odalarındaki ocakların ateşliğine konulan dört ayaklı demir. Yanacak odunların çatılmasına yarar.

Dışarı daire: Selamlık

Dış ocaklık: Ayazda yer alan yazlık mutfak.

Dikme: Ahşap kolon.

Direk: Kirişten kirişe veya duvardan duvara uzanan, 60-70 cm aralıkla sıralanan tavan kirişi.

Divanhane: Sergah, hayat

Firengi: Eliböğünde

Frenk: Kapı kiliti.

Göz: Evin bölüm sayısını belirtmekte kullanılan genel ad ve çiçekliklerin yanında yer alan küçük niş.

Gusulhane: Yük dolabi içine veya makat köşesine yapılmış sal taşı döşeli yıkanma çukuru.

Hampoş: Düzeltilmemiş kaba tahta.

Hava Penceresi: İç mekanda ışığı dağıtmak amacıyla şevli biçimde yapılan kalın duvarlarda açılan küçük aydınlatma pencereleri.

Havale Penceresi: Ahır, samanlık gibi bölümlerin damına açılan, hem aydınlık hem de havalandırma temin eden basit kubbe feneri.

İçeri daire: Harem

İçeri ocaklık: Genellikle toyhane aşağı sekisinden girilen evin mutfak bölümü. Burada evin genişliğine göre büyük veya küçük bir davlumbaz ile bunun altında büyük ocak, yemek ocağı ve kahve ocağı gibi ateşlikler yer alır.

Ün : Yerdami olmayan evlerde kiler içine veya aralığa kazılan 100x200 cm boyutunda 80-100cm. derinliğinde çukur.

İzar: Duvar sıvalarını panolara ayıran ahşap silme.

Kabir: Kalın duvarlarda yer alan merdiven biçimindeki ahşap çatkı.

Kademhane/Ayak yolu: Tuvalet

Kahve ocağı: Selamlık sofalarında, küçük hizmet odaları.

Kanatlı: İki kanat halinde açılan büyük sokak kapısı.

Kiler: Mutfaktan bir kapıyla girilen tek hava penceresi ile aydınlatılan erzakların saklandığı bölüm.

- Kilimüstü :** Büyük odaların ve toyhanelerin ortada kalan geniş bölümü.
- Kitabelik:** Duvar yüzeyinin ızarla bölünmesi sonucunda oluşan dikdörtgen biçimli panolara verilen ad.
- Kırlangıç (Kallenguçlu) Tavan:** Kırlangıç kanadını andırır biçimde yapılmış mertek sıralaması.
- Kos:** Dolap kapaklarını tutan mandal
- Kürsü :** Toyhanede kışın kullanılan özel tandırın adı.
- Kürsü başı:** Toyhanenin, kare biçimli ve ortasında kürsünün yer aldığı küçük bölümü.
- Loğ:** Dam toprağını sıkıştırmak için kullanılan her iki başı delik 40-50 kg ağırlığında 50-60 cm boyunda yuvarlak taş.
- Loğdur Ağacı:** Loğ taşını çekmeye yarayan çapraz ağaç.
- Mağ :** Bir evin genişliğini anlatmada kullanılan mekan birimi.
- Makat:** Döşemeden 30-40 cm. yükseklikte, duvar boyunca yapılan sabit sedir.
- Mertek:** Tavan kaplamasında kullanılan kısa ve ince lata
- Meteris:** Kuzu boyutlu kerpiçe örülen hımış tarzında ensiz duvar.
- Muşabak :** Kerevet önünde yer alan havalandırma penceresi, divanhane korkulukları üzerinde yer alan kafes
- Nimseki:** Yaz odalarında döşemesi oda zemininden bir veya iki basamak yüksek yapılmış olan uzun bölüm.
- Ok:** Taşıyıcı ahşap giriş.
- Orta kapı:** Selamlık avlusunu harem ayazından ayıran duvarın üzerindeki kanatlı kapı.
- Örtme:** Harem girişindeki zemini sal taşı veya toprak döşemeli sundurma.
- Pestaval:** Pencere kapakları üzerinde yer alan bir ucu menteşe görevi yapan demir kuşak.
- Raf:** Oda duvarındaki elle ulaşılabilecek yükseklikte bulunan ensiz uzun tahta.
- Sahantaşı:** Merdiven önünde yer alan taş döşeli birkaç basamaklı sahanlık.
- Sand :** Taş havuz.
- Sedir :** Oda zemini üzerinde duvar boyunca yuvarlama adı verilen uzun minderlerin üzerinin halı ile örtülmesi sonucu elde edilen yer divanı.

Suluk: Aşağı sekilerde, divanhanelerde leğen, ibrik koymaya yaran sabit masa.

Tar: Toyhanelerde bulunan iki direk arasına belli bir yükseklikte bağlanmış olan yatay askı çubuğu.

Toyhane: Aşağıseki, kilimüstü ve nimseki bölümlerinden meydana gelen büyük salon.

Yaşamak: Alçıdan yapılma işlemeli ocak davlumbazı.

Yerdanı: Kilerdeki bir kapıdan basamaklarla inilen ve fevkani bir odanın altında kalan bodrum.

Yıldız köşkü: Cihannüma

Yolgeçti: Üst kat bindirmeliğinin örttüğü iki yanı kapalı alt geçit.

Yük dolabı: Toyhane ve kış odasında yer alan gömme eşya dolabı.

10. KAYNAKLAR

- AKOK, Mahmut (1951a), “Trabzon’un Eski Evleri.”, **Arkitekt**, Cilt XX, 233-236; 103-114.
- AKOK, Mahmut (1951b), “Çorum’un Eski Evleri.”, **Arkitekt**, Cilt XX, 237-238; 171-189.
- AKOK, Mahmut (1953), “Çankırı’nın Eski Evleri.”, **Arkitekt**, Cilt XXII / 7-8, 261-262; 142-153.
- AKKOYUNLU, Zahide (1989), **Geleneksel Urfa Evlerinin Mimari Özellikleri**,
Kültür Bakanlığı, Ankara.
- AKSOY, Erdem (1962), “Türk Evi – Anadolu Evi.”, **Mimarlık ve Sanat**, 6: 216 -218.
- AKSOY, Erdem (1963), “Orta Mekan: Türk Sivil Mimarisinin Kuruluş Prensipleri”,
Mimarlık ve Sanat, 7 – 8; 39 – 91.
- ARSEVEN, Celal Esad (1970), **Türk Sanatı**, İstanbul.
- AŞIK Paşazade, **Tavarih-i Al-i Osman**.
- BEKTAŞ, Cengiz (1991), “Güney Batı Anadolu Yöresinde Halk Yapı Sanatı.”,
Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri
(5-7 Mart 1990, Konya), Ankara; 51 - 56.
- BERK, Celile (1951), **Konya Evleri**, İstanbul,
- BİBİ, İbni, **Tavarih-i Al-i Selçuk**.
- BİLGET, Burhan (1992), **Sivas Evleri**, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- BOZAYA, Rüstem (1988), **Kula Evleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÇAL, Halit (1988), **Tokat Evleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÇELEBİ, Katip (1145), **Cihannûma**, İstanbul.
- ÇULCUOĞLU, Saliha (2002), **Divriği Yöresinin Kıyafetleri, Takı ve Aksesuarları**,
Yayınlanmamış Mezuniyet Projesi, Cumhuriyet
Üniversitesi, Sivas Meslek Yüksek Okulu, Sivas.
- DARKOT, Besim (1945), “Divriği” **İslam Ansiklopedisi** Cilt.III, : 596-597.
- EKİNCİ, Zehra, (2005), **Anadolu Türk Ev Geleneğinde Birgi Örneği ve Sandıkoğlu
Konağı Kurgusu**, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul.
- ELDEM, Sedad Hakkı (1987), **Türk Evi; Osmanlı Dönemi**, Türk Anıt Çevre Turizm
Değerlerini Koruma Vakfı, İstanbul.
- ELDEM, Sedad Hakkı (1968), **Türk Evi Plan Tipleri**, İstanbul.

- ERİÇ, Murat (1979), "Geleneksel Türk Konut Mimarisinde Malzeme Seçimi ve Kullanımı" **Yapı**, 33 / 3: 42 – 45.
- ESMER, Mehmet Ali (1992), **Avanos'un Eski Türk Evleri**, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- GÖKÇE, Gündüz (1979), "Geleneksel Mimaride Strüktür." **Yapı**, 33 / 3: 19 – 28.
- GÜLSAY, Ersin (1992), **XVI. Asrın İlk Yarısında Divriği Kazası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- GÜNAY, Reha (1989), **Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu**, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- GÜR, ÖYMEN, Songül (2000), **Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü**, YEM Yayınları, İstanbul.
- İMAMOĞLU, Vacip (2001), **Kayseri Bağ Evleri**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- KUBAN, Doğan (1995), **Türk Hayatlı Ev**, İstanbul.
- KÜÇÜKERMEN, O-GÜNER, Ş(1995), **Anadolu Mirasında Türk Evleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖNGE, Yılmaz (1991), "Konya Evinin Tezyinatı.", **Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri. (5 – 7 Mart 1990, Konya)**, Ankara, 139 – 143.
- ÖZEN, Halil Sami (1977), "Divriği'de Evler, Odalar ve Kış Eğlenceleri.", **Sivas Folkloru**, 48.
- ÖZEN, Kutlu (1996), **Sivas ve Divriği Yöresindeki Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri**, Dilek Matbaacılık, Sivas.
- RIFAT, Ahmet (1399), **Lugat-i Tarihiye ve Coğrafiye III**, İstanbul.
- SAATÇI, Suphi (2003), **Kerkük Evleri**, Klasik Yayınlar, İstanbul.
- SAKAOĞLU, Necdet (1971), **Türk Anadolu'da Mengücekoğulları**, Milliyet Gazetesi, İstanbul.
- SAKAOĞLU, Necdet (1978), **Divriği'de Ev Mimarisi**, Kültür Bakanlığı, İstanbul
- SAYAN, Y-ÖZTÜRK S (2001), **Bitlis Evleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- SAYAN, Yüksel (1997), **Uşak Evleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- SİVAS Valiliği (1998), **Cumhuriyetimizin 75. Yılında Sivas**, Sivas.
- SÖZEN, Metin (2001), **Türklerde Ev Kültürü**, Doğan Kitapçılık, İstanbul.
- SÜMER, Faruk (1990), **Selçuklular Devrinde Doğu Anadolu Türk Beylikleri**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

TUNCER, Orhan Cezmi (1999), **Diyarbakır Evleri**, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi

TURAN, Osman (1980), **Doğu Anadolu'da Türk Devletleri Tarihi**, Nakışlar Yayınevi,
İstanbul.

TURGUT, Arif Nüşet (2003), **Eski Konya Evleri**, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya.

UZUNÇARŞILI, İbrahim Hakkı (1988), **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu
Karakoyunlu Devleti**, Ankara.

YENİŞEHİRLİOĞLU, F-MÜDERRİSOĞLU, F.vd. (1995), **Mersin Evleri**,
Kültür Bakanlığı, Ankara.

YINANÇ, Halil (1945), "Beyazıt", **İslam Ansiklopedisi**, Cilt III, İstanbul : 105 – 110.

11.ÖZGEÇMİŞ

23.05.1979 yılında İstanbul' da doğdu.İlk Öğrenimini Zihnipaşa İlkokulu'nda, orta ve lise öğrenimini 1996 yılında Erenköy Kız Lisesi'nde tamamladı. 2001 yılında, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu.

